

แรงดลใจ

มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง

ธีรภาพ โลหิตกุล

แรงดลใจ

มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง

ธีรภาพ โลหิตกุล

แรงดลใจ

มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง

เรื่องและภาพโดย **ธีรภาพ โลหิตกุล**

ISBN 974 - 89924 - 9 - 7

จัดพิมพ์โดย

กองทุนห้องสมุดศาลาเจ้าปรีรัตน์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์ โทร.๕๘๔-๓๐๗๔

พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มิถุนายน ๒๕๔๐ จำนวน ๑๐,๐๐๐ เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ ๒ - มิถุนายน ๒๕๔๒ จำนวน ๕,๐๐๐ เล่ม

แม่พิมพ์โดย สุนทรฟิล์ม โทร.๘๐๓-๒๒๔๔ พิมพ์ที่ บริษัท พิมพ์ดี จำกัด โทร.๘๐๓-๒๖๔๔-๗

ราคา ๗๐ บาท

- คำปรารภ -

ผมเคยนั่งมองคนกำลังถ่ายภาพอย่างเพ่งพินิจเป็นเวลานานๆ ลักษณะการที่เหมือนกันทั้งมือ อาชีพและสมัครเล่น คือความมุ่งมั่น ตั้งอกตั้งใจ จดจ้องหามุมกล้องใหม่ๆ อย่างเพลิดเพลีน เหมือนเขากำลังอยู่ในโลกของตนเองอย่างมีความสุข พุดได้ว่าคนจะถ่ายรูป ต้องสบายใจจึงจะถ่าย โดยเฉพาะคนที่ไม่ได้ถ่ายเพื่อทำมาหากิน

เพราะแท้ที่จริง การถ่ายภาพเป็นเรื่อง "ใจ" กับ "สมาธิ" ยากเหลือเกินที่ใครสักคนหนึ่งซึ่งกำลังวุ่นวาย วอกแวก สับสน ซีเรียส แล้วจะหนีออกจกกล้องขึ้นมาถ่ายภาพ คนจะถ่ายภาพจึงต้องปล่อยวาง ภาระทั้งทางจิตใจและการงานไว้เสียก่อน จากนั้นจึงจะมีสมาธิเพลิดเพลีนไปกับการสร้างสรรค์ และค้นหา มุมมองใหม่ๆ องค์กรประกอบภาพแปลกๆ แสงเงาเฉียบๆ เพื่อให้ได้ภาพในบรรยากาศใหม่ๆ ที่ไม่ซ้ำกันเลย

การถ่ายภาพจึงไม่ใช่เป็นเพียง "อาชีพ" หรือ "หน้าที่" หากยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำพาเราไปสู่การค้นหาตัวตนข้างใน เป็นบันไดสู่ "สมาธิ" และเป็นประตูสู่ "ปัญญา" ที่คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้ชีวิตให้โลกและสังคมอยู่เสมอ

ผลงานภาพถ่ายของคนๆ หนึ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นมุมมองโลกและชีวิตผ่านแฟรมกล้องและสายตาของคนๆ นั้น อันเกิดจาก"แรงดลใจ"จากเรื่องราวและสถานที่ที่ผ่านพบ

เป็นเวลานานมาแล้ว ที่ชีวิตคนทำสารคดี ได้นำพาผมไปพบสิ่งใหม่ๆ ในที่ใหม่ๆ ก่อให้เกิด "แรงดลใจ"ในการถ่ายภาพได้มีรู้หน้าย ผมถ่ายทอดความรู้สึกนั้นไว้ในคอลัมน์ "รัก...รักษ์" ตีพิมพ์ต่อเนื่องในนิตยสาร "โลกนวนิยาย" รายสัปดาห์ ช่วงปี ๒๕๓๔ แทนความในใจว่าเพราะรักที่จะถ่ายภาพ และรักจะรักษาสิ่งดีๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตไว้ จึงดลใจให้เขียนออกมาเล่าสู่กันฟัง คนฟัง ๆ แล้วรักที่จะรักษาปาเขา แม่น้ำ ลำธาร ดอกไม้ ปุชนียสถาน ไว้หรือไม่ ก็ตามแต่วิจารณ์ญาณของแต่ละคน

บางตอนได้บอกเล่าทั้งเบื้องหลังความคิด และเบื้องหลังทางเทคนิคการถ่ายภาพไว้ด้วย ก็มีได้มีเจตนาจะเฝ้าอดภูมิรู้ที่มีอยู่น้อยนิด เพราะความจริงผมไม่ได้ร่ำเรียนมาทางถ่ายภาพ และยังมียืนยันทัวตนอยู่

เสมอว่า เป็น "คนเขียนหนังสือ" มากกว่าเป็น "นักถ่ายภาพ" การถ่ายภาพก็เพื่อหาความเพลิดเพลินและเพื่อนำมารับใช้งานเขียนเท่านั้น แต่ที่เล่าเทคนิคการถ่ายภาพไว้บ้างก็เพียงต้องการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับผู้อ่าน และเผื่อจะเป็นประโยชน์ในการสร้าง "แรงดลใจ" ให้คนที่กำลังคิดอยากจะจับกล้อง แต่ประหวั่นว่าทุนทรัพย์น้อย ยังไม่มีเครื่องมือเครื่องมือนี้อุปกรณ์เลนส์ขนาดต่างๆ มากพอ ว่า....

ทั้งเลนส์และทุนทรัพย์นั้นจำเป็นก็จริง แต่มันไม่ใช่เงื่อนไขชี้ขาดภาพที่จะออกมาหรือ

ใจ สมานิต และความคิดสร้างสรรค์นั้นต่างหาก ที่ต้องถามว่า คุณพร้อมจะสร้างมันขึ้นมาในระหว่างที่ยกกล้องขึ้นส่องทุกครั้งหรือไม่ เพราะตัวผมเองเมื่อตอนเริ่มต้นปีแรก ก็มีเพียงเลนส์อเนกประสงค์ ๓๕-๑๐๕ ม.ม.ตัวเดียวเท่านั้น

อีกประการหนึ่ง เทคนิคกระบวนการทำก็จำเป็น แต่ลองไปถามกรรมการตัดสินการประกวดภาพทั้งหลายดูเถอะ ว่าท้ายที่สุดแล้ว เนื้อหาภาพต่างหาก ที่ชี้ขาดว่าภาพใครควรจะได้รับพิจารณา

ถ้าเช่นนั้นแล้ว เราอาจจะกล่าวได้ใหม่ว่า นักถ่ายภาพที่ดีพึงใส่ใจในเนื้อหาสาระของภาพ พอๆ กับเทคนิคและศิลปะการถ่ายภาพ

นี่คงเป็นแก่นแกนของสิ่งที่ผมอยากจะถ่ายทอดในงานเขียนและภาพถ่ายชุดนี้ ซึ่งเรื่องราวในแต่ละบทแต่ละตอนก่อนจะมารวมเป็นหนังสือเล่มนี้ ได้ผ่านกระบวนการแก้ไข ปรับปรุง เพิ่มเติมและคัดสรรใหม่ให้สมบูรณ์อีกครั้ง จนพอจะมั่นใจว่าผู้อ่านน่าจะได้รับอรรถรสอันรื่นรมย์ ทั้งจากภาพถ่ายและเนื้อหาสาระอันเป็นมุมมองของผู้เขียนตามควร

กราบขอบพระคุณ "คุณพ่อ" ที่เป็นครูคนแรกสอนให้รู้จักกล้อง กราบมนัสการขอบพระคุณ "หลวงพี่" สุรศักดิ์ สุรญาโน (โลहितกุล) ผู้สนับสนุนและให้กำลังใจในการจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขึ้น กราบคารวะ "ธรรมชาติ" ครูผู้ยิ่งใหญ่ ผู้ทั้งพร่ำสอนและให้ "แรงดลใจ" แก่ศิษย์สร้างสรรค์งานอยู่มิรู้หน่าย

ธีรภาพ โลहितกุล

- ส า ร บั ญ -

๑. สิ่งแปลกปลอม	หน้า ๗	๑๙. เรอ	หน้า ๔๓
๒. วัชพืช	หน้า ๙	๒๐. "ปราชัย" อัน "เริ่งริน"	หน้า ๔๕
๓. ชีวิตคือมายา ?	หน้า ๑๑	๒๑. แรงคลใจ	หน้า ๔๗
๔. บาปในรอยบุญ	หน้า ๑๓	๒๒. สายหมอกและเสียงระฆัง	หน้า ๔๘
๕. ไร่มายาภาพ	หน้า ๑๕	๒๓. ฤาจะเหลือแต่เพียงภาพ ?	หน้า ๕๑
๖. แง่ามในความเหงา	หน้า ๑๗	๒๔. คนย้อนแสง	หน้า ๕๓
๗. ใบไม้ป่า	หน้า ๑๙	๒๕. ทางสามแพร่ง	หน้า ๕๕
๘. อีสรภาพ	หน้า ๒๑	๒๖. กว่าจะสำนึก	หน้า ๕๗
๙. มิติแห่งลำโขง (๑)	หน้า ๒๓	๒๗. คำถามจากถนนสวย	หน้า ๕๙
๑๐. มิติแห่งลำโขง (๒)	หน้า ๒๕	๒๘. แดดนายได้ชยาคา	หน้า ๖๑
๑๑. บุพการี	หน้า ๒๗	๒๙. แดดผีดากผ้าอ้อม	หน้า ๖๓
๑๒. คนซ้อนกั๋ง	หน้า ๒๙	๓๐. อดีต ปัจจุบัน อนาคต	หน้า ๖๕
๑๓. ภาพแทนคำ	หน้า ๓๑	๓๑. อลังการ	หน้า ๖๗
๑๔. ไม้ลายคราม	หน้า ๓๓	๓๒. พระราชปณิธาน	หน้า ๖๙
๑๕. อัสดงในหมอกหนาว	หน้า ๓๕	๓๓. เบื้องหลัง	หน้า ๗๑
๑๖. ทางเลือกของกระตุ่มเงิน	หน้า ๓๗	๓๔. เส้นนำสายตา	หน้า ๗๓
๑๗. สะพานชีวิต	หน้า ๓๙	๓๕. เอกภาพบนความต่าง	หน้า ๗๕
๑๘. บาปที่ไถ่ถอน	หน้า ๔๑	ผลงานรวมเล่ม - ธีรภาพ โลหิตกุล	หน้า ๗๗

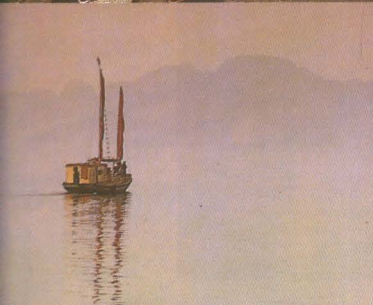
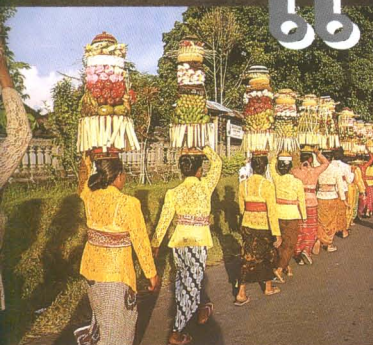

ธีรภาพ โลหิตกุล

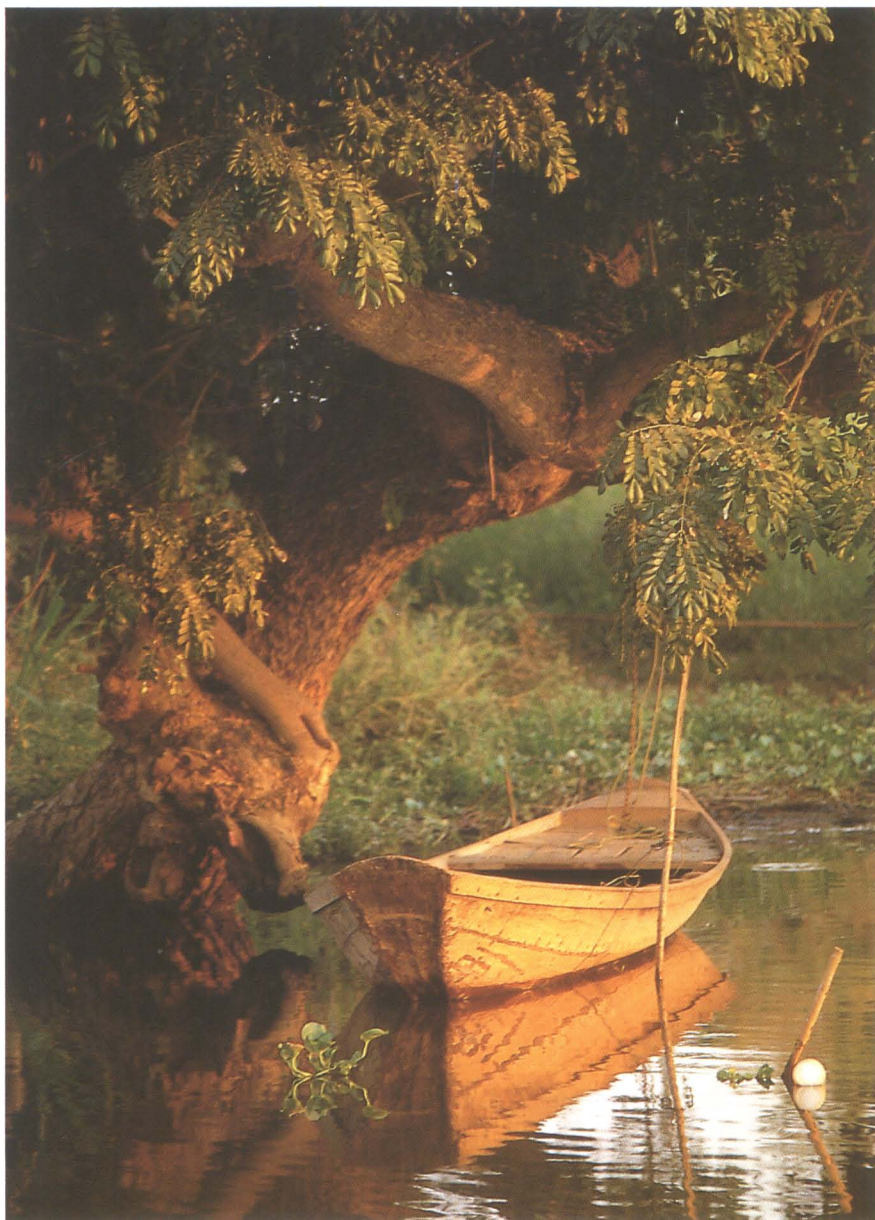
เกิดและเติบโตที่กรุงเทพมหานคร เรียนจบชั้นมัธยมจากโรงเรียนเทพศิรินทร์
ปริญญาตรีสังคมศาสตรบัณฑิต (สาขาประวัติศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหาร องค์การนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีการศึกษา
๒๕๒๕ - ๒๕๒๖

ทำงานด้านสื่อสารมวลชน โดยเริ่มต้นที่หนังสือพิมพ์“หญิงยุคใหม่” ในเครือ
บริษัทมีเดียโพกัส ต่อมาประจำกองบรรณาธิการนิตยสาร“ไฮ-คลาส”, อนุสาร อสท.
ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.), เป็นบรรณาธิการนิตยสาร“นิว ทัช” ก่อน
เริ่มงานเขียนบทสารคดีโทรทัศน์ ในรายการ “โลกสลับสี” ที่บริษัท แปซิฟิค อินเตอร์
คอมมิวนิเคชั่น มีผลงานสารคดี เช่น ชุด“แม่น้ำเจ้าพระยา”, “นครวัด นครธม”,
“อาณาจักรสิบสองปันนา” ฯลฯ

ปัจจุบันเป็นนักเขียนสารคดีอิสระ มีผลงานรวมเล่ม เช่น “สายน้ำและความ
ทรงจำ”, “สี่สัปดาห์นอยทาง”, “แม่น้ำเจ้าพระยา”, “คนไทในอุษาคเนย์” และ เป็นวิทยากร
พิเศษถ่ายทอดเทคนิคการเขียนสารคดี ในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ

แรงบันดาลใจ

๑.
สิ่ง
แปลก
ปลอม

สิ่งแปลกปลอม

เย็นย่ำของวันหนึ่งในฤดูหนาวที่คลองลาดชะโด แสงสุดท้ายของดวงอาทิตย์สาดกระทบ
เรือลำน้อยไต่ริมเงาไม้ใหญ่ กระทบใจคนชอบถ่ายรูป

รูปทรงของลำต้นที่อวบอ้วนและโอนเอียง บอกถึงอายุอานามของไม้ใหญ่ที่มีพุ่มใบหนาทึบ
ดูเดียวกับผู้อาวุโสที่โน้มตัวลงให้ร่มเงาทางความคิดและประสบการณ์ ปกแผ่คนรุ่นหลังที่เบียดบัง
คลื่นลูกใหม่ ผู้จะเติบโตไปสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมแห่งอนาคต

เรือลำน้อยสงบนิ่งรับฟังบทเรียนชีวิตเป็นคติสอนใจจากผู้เฒ่า แดดของดวงตะวันยาม
ใกล้อัสดง ที่คนโบราณเรียก "แดดผิตากผ้าอ้อม" ลูบไล้ข้างลำเรือนุ่มเนียน เกิดเงาสะทอนลงน้ำเป็นสี
ทองมั่งมีเหลือแล้วสายน้ำยังพัดพาเอาผักตบชวาออกเล็กๆ รูปร่างน่ารัก มาลอยนิ่งอยู่ในตำแหน่งที่
เหมาะเจาะ ดังธรรมชาติได้จัดวางองค์ประกอบภาพ หรือ "คอมโพสิชั่น" ให้เสร็จสรรพ

และเพื่อไม่ให้หน้าหนักของภาพเอียงไปทางต้นไม้ใหญ่ด้านซ้ายมากเกินไป ก็ยังมีเสาไม้ไผ่
ที่ชาวบ้านปักไว้เป็นที่ผูกเรือ มาช่วย "สมดุล" ภาพอยู่ทางด้านขวาล่าง เสมือนดังพ่อแม่ที่เป็นเสาหลัก
คอยดูแลลูกๆ ไม่ให้เตลิดเปิดเปิงไปอย่างหลงทิศผิดทาง

แต่เสาหลักไม่ใช่"กรอบ" หรือ"กรง" หัวเรือลำน้อยจึงอาจลอยเลื่อนไป-มาทางซ้ายหรือขวาตามแรงลมได้ พ่อแม่ผู้เป็นเสาหลักที่ดี ก็ควรให้อิสระทางความคิดแก่ลูกๆ บ้างตามควร มากกว่าจะเป็นกรอบและกรงขังพวกเขาไว้

เงาของไม้ไผ่สองหลักในน้ำที่สะท้อนเป็นแนวเฉียงคู่ขนานกัน ก็ยิ่งเสริมเติมองค์ประกอบและเรื่องราวของภาพให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นไปอีก

แต่...มีอะไรบางอย่างแปลกปลอมอยู่ที่เสาทางขวาสุดของภาพ !

อนิจจา...ขวดพลาสติก สิ่งแปลกปลอมแห่งโลกยุคโลกาภิวัตน์

บางที เจ้าของเรืออาจมิได้รับรู้ในสิ่งที่เกิดขึ้น เพราะตัวเองยังร่อนน้ำฝนใส่ตุ่มกินหวานชื่นใจ ทว่า...ต้องมารองรับ "สิ่งแปลกปลอม" จาก "คนเมือง" ที่แวะเวียนผ่านมาชั่วประเดี๋ยวประด๋าว

เห็นจุดต่างในภาพนี้แล้ว

อยากถามนัก...ลูกใครหว่า (เอามาทิ้งไว้) ?

วัช พืช

พจนานุกรมระบุความหมายของ “วัชพืช” ไว้ว่า “พืชที่ไม่ต้องการ” รากของคำว่า “วัช” หรือ “วัชชะ” ก็มีความหมายว่า “สิ่งที่ควรละทิ้ง”

แต่ในยุคที่ทรัพยากรบนผืนโลกกำลังร่อยหรอลงไปทุกที “สิ่งที่ควรละทิ้ง” อย่างขยะก็ยังต้องผ่านกระบวนการ“นำกลับมาใช้ใหม่” หรือ Recycle ถึงขั้นมีการผลิตพลังงานไฟฟ้าจากขยะกันแล้ว

วัชพืชที่ไม่ต้องการและควรละทิ้งอย่างผักตบชวา ถูกนำมาผลิตปุ๋ยชั้นดี นำมาผลิตกรงแมลงส่งไปขายถึงญี่ปุ่น วัชพืชที่มีดอกสวยอย่าง“ดอกบัวตอง” หรือทานตะวันป่า ซึ่งเบ่งบานอวดสีเหลืองอร่ามไปทั้งหุบเขาที่แม่ฮ่องสอนปีละครั้ง ช่วงต้นฤดูหนาว ก็เป็นจุดดึงดูดทางการท่องเที่ยวที่ทำรายได้ให้ท้องถิ่น ดีกว่าการฟันทิ้งไปอย่างไร้ค่า

เย็นวันหนึ่ง บนเส้นทางจากอำเภอศรีสัชนาลัย มุ่งขึ้นเหนือสู่จังหวัดแพร่...

ทุ่งดอกหญ้าริมทางธรรมดๆ ซึ่งนอกจากจะเอาไปทำไม้กวาดบ้านได้แล้ว ในจังหวะเวลาที่มีดวงตะวันหย่อนตัวลงต่ำ ใกล้เคียงแต่ปลายดอกหญ้าที่พลิ้วไหวอยู่รำไร ก่อนจะลับขอบฟ้าไปในไม่ช้า ก็ทำให้เกิดองค์ประกอบที่แลดูเรียบเหงาแต่อบอุ่นราวกับภาพวาด

บรรจงชুমกล้อง ปรับโฟกัส แล้วแต่นึกจดชัตเตอร์อย่างอ่อนโยน ราวกับกำลังค่อยๆ ลากเส้นสาย วาดภาพบนผืนผ้าใบแผ่วเบาในสตูดิโอที่บ้าน

ชั่วประเดี๋ยวประด๋าว ภาพทั้งดงามนั้นก็ถูกห่อคลุมด้วยความมืดของยามอัสดง ทั้งอะไร
บางอย่างซึ่งไม่ได้ลุ่มลึกหรือซับซ้อนมากมายไว้ในใจเรา ว่าแท้ที่จริงแล้ว การถ่ายภาพเป็นเรื่องของ
จังหวะเวลา สถานที่หนึ่ง ต้นไม้ต้นหนึ่ง ดอกหญ้าดอกหนึ่ง จะมีช่วงเวลาหนึ่งทั้งดงามดูดีที่สุดใน
เราจะค้นพบจุดนั้นหรือไม่ ?

จังหวะเวลาในชีวิตคนเราก็แทบไม่ต่างกันเลย มีรุ่งเรือง ร่วงโรย รีบเร่ง อ่อนล้า อยู่ที
แต่แต่ละคนจะรู้จักใช้ชีวิตแต่ละช่วงให้เกิดประโยชน์ได้อย่างไร กระทั่งในยามที่ร่วงโรยตกต่ำที่สุด ถ้า
รู้จักเอาภาวะนั้นมา "Recycle" บางทีจะพบว่ามันคือยาชูกำลังใจเราให้เข้มแข็งอดทน

มีบางคนเปรียบเปรยว่า ตาสียายสาตาดำๆ ในบ้านเมืองเรา บางทีมีค่าแทบไม่ต่างอะไร
กับ "วัชพืช" ในสายตาผู้ปกครอง คือจะทิ้งเสียเมื่อไหร่ก็ได้โดยไม่ต้องใส่ใจ

คิดอยากจะทำสร้างเขื่อนก็สร้าง อย่างมากก็น้ำก็ท่วมวัชพืชตายไปเอง อยากจะทิ้งขยะหรือ
กากสารเคมีก็ทิ้ง อย่างมากก็เปรอะเปื้อนวัชพืชตายไปเท่านั้น มิใช่ต้องใส่ใจฟังเสียงเดือดร้อนหรือ
ความคิดเห็นใดๆ จากวัชพืช สร้างแล้ว ทำแล้ว ขอให้เกิดขึ้นต่อคนส่วนใหญ่เป็นใช้ได้ คนส่วน
น้อยก็พึงต้องยอมเสียสละ

แต่ไม่รู้เป็นไฉน เกิดเหตุอะไรขึ้นมาคราใด คนส่วนน้อยที่เป็น "วัชพืช" อยู่ตามท้องไร่ปลายนา
ต้องเป็นฝ่ายเสียสละทุกทีไป ?

"วัชพืช" ในใจผู้มีอำนาจ ช่างไร้ค่าเสียจริง ๆ !

๓. ชีวิตคือมายา ?

ชีวิตคือมายา ?

สำเภาจีนลำนันยังไม่กางใบ เล่นผ้าสายหมอกออกจากอ่าวชาลองไปแต่เช้าตรู่ มีหมู่
เกาะกระกระระกะปรากฏกลางๆ เป็นฉากหลัง เงาสีหมากสุกของใบเรือ ทอดทาบผิวน้ำดั่งภาพวาด

บางจังหวะเวลา บางโมงยาม อะไรบางอย่างก็กลบเกลื่อนรายละเอียดในชีวิตจริง ให้เป็น
ดั่งมายา เหมือนสายหมอกที่กลบเกลื่อนให้ภาพถ่ายดูราวกับภาพวาด

อ่าวชาลอง ในเขตชายฝั่งทะเลเวียดนามตอนเหนือ มรดกโลกทางธรรมชาติของ
มนุษยชาติที่องค์การยูเนสโกรับรอง ครั้งหนึ่งเคยเป็น"มายา"บนแผ่นฟิล์มภาพยนตร์ "อินโดจีน" หนึ่ง
ใหญ่ของผู้กำกับชาวฝรั่งเศส โดยเป็นโลเคชั่นถ่ายทำฉากสำคัญของเรื่อง ตอนที่นายทหารเรือฝรั่งเศส
พานางเอกสาวชาวเวียดนาม ลงเรือสำเภานี้ไปในอ่าวชาลอง

แต่ความมววนของป่าเกาะกระกระกะนับพัน ๆ เกาะ ไม่ใช่ "มายา" !

ความจริงแห่งทะเลเขาวงกตจึงให้บทเรียนกับหนุ่มสาวแสนสาหัส ให้ต้องหลงทางและอด
น้ำกันจนนายทหารเรือหนุ่มต้องจิบน้ำจืดหยดสุดท้ายจากกระดิก แล้วบ้วนเป็นน้ำลายใส่ปากให้หญิง
สาวประหลาดชีวิต

แต่บ้างก็ว่านั่นคืออาถรรพ์คำสาป แต่ผู้คิดจะทำทายทะเลมรณะ

มายา - อาถรรพ์ - ชีวิตจริง - นาฏกรรม - ภาพถ่าย - รูปวาด บางครั้งยากจะจำแนก
ชีวิตบางทีเหมือนนวนิยาย นวนิยายบางทีมีที่มาจากชีวิต

เราพบว่า บางเวลา...ชื่อเสียง ความสำเร็จ ความรัก ชัยชนะ คำเยินยอ งานเฉลิมฉลอง
 ฯลฯ ก็ไม่ต่างจากสายหมอกที่กลบเกลื่อนชีวิตให้ดูเหมือนมายา ทั้ง ๆ ที่ความเป็นจริง ไม่มีใครในโลก
หลีกหนีความยากลำบาก การต่อสู้ ความขัดแย้ง ความผิดหวัง ความบกพร่อง ความล้มเหลว ฯลฯ
ที่พึงเกิดขึ้นได้

จึงชอบแง่มุมทางความคิดในหนังสือ "ในท่ามกลางอารยธรรมที่ผู้กร่อน" ของคุณพจน
จันทร์สันติ ตอนที่ว่า...

"...ความสุขของคนที่มีชื่อเสียงคนหนึ่ง คือการกลับบ้านมาในยามค่ำคืนที่สายฝน
โปรยปราย นอนลงในความมืดเพียงลำพัง มีความสุขอยู่กับความเหงาและความสันโดษ เงียบหูฟัง
หยาดน้ำฝน และสนทนากับตัวเองเงียบ ๆ ..."

.....
เจ็ดนาฬิกาเศษเช้าวันนั้น ยกกล้องบันทึกภาพนี้ หยิบฟิลเตอร์ครึ่งชมพูมาสวมที่เลนส์
เต็มท้องฟ้าให้ดูเหมือนจริงเล็กน้อย เพราะภาพที่ปรากฏในช่องเฟรม ก็ชวนให้สับสนอยู่แล้ว ว่านี่คือ
ชีวิต หรือ มายา

...หรือว่าแท้ที่จริงแล้ว ชีวิตก็คือมายา อยู่ที่เรารู้เท่าทันมันหรือไม่ ? และ
รู้จักที่จะกลับมานอนลงในความมืด เงียบหูฟังหยาดน้ำฝนเพียงลำพัง...ได้หรือไม่เท่านั้น ?

□ อ่าวชาลอง เวียดนาม ๐๗.๑๐ น., กล้อง Nikon FM เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๐๐ ม.ม.,
รูรับแสง F ๕.๖ ความเร็วชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที สวมฟิลเตอร์ครึ่งชมพู Marumi GC-Wine □

บาปในรอยบุญ

ลูกแมวดัวนั้นค่อนข้างผอม มันย่างกรายออกมาจากที่นอนเอาเมื่อตอนสายมากแล้ว
ส่งเสียงร้องหาแม่ด้วยโหยหิว หน้าตาเขียว ขนสีขาวยืดไร้ระเบียบ

เราพบเจ้าแมวน้อยในที่ที่ไม่ทางไกลเลย หลังวัดแห่งหนึ่ง ใกล้ถนนราชดำเนิน ใจกลาง
กรุงเทพมหานครนี้เอง !

หลวงตาเล่าให้ฟังว่า แมว (ที่มาอาศัย) วัด ส่วนใหญ่ก็คือแมวที่ชาวบ้านเอามาปล่อยทิ้งไว้
มันมากเสียจนวัดเลี้ยงไม่ไหว ต้องปิดประกาศขอรณรงค์โยมให้เลิกเอาแมวมาปล่อยเสียที ทุกวันนี้
ก็ต้องหุงข้าวกันเป็นกระทะๆ จัดเวรให้เณรเลี้ยงข้าวหมาแมวที่มาอาศัยไปบุญมากมายอยู่แล้ว

แมวที่ถูกเจ้าของ"ตัดหางปล่อยวัด" ส่วนใหญ่มีสีสันไม่สวย ขี้น้ำขี้แฉะ บ้างก็พิการพิการ
และบ้างก็ถูกเลี้ยงๆ แล้วเจ้าของเบื่อ ตัวใหญ่ขึ้นแล้วไม่สวยไม่น่ารักเหมือนตอนเป็นลูกแมว พอวัด
ประกาศห้ามเอาแมวมาปล่อย ก็มีบางรายกระเมียดกระเมียนหิ้วกล่องใส่แมวมาวางไว้ที่ลานวัด แล้ววิ่ง
หนีไปดื้อๆ

แต่ที่น่าช้ำก็คือเมื่อมีพวกเอามาปล่อย ก็มีพวกมาขโมย แมวสีสวยๆ บางตัวถูกคนรวยที่
ขี่เบื่อง่าย เอามาปล่อยได้ไม่กี่วัน ก็มีคนมาขโมยเอาไปเลี้ยง หรือจะเอาไปขายก็ไม่ได้

"...มนุษย์นี้มันวุ่นวายเสียจริง ๆ ..." หลวงตาบ่น

ผมถ่ายภาพเจ้าแมวน้อยที่ส่งเสียงร้องเรียกแม่ดูน่าสงสาร ทางช่องหน้าต่างไม้เก่าๆ ที่ข้างในทึบแสง ความมืดจึงช่วยขบรายละเอียดของเส้นขนให้เห็นความไร้ระเบียบบนร่างที่บอบบาง อาการจดๆ จ้องๆ ฟ้องความหิวทั้งนมและไออุ่นจากอกแม่ แสงเงาตกกระทบลายไม้ที่สีซีดเซียวปานเดียวกันกับเจ้าตัวน้อย สะท้อนเรื่องราวที่หลวงตาเล่าได้ดีที่สุด

นึกถึงคำของหลวงตา ว่าคนในเมืองใหญ่บางคน ที่ชอบหาลูกหมา ลูกแมว ลูกชะนีมาอุ้มดูเหมือนมีจิตใจที่เมตตา ทว่าแท้ที่จริง คือการสนองความพึงพอใจส่วนตัว โดยไม่ใส่ใจว่าการจะได้ลูกชะนีมาขาย หมายถึงการต้องฆ่าแม่ของมันเสียก่อน การเบียดหมาแมวแล้วเอาไปปล่อยวัด อาจหมายถึงการโยนความลำบากให้คนอื่น กระทั่งอาจหมายถึงการโยนบาปให้สัตว์ โดยเข้าใจว่า นั่นแหละคือการทำบุญ

ถ้าคิดว่าจะเลี้ยงเขาให้ตลอดรอดฝั่งไม่ได้

ก็สู้อย่าเอาเขามาเซยชมเสียยังดีกว่า

□ หลังวัดราชนันทดา กรุงเทพฯ ๑๐.๑๕ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ มม. กระจกMacro รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๔. บาบิเฮอร์อยบุญ

ไ้รมายาภาพ

แดดยามบ่ายกลางเดือนเมษายน เป่ล่งรัศมีความร้อนให้ทุกคนอย่างเท่าเทียมและถ้วนทั่ว แต่ดูเหมือนบรรดาช่างภาพสื่อมวลชนหลายสิบชีวิตที่แออัดกันอยู่บริเวณขอบสระน้ำภายในวัดโปรตเกษตร-เชษฐารามบ่ายวันนั้น จะไม่รู้สึกรู้สาอะไรกับความรุ่มร้อนและเหงื่อโคลที่ไหลย้อยจนเปียกชุ่มเสื้อ กางเกงกันเลย

เพราะต่างไม่มีใครยอมเสียพื้นที่ซึ่งได้มาด้วยการเบียดเสียดกันซูลุมุนเพื่อให้ได้"มุม"ดีที่สุด ในการถ่ายภาพผู้เข้าประกวด"เทพีสงกรานต์พระประแดง"ที่กำลังจะมาทำพิธีปล่อยนกปล่อยปลาในอีก ชั่วโมงนี้ นัยว่าเป็นกิจกรรมหนึ่งของการประกวด

วัดโปรตเกษตรเชษฐารามเป็นวัดเก่าแก่ของชาวไทยรามัญหรือชาวไทยเชื้อสายมอญ ซึ่งมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่พระประแดงนานนับสองร้อยปี จนเป็นชุมชนเก่าแก่ที่จัดงานสงกรานต์ได้อย่างมีเอกลักษณ์ไม่เหมือนใคร คือเป็นสงกรานต์แบบ"มอญพระประแดง" โดยเฉพาะปกติที่อื่นๆ จะจัดกันวันที่ ๑๒-๑๓ เมษายน แต่ที่พระประแดงจะจัดหลังจากนั้นราว ๑ สัปดาห์

บ่ายวันนั้น เมื่อบรรดาผู้ประกวดเทพีสงกรานต์นับ ๑๐ คน มาถึง เสียงลั่นชัตเตอร์ดังไม่ขาดสาย แต่ในท่ามกลางความซูลุมุนของช่างภาพ ที่แย่งยื้อกันโคลสอัพใบหน้าสาวสวยทั้งหลาย

ผมกลับไปโผล่ไปเห็นความงามอันบริสุทธิ์บนผิวน้ำ, ในท่ามกลางสิ่งที่เป็น"มายา"ของบรรดาสาว ๆ ซึ่งต่าง "เหมก อับ"(make up) กันมาเต็มเหนี่ยว

**ผมสัมผัสได้ถึง"ศิลปะไร้มายา" หรือ"นาอีฟ อาร์ท"(naive art) อันเกิดจากสีสันเลื้อยผ้า
ชุดไทยของเทพที่เป็นเงาสะทอนบนพลัสน้ำ**

พจนานุกรมศัพท์ศิลปะโดยราชบัณฑิตยสถาน อธิบายความหมายของ "ศิลปะไร้มายา"ไว้ว่า
คือภาพเขียนที่ไม่เพียงสาส์นเกิดจากฝีมือของศิลปินที่ไม่ผ่านการร่ำเรียนมาจากสำนักศิลปะใดมาก่อนเลย
แต่สร้างงานด้วยความพึงพอใจของตนเอง แนวภาพมักเป็นเรื่องในชีวิตประจำวัน หรือทิวทัศน์ที่มีสีสัน
สดใส ศิลปินที่เด่นในงานศิลปะไร้มายา ได้แก่ อองรี รูโซ ฯลฯ

**แต่เห็น "ไร้มายาภาพ" ในสระน้ำวัดโปรดเกศฯ บ่ายวันนั้นแล้ว
ผมว่าศิลปินในแนวนี้ จะมีใครโดดเด่นกว่า "ธรรมชาติ" คงไม่มี**

□ พระประแดง สมุทรปราการ ๑๕.๓๐ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๕๐ ม.ม. , รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

เงงามในความเหงา

ชีวิตคนเดินทางทำให้ผมได้พบเงงามของความเหงา

ในท่ามกลางสิ่งแปลกใหม่ที่ได้ตื่นตาตื่นใจไปในระหว่างการเดินทาง จากเมืองนี้สู่เมืองนั้น จากประเทศหนึ่งสู่อีกประเทศหนึ่ง เราได้ตระหนักว่า บางที การอยู่กับตัวเองเพียงลำพัง เผชิญหน้ากับความรูสึกนึกคิดในตัวตนเพียงสองต่อสอง ก็เป็นความสุขอีกแบบหนึ่ง

สุขอย่างสงบ สุขที่ได้นึกคิดได้ทบทวนสิ่งที่ผ่านมาในชีวิต สุขที่ได้คิดถึงใครบางคน พ่อแม่, ญาติพี่น้อง, คนที่เรารัก

ทว่า สำหรับคนบางคน บางเวลา ความเหงาก็แสนจะโหดร้าย โดยเฉพาะวันหนึ่ง ในยามที่นั่งลงนิ่งๆ แล้วในใจรูสึกคิดถึง แต่ไม่รู้จะคิดถึงใครดี มันอ้างว้างว่างเปล่าไปเสียหมด

อย่างนายจอ พระเอกละคร "พริกขี้หนูกับหมูแฮม" ที่ต้องนั่งอึ้งอย่างหงอยเหงา เมื่อนางเอก "พิมพ์" หลุดปากคำว่า "คนไร้ราก" โดยไม่ตั้งใจ กระเทกลงไปในความรูสึกส่วนลึกของคนที่กำลังพ้อแม่ พลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน และเพิ่งสูญเสียคนรักไป...อย่างรุนแรง

ใช่ นี่คือ "คนไร้ราก" โดยแท้

แต่จะมีใครสักกี่คน ที่จะยอมรับสภาพเช่นนั้นโดยดี!

เราโชคดี ที่อย่างน้อยที่สุด ยังมีคนให้คิดถึง มีวันเวลาอันแน่นอนที่จะกลับคืนสู่บ้านเกิด เมืองนอน มีผืนแผ่นดินที่วาดหวังอนาคตอันงดงามในวันข้างหน้าได้

แม้รถในกรุงเทพฯ ยังติดวินาศ , ประชาธิปไตยยังไม่เต็มใบ เพราะรัฐมนตรีมาจากการซื้อเสียง , คนยากคนจนชาวนาชาวไร้งังไม่ได้รับความเป็นธรรม แต่เราก็อยู่แบบของเรา แก้ไขปัญหาแบบของเราไปได้เรื่อยๆ ไม่เลอเลิศ ทว่าก็ไม่เลวร้ายขนาดไม่มีแผ่นดินจะซุกหัว เหมือนผู้อพยพจากหลายๆ ประเทศ

เช่นนี้แล้วเรายังจะเรียกร้องเอาอะไรจากแผ่นดิน

มากกว่า “คิด” ที่จะให้อะไรกับแผ่นดิน ?

ผมตระหนัก ระหว่างที่ยกกล้องขึ้นบันทึกภาพม้ายาวเหงๆ ตัวหนึ่ง กลางสวนสาธารณะ บรูอาร์ค ประเทศเบลเยียม ในสายวันหนึ่งของช่วงปลายฤดูใบไม้ร่วง ดูเฉินๆ เป็นภาพธรรมดา ไม่โดดเด่นในเรื่องแสงเงาและองค์ประกอบภาพ แต่ลึกลงไปในเนื้อหาของภาพ ใบไม้ที่ร่วงหล่นกับม้านั่งที่ว่างเปล่าตัวหนึ่ง กลับบอกเล่าเรื่องราวอะไรมากมายเหลือเกิน สำหรับใครบางคน

ไม่เชื่อก็ลองไปถาม “นายจอน – คนไร้ราก” ดู !

□ สวนบรูอาร์ค เบลเยียม ๑๐.๔๕ น.

กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ ม.ม. ที่ระยะ ๗๐ ม.ม. รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที

๖. แง่งามในความเหงา

ใบไม้ป่า

จะเชื่อกันมั๊ย ? ถ้ามีใครบอกว่า ใบไม้ป่าอาจสร้างเมืองอันโอฬารเมืองหนึ่ง อย่างเช่นกรุงเทพมหานครได้

ไม่เชื่อก็คงย้อนกาลเวลากลับเมื่อ ๒๐๐ กว่าปีก่อนดู พระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๑ สถาปนาราชธานีแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ณ ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณที่เรียกว่า "บางกอก" ซึ่งนักประวัติศาสตร์เชื่อว่ามาจากคำว่า "บางเกาะ" เพราะเป็นพื้นที่ซึ่งล้อมรอบด้วยแม่น้ำลำคลองเช่นเดียวกับกรุงศรีอยุธยา คนโบราณจึงเรียก "บางเกาะ" ซึ่งก็คือ "เกาะรัตนโกสินทร์" ในปัจจุบัน

"บางเกาะ" หรือ "บางกอก" เกิดขึ้นได้อย่างไร ? ถ้าย้อนเวลาลีกลงไปอีกจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา ตอนกลาง คือราว ๆ ๔๐๐ ปี ก่อนหน้านี้ แผนที่สยามประเทศที่ฝรั่งวาดไว้ในสมัยนั้น ไม่มีบางกอก ไม่มีนนทบุรี ไม่มีปากน้ำสมุทรปราการ

มีแต่ปากน้ำอยุธยา นั่นหมายความว่าทะเลอ่าวไทยสมัยนั้น อยู่สูงขึ้นไปจนถึงกรุงศรีอยุธยา จากนั้น ๑๐๐-๒๐๐ ปีต่อมา ตะกอนแม่น้ำเจ้าพระยาได้ไหลลงมาทับถมกันมากขึ้น...มากขึ้นเรื่อย ๆ จนกลายเป็นพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำ ที่เรียกว่า "เดลต้า" (Delta) ซึ่งอุดมสมบูรณ์ไปด้วยอิฐ สาระอาหารชั้นเยี่ยมสำหรับพืชพันธุ์ธัญญาหาร

จึงไม่น่าแปลกใจเลย ที่บางกอก, นนนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ ซึ่งล้วนเป็นเมืองที่เกิดขึ้นบนดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเจ้าพระยา ในช่วง ๓๐๐-๔๐๐ ปี จะเป็นแผ่นดินทองของผลหมากรากไม้ นานาพันธุ์ มาตราบนานเท่านานนี้

**เช่นนี้เอง ไบไม้ป่าจึงอาจสร้างเมืองใหญ่ๆ เมืองหนึ่งได้ ก็เพราะดินตะกอนแม่น้ำ เกิดจากไบไม้ป่าที่
ร่วงหล่นลงทับถมเป็นเวลานาน จนย่อยสลายกลายเป็นอิฐที่อุดมสมบูรณ์นั่นเอง**

ผมเคยเดินทางไปที่เมืองเกิ่นเทอ ซึ่งเป็นศูนย์กลางของดินแดนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงในประเทศ
เวียดนาม ก็พบว่าที่นั่น คือสวรรค์ของผลไม้เมืองร้อนอย่างทุเรียน ขนุน กล้วย อ้อย มะพร้าว ฯลฯ ไม่ต่าง
จากบ้านเราเลย

ลองคิดว่าแม่น้ำเจ้าพระยาวาว ๓๗๐ กิโลเมตร ถ้าบวกรวม ปิง วัง ยม น่าน ก็ราว ๆ ๓,๐๐๐ กิโลเมตร
ตะกอนที่ไหลมายังสร้างความอุดมให้แผ่นดินปานนี้ แล้วสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขง ซึ่งยาวถึง ๔,๐๐๐ กิโลเมตร
(ไม่นับรวมแม่น้ำสาขา) จะบริบูรณ์ขนาดไหน ?

ผมถ่ายภาพนี้ที่ห้วยน้ำใส ในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ด้วยความหลงใหลในเส้นสายลายเงาของ
กระแสน้ำยามสะท้อนแดด ดูเหมือนเป็นรอยลากของเส้นสีขาวที่ไร้ทิศทาง ทว่าโดยรวมแล้วกลับกลายเป็น
งานศิลปะอย่างที่เรียกว่า Naive Art หรือ "ศิลปะไร้มายา"

แล้วให้บังเอิญมีไบไม้ปลิดปลิวร่วงหล่นลงมาเข้าฉาก ในจังหวะที่เติมให้องค์ประกอบภาพสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
ไบไม้ป่าหนึ่งไบโดยตัวของมันเองอาจไร้ค่า ทว่าเมื่อถึงวันที่มันย่อยสลายทับถมรวมกันกับไบไม้ใบอื่นๆ นับ
หมื่นนับแสนไบ ก็แทบไม่น่าเชื่อเลยว่า ศักยภาพของมัน...ถึงขั้นสร้างเมืองใหญ่ที่อุดมสมบูรณ์ได้เมืองหนึ่ง

ด้วยเหตุนี้กระมัง "เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์" กวีรัตนโกสินทร์ จึงรจนาไว้ว่า...

"....ไบไม้ร่วงหนึ่งไบในราวป่า ยังดีกว่าไบไม้เหลือในเมืองหลวง

ที่รอบลิดหล่นเปล่าประโยชน์ปวง เป็นต่างดวงดำเปื้อนในป่าคน

ไบไม้ป่าร่วงแล้วได้เลี้ยงป่า ทั้งลงมาเลี้ยงรากเลี้ยงลำต้น

เหมือนแม่ให้นมลูกปลูกฝังจน ลูกเติบโตตนโตแทนเต็มแผ่นดิน..."

□ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นครราชสีมา ๑๔.๐๐ น.

กล้อง Nikon FE2 เลนส์ ๘๐ - ๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๘๐ ม.ม. รูรับแสง F ๔.๕ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

อิสรภาพ

ไม่มีใครในโลกนี้ ใฝ่ฝันถึงอิสระและเสรีภาพ เท่าคนที่กำลังถูกจองจำ

มีเรื่องเล่าว่าเมื่อครั้งที่นักเขียนนามอุโฆษ สุวัฒน์ วรดิลก หรือ "รพีพร" ศิลปินแห่งชาติ ถูกจับกุมคุมขังในยุครัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ราว ๓๐ กว่าปีที่ผ่านมา ด้วยข้อหาต้องสงสัยว่ามีการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ เพียงเพราะเดินทางไปกระชับสัมพันธ์ไมตรีกับผู้นำจีนแดงในยุคนั้น

คุณเพ็ญศรี พุ่มชูศรี ศิลปินแห่งชาติ คู่ชีวิต เดินทางไปเยี่ยมคุณสุวัฒน์ ถึงที่เรือนจำบางขวาง อยู่เป็นประจำ ไปครั้งใดก็มักมีเสียงเรียกร้องจากบรรดานักโทษการเมือง เพื่อนๆ คุณสุวัฒน์ ขอให้เธอร้องเพลง "วิหคเหินหลม" ให้ฟัง เพราะเนื้อหาของเพลงนี้ เสมือนเป็นตัวแทนบอกความในใจของพวกเขาได้ดีที่สุด

**"แม้จะเป็นนกได้ตั้งใจจินตนา ฉันทรงเริงร่าลอยลม ขอเพียงชื่นชมทั่วท้องนา ให้สุขอุรา สุขชาติ
ฉิมพลีวิมานเมืองฟ้า คำคั้นจะทนผืนดิน เหนิไปทั่วถิ่นที่มันมีดารา เพราะว่ายากจะรู้เป็นนกเป็นหนา
ดาราพรบตาอู๋โย ยั่วเย้ากระเช้าหรือไร หรือดาวเกี้ยวใคร เหตุใดดาวจึงชน"**

งดงามในถ้อยคำ และท่วงทำนองเป็นที่สุด

ฮัมเพลงนี้อยู่ในใจ ขณะที่เรือเล่นฝ่าผืนน้ำแห่งทะเลสาบอินเล โดยมีฝูงนกนางนวลบินคลอเคลียไปตลอดทาง ถ่ายภาพมุมกว้างเห็นทั้งฝูงนก ผืนน้ำ และลำเรือหลายรูป ลองเปลี่ยนเลนส์เป็น

เลนส์ซูม ถ่ายภาพมุมเงยบ้าง ดึงซูมโคลสอัปให้เห็นเพียงกลุ่มนกกับท้องฟ้าสีครามเท่านั้น ตัดขอบฟ้า และผิวน้ำออก เพื่อให้ได้ภาพที่มีบรรยากาศแห่งอิสระและเสรีภาพอย่างแท้จริง

แต่อิสระแห่งนกนางนวล ใช่ว่าจะไร้ขอบเขตโดยสิ้นเชิง จากการสังเกตและพูดคุยกับคนที่นี่ ทำให้รู้ว่าในทะเลสาบอินเลมีนกนางนวล ๒ ผุ้ ที่ชอบบินตามเรือนักท่องเที่ยวด้วยหวังจะได้มีมอร่อยกับขนมที่คนเจือจานให้ โดยมีการแบ่งเขตกันแน่ชัด คือเมื่อกลุ่มแรกบินตามเรือมาได้ราวๆ ครึ่งทาง ก็จะต้องบินกลับเพื่อให้กลุ่มอีกฝูงได้ท้องอิ่มบ้าง ตัวไหนบินข้ามเขตมาก็จะเป็นเรื่อง คืออาจถูกรุมจิกตี

อิสระและเสรีภาพของมนุษย์ก็คงไม่ต่างกันนัก ที่จะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งระเบียบวินัย กฎหมาย และที่สำคัญคือไม่ใช่เสรีภาพจนเลยเถิดไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น

ทว่า ระเบียบ วินัยหรือกฎหมายใดๆ ก็พึงเกิดขึ้นจากความยินยอมพร้อมใจของคนส่วนข้างมาก ไม่ใช่ร่างกฎระเบียบขึ้นรับใช้ตนเอง อย่างที่คณะนายทหารเผด็จการพม่า ที่ใช้ชื่อว่า "สลอร์ค" หรือสภาฟื้นฟูกฎหมายและความเป็นระเบียบของชาติ (State Law and Order Restoration Council - SLORC) กระทำอยู่ ด้วยการจับกุมผู้ที่มีความคิดเห็นต่างจากพวกตนทั้งหมด แม้ว่าเขาคนนั้นจะชนะการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงท่วมท้นจากชาวพม่าส่วนใหญ่ อย่างนาง ออง ซาน ซู จี

ถ่ายภาพนี้ในวันคืนที่เธอยังถูกกักขัง และคิดว่าในแผ่นดินลุ่มอิสระวัดนี้ คงไม่มีใครไฝฝืนถึงอิสระและเสรีภาพเท่าวีรสตรีแห่งประชาธิปไตยคนนี้อีกแล้ว

□ ทะเลสาบอินเล พม่า ๙.๑๕ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ ๘๐ - ๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๐๕ ม.ม. รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที

๙. มิติแห่งลำโขง (๑)

มิตินแห่งลำโขง (๑)

คน ๆ หนึ่ง สถานที่แห่งหนึ่ง มีมิตินที่หลากหลายในแต่ละมุมมอง

เป็นหน้าที่ของคนถ่ายภาพสารคดี ที่จะเลือกถ่ายภาพที่สามารถสะท้อนมิติน หรือเรื่องราวในมุมที่ต้องการนำเสนอของสถานที่นั้นออกมา โดยใช้เงื่อนไขของมุมกล้อง แสงเงาและกาลเวลา เป็นปัจจัยหนุนช่วย ในเมื่อเป็นที่ยอมรับแล้วว่า แสงยามรุ่งสาง ท้องฟ้ายามอรุณสวัสดิ์ เงาของแดดยามเย็น และประกายของดวงตะวันยามอัสดง ล้วนบอกเล่ามิตินที่ต่างกัน

แม้สิ่งที่ถ่ายจะเป็นสถานที่เดียวกัน

มีคำกล่าวว่า ...อย่าเดินทางกับ"คนถ่ายภาพ" ถ้าคุณไม่ถ่ายภาพ... เพราะจะเป็นเรื่องที่น่าเบื่อในการรอคอยคนถ่ายภาพ ขณะที่เขากำลังเฝ้าคอยมิตินของแสงที่แตกต่าง ซึ่งอาจหมายถึง ๒-๓ ชั่วโมง กระทั่งเป็นวันเป็นคืน

เหมือนยามรุ่งสางที่ริมฝั่งโขงเขตอำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ความผันแปรของกาลเวลาและสภาพอากาศ สร้างภาพแม่น้ำโขงในมิตินที่ตรึงใจ

เพราะแม่น้ำสายนี้ยาวถึง ๔,๐๐๐ กิโลเมตร มีชื่อเรียกหลายชื่อ ทั้งชื่อแม่น้ำล้านช้าง , หลันช้างเจียง , น้ำของหรือน้ำโขง , กิวลว (พญานาคทั้ง ๙) กระทั่งชื่อ มหานทีสีทันดร จากจุดต้นน้ำที่ชายแดนทิเบต ไหลผ่านแผ่นดินจีนอันไพศาล ก่อนล่องลงมาเป็นเส้นแบ่งพม่า ลาว ไทย กัมพูชา แล้วจึงไหลไปออกทะเลจีนใต้ที่ประเทศเวียดนาม

แม่น้ำโขงจึงเป็นแม่น้ำนานาชาติ เป็นแม่น้ำแห่งดินแดนอุษาคเนย์ หรือ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในอดีตเคยมีความพยายามที่จะขนานนามให้เป็น "แม่น้ำแห่งสันติภาพ" ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริง มีความขัดแย้ง มีการต่อสู้ และมีฉากพริศพราดาถอยเกลื่อนกล่นในม่านที่ โดยเฉพาะช่วงที่เป็นแนวพรมแดนธรรมชาติ แบ่งมณฑลยูนนานของจีน , รัฐฉานของพม่า , แขวงบ่อแก้วของลาว และจังหวัดเชียงรายของไทย

ลำโขงช่วงนี้เป็นความลึกลับมืดดำในใจคนจำนวนมาก ราว ๓๐-๔๐ ปีก่อน ช่วงที่จีนยังเป็นคอมมิวนิสต์ ที่ปิดตัวเองอยู่หลังม่านไม้ไฟ พม่าประกาศตัวเป็นปฏิปักษ์เหิงเอเชียใต้เริ่มเงาเจดีย์เวดากอง ลาวกับไทยอยู่ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างการต่อสู้ทางความคิดสองกระแส ช้ายกับขวา

ปล่อยให้แม่น้ำโขงช่วงนี้ เป็นเส้นทางค้าฝิ่นและเฮโรอีนขายใต้กฎเถื่อน ที่อาจทำให้ใครก็ได้ กลายเป็นศพไร้ญาติลอยคว่ำหน้ามาตามลำน้ำอย่างปกติธรรมดา ในทันทีที่มีการหักหลัง หลอกหลวง และฉ้อฉลกันเอง

.....
เช้าที่เจียบสงบนวันนั้น ก่อนที่ดวงอาทิตย์จะโผล่ขึ้นทางบูรพาทิศ สายหมอกห่อคลุมเหือกเขาในแดนลาว เห็นแต่ยอดดอยลูบๆ ไอเย็นที่ผิวน้ำลอยขอบอวล บ่งบอกอุณหภูมิความเย็นข้างใต้ ยังไม่มีเรือสักลำผ่านเข้ามา ไบ่ไ่ม่านกึ่งใหญ่ไม่ไหวติง เว้นแต่เสียงกระซิบของสายน้ำที่ไหลระริกแล้ว ก็ดูเหมือนจะหยุดนิ่งไปทุกสรรพสิ่ง ทั้งๆ ที่ลึกลงไป กระแสน้ำแห่งลำโขงกำลังเชี่ยวกราก มันเป็นภาพสะท้อนมิติหนึ่งของลำโขงได้ตรงใจที่สุดภาพหนึ่ง

มิติที่ (เคย) ลึกลับ สงบเจียบ ทว่าน่าสะพรึงกลัว !

□ रिमपंगโขง ओ.सियंगसान ज.सियंगराय ०५.५५ न.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๒๐๐ ม.ม. ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที รูรับแสง F ๕.๖ □

มิติแห่งลำโขง (๒)

ทัศนียภาพยามอัสดงและอรุณรุ่ง จะเป็น “สูตรสำเร็จ” ของนักถ่ายภาพและนักเดินทางท่องเที่ยว
การตื่นขึ้นมาดูดวงอาทิตย์ขึ้น หรือการเฝ้าคอยดวงตะวันลับขอบฟ้า กลายเป็นสิ่งที่ต้องระงับไว้ในโปรแกรมการท่องเที่ยว

บางคนสูดอากาศที่เย็นสบายแต่รุ่งสาง ตามเพื่อนๆ ไปดูดวงอาทิตย์ขึ้นที่หน้าผาหรือยอดเขา ออกปากบ่นว่า ดวงอาทิตย์ที่ภูหลวง ภูกระดึง ดอยอินทนนท์ หรือที่กรุงเทพฯ ก็เป็นอาทิตย์ดวงเดียวกัน ทำไมจึงต้องตื่นแต่เช้า ตื่นขึ้นมาปีนเขาเพื่อเฝ้าดูกันให้ลำบากลำบาก บางคนก็บ่นว่าดูสำคัญๆ ลุกๆ เลิกลุกๆ เหนื่อยเกินไป แต่บางคนก็บอกว่าดูแล้วคุ้มคุ้ม

ความจริง บ่อยครั้งที่เราพบว่า ช่วงเวลาอันน่าตื่นตาตื่นใจเป็นที่สุด กลับเป็นช่วงก่อนดวงอาทิตย์ขึ้น และช่วงเวลาหลังจากที่ดวงอาทิตย์ลับไปแล้ว ท้องฟ้าในยามนี้จะเปล่งสีส้มออกมอย่างนุ่มนวลไม่ซ้ำแบบกันเลยในแต่ละวัน แต่ละฤดูกาล

ม่วง ฟ้ำ ส้ม ชมพู คราม ฯลฯ กระทั่งบางครั้งก็ผสมผสานกันจนยากจะบอกว่าจัดอยู่ในเฉดสีใด เหมือนท้องฟ้าเหนือลำโขงก่อนอรุณรุ่งที่อำเภอเชียงแสนเข้าวันนั้น เสน่ห์ไวต์ แองเกิล หรือเลนส์มุมกว้าง ๒๐ มิลลิเมตร ให้ภาพในอีกมิติหนึ่งของแม่น้ำนานาชาติสายนี้ มิติแห่งมิตรภาพ ภารดรภาพ และความสมานฉันท์ ดังเพื่อนพ้องน้องพี่ชาวลุ่มแม่น้ำโขงทั้ง ๖ ประเทศ คือ จีน พม่า ลาว ไทย กัมพูชา และ เวียดนาม ซึ่งบัดนี้

ได้รวมตัวกันเป็น "คณะกรรมการอนุภาคลุ่มแม่น้ำโขง" ที่พร้อมจะหันหน้าเข้าปรึกษาหารือกัน ในการพัฒนา แม่น้ำโขงทั้งทางด้านการพลังงาน การเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว และการแลกเปลี่ยนศิลปวัฒนธรรม

พลิกโฉมหน้าแม่น้ำโขงจากสายน้ำที่ลึกลับหม่นทึม สู่การเป็นสายน้ำแห่งสันติภาพ และไมตรีจิต อันงดงามตามสัญญาใหม่ว่า "ดานูบแห่งบูรพาทิศ" ทว่ามีเสน่ห์อันเย้ายวน ชุกช่อนอยู่อย่างชวนให้ค้นหา เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่มีสายน้ำใดเสมอเหมือน

เรือหางยาวหัวแหลม จอดเรียงรายรอคอยคนโดยสาร ที่เปลี่ยนหน้าจากทุจจริตชน ผู้พัวพันกับการค้า ยาเสพติดบริเวนสามเหลี่ยมทองคำ หรือทหารหาญที่ติดอาวุธออกไปป้องกันแนวชายแดนซึ่งขีดเส้นแบ่งกัน ตามร่องแม่น้ำโขงอันเฉียดฉิว มากลายเป็นผู้โดยสารที่เป็นนักท่องเที่ยวต่างสีผิว หลากเชื้อชาติจากทั่วทุกภูมิภาค ที่สู้อุตสาหกรรรมข้ามน้ำข้ามทะเลมาตามแรงเย้ายวนของเสน่ห์แห่งลำโขง ในโมงยามที่สันติภาพและความร่วมมือกัน อยู่เหนือความแตกต่างของลัทธิการปกครองใดๆ ในกลุ่ม ๖ ประเทศลุ่มแม่น้ำโขง

ยิ่งล่าสุด มีความตกลงกันให้แต่ละประเทศคัดสรรสถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่นในประเทศตน ๕ แห่ง มาเข้าร่วมโครงการ "๓๐ ภูมิทัศน์แห่งลุ่มน้ำโขง" เพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ไปทั่วโลกร่วมกัน อันได้แก่ หมู่บ้านชาวไทยลื้อสิบสองปันนาในจีน, นครวัฒนธรรมหลวงพระบางในลาว, ทะเลสาบอินเลในพม่า, มหาปราสาท นครวัด นครธมในกัมพูชา, จักรพรรดินครเว้ในเวียดนาม และเมืองวัฒนธรรมล้านนาเชียงรายของไทย ฯลฯ

เมื่อนั้น แม่น้ำโขงในสายตาชาวโลก ก็ยิ่งชี้ชัดถึงความเป็นสายน้ำแห่งอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ หาใช่ "เส้นทางมรณะของยาเสพติด" อันเลวร้าย อย่างที่เคยเข้าใจกัน !

□ รีมฝั่งโขง อ.เชียงแสน จ.เชียงราย ๐๕.๕๐ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ไวต์ ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม. ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที รูรับแสง F ๕.๖ □

๑๐. มิติแห่งลำโขง (๒)

บุพการี

ก่อนคุณสืบ นาคะเสถียร จะกระทำอัตวินิบาตกรรม ในปี ๒๕๓๓ ผมเคยพบคุณสืบครั้งหนึ่ง บนสำนักงานอนุสารออสท. ถนนราชดำเนินนอก ขณะที่ผมทำงานประจำกองบรรณาธิการอนุสารฯ คุณสืบมาประชุมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมอนุรักษ์ป่า ร่วมกับคุณดวงดาว สุวรรณรังสี นักเขียนและช่างภาพธรรมชาติคนดังของออสท.

ผมยืมให้คุณสืบ ด้วยความชื่นชมในผลงานพิทักษ์และปกป้องสัตว์ป่า โดยเฉพาะกรณีการเคลื่อนย้ายสัตว์ป่าที่เขื่อนเชี่ยวหลาน เราไม่ได้พูดคุยกันสักคำ แต่ผมก็รู้สึกว่ารุ่นพี่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์คนนี้ เป็นเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่น่านับถือในจิตใจที่มุ่งมั่นต่องานคนหนึ่ง

แต่กระนั้น ผมก็ยังรู้จักคุณสืบอย่างผิวเผิน... ผิวเผินเกินจะเข้าใจได้ว่า ในเวลาต่อมา คือวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๓๓ ทำไมคุณสืบจึงต้องฆ่าตัวตายอย่างน่าเศร้าใจ และอย่างน่าเสียดายในความเป็นทรัพยากรบุคคลอันเลอค่ายิ่งนัก

ผมคิดอยู่อย่างเดียวว่า คนเราจะทำงานตามอุดมการณ์ได้มากหรือน้อย การมีชีวิตอยู่ ย่อมดีกว่าตายจากไป โดยพวกคนเลวที่ทำลายป่า พล่าผลาญสัตว์ป่า ยังแสพสุขออย่างอึดหมิพืมน้อยเหมือนเดิม จนกระทั่ง.....

เมื่อได้ไปสัมผัสป่าห้วยขาแข้งเป็นครั้งแรกในปี ๒๕๓๖ ได้พูดคุยกับเจ้าหน้าที่ซึ่งทำงานใกล้ชิดคุณสืบ ได้รับรู้ปัญหาของห้วยขาแข้ง ได้เห็นความอุดมสมบูรณ์ของผืนป่า ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรแห่งพงไพร

ทางทิศตะวันตกของประเทศ อันกว้างใหญ่ถึงกว่า ๙,๐๐๐,๐๐๐ ไร่ ครอบคลุมเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสองแห่ง คือ หุบใหญ่และห้วยขาแข้ง กินอาณาบริเวณถึง ๓ จังหวัด คือ อุทัยธานี กาญจนบุรี และตาก

ผมเริ่มทำความเข้าใจในเจตนารมณ์และการกระทำของคุณสืบ

ผืนป่าแห่งนี้คืออาณาจักรของพรรณพืชและสัตว์ป่า เป็นต้นธารของสายน้ำที่หล่อเลี้ยงชีวิตคนไทยครึ่งก่อนประเทศ เป็นแหล่งศึกษาวิจัยระบบนิเวศน์วิทยาที่สำคัญของโลก ขนาดองค์การยูเนสโกขึ้นทะเบียนเป็น "มรดกทางธรรมชาติของมวลมนุษย"การพิทักษ์ปกป้องจึงต้องดำเนินไปด้วยความร่วมมือกับหน่วยงานหลายฝ่าย ทั้งกรมป่าไม้ ทั้งทางจังหวัด กระทรวงมหาดไทย และรัฐบาล

แต่ความเป็นจริงในขณะนั้น คือ นอกจากไม่มีความร่วมมือกันแล้ว เจ้าหน้าที่ผู้พิทักษ์ป่าผืนนี้ ยังได้รับแรงกดดันจากหลายหน่วยงานดังกล่าวอีกด้วย

ผมเริ่มเข้าใจว่า การสละชีวิตของตนเอง จึงเป็นวิถีทางที่คุณสืบเลือก เพื่อจุดประกายไฟให้ทุกฝ่ายหันมาเห็นความสำคัญของผืนป่า เห็นปัญหาที่แท้จริงของหุบใหญ่ ห้วยขาแข้ง แล้วช่วยกันแก้ไข เพื่อปกป้องมรดกล้ำค่านี้ไว้อย่างถูกต้อง ตามอุดมคติของคุณสืบ

.....

เช้าตรู่วันนั้น บนเนินเขาหินแดง ลำแสงแห่งดวงตะวันยามอรุณรุ่ง สาดส่องลอดผืนป่าห้วยขาแข้งอย่างน่าอัศจรรย์ใจ มันเป็นภาพป่าที่สวยงามและยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่ผมเคยสัมผัสมาในชีวิต ผมเริ่มตระหนักชัดในเหตุและผลแห่งความตายของคุณสืบ แล้วสัญญากับตัวเองว่า ถ้ามีลูกมีหลาน ผมจะบอกเล่าเรื่องราวของคุณสืบ นาคะเสถียรให้พวกเขาฟัง....

ตั้งคุณสืบเป็นผู้มีบุญคุณ ที่มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่า"บุพการี"ของพวกเขา !

□ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อุทัยธานี ๖.๓๐ น.

กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๙๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๕๐ ม.ม. ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที รูรับแสง F ๘ □

คนช้อนกุ้ง

สัดส่วนและตำแหน่งแหล่งที่ในกรอบภาพแต่ละภาพ หรือที่เรียกว่า"คอมโพสิชั่น" เป็นศาสตร์และศิลป์อีกแขนงหนึ่งของการถ่ายภาพ ที่ผมได้เรียนรู้จากนักถ่ายภาพรุ่นพี่ และจากประสบการณ์ของตนเองที่ใช้ฟิล์มเปรียบเสมือน "ครู"

กดฟิล์มไปหนึ่งม้วน ก็ได้บทเรียนมาหนึ่งบท !

สัดส่วนระหว่าง "น้ำ" กับ "ฟ้า" เป็นบทเรียนพื้นฐานบทหนึ่ง "คุณครู" พร่ำสอนเรว่าอย่าให้พื้นที่ระหว่าง "ฟ้า" กับ "น้ำ" เป็นครึ่งต่อครึ่ง เพราะจะทำให้ภาพออกมาสวยได้ยาก ง่าย ๆ คือให้แบ่งเฟรมภาพออกเป็น ๓ ส่วนตามแนวนอน แล้วเวลาถ่ายภาพก็กะให้ "น้ำ" กับ "ฟ้า" เป็น ๒ : ๑ ส่วน หรือ ๑ : ๒ ส่วนก็ได้ ตามแต่ว่าเรื่องราวของภาพ จะอยู่ที่ "น้ำ" หรือ "ฟ้า" มากกว่ากัน

คนช้อนกุ้งที่กว๊านพะเยายามอาทิตย์อัสดง แนนอนว่าเรื่องราวอยู่ที่ผิวน้ำเป็นหลัก เพราะมีเรือ มียอ มีคน เป็นจุดเด่น ในขณะที่ท้องฟ้าหลังดวงตะวันลับขอบฟ้าไปหมดๆ ยังไม่เปล่งสีส้มออกมามากเท่าใดนัก นอกจากเงาของทิวเขาที่ทอดยาวลงในน้ำเป็น"แบ็คกราวด์" จึงให้พื้นที่เพียง ๑ ส่วนก็พอ เพื่อเปิดพื้นที่อีก ๒ ส่วนด้านหน้า ให้กับเรือ,คนและลุ่มจับปลา อันจะทำให้ภาพมีเรื่องราว มีชีวิต และมีมิติที่มองได้ลึกเข้าไปได้ทั้ง "มิติทางกายภาพ" และ "มิติทางจิตวิญญาณ"

อันหมายถึง มุมมองทางปรัชญาชีวิต วิถีวัฒนธรรม มานุษยวิทยา ตามแต่คนดูจะจินตนาการได้อย่างอิสระ

"ครู" ยังพร่ำสอนผมอีกกว่า ตำแหน่งของเรือ ซึ่งเป็นจุดเด่นของภาพก็สำคัญ นึกดูว่าถ้าเรือลอยขวางเป็นแนวนานไปดื้อๆ ภาพคงออกมาแบนๆ พลิกลอย แต่เพียงเราเบี่ยงมุมกล้อง ขยับตัวเราไปทางซ้ายหรือทางขวาเพียงนิดเดียว ก็จะได้เรือในมุมเฉียง โดยมีอ่าววางอยู่ในตำแหน่งที่ช่วยสมดุลภาพไม่ให้หนักไปทางใดทางหนึ่งจนเกินไป ส่วนสายไฟหรือสายอะไรก็ตามที่ดูเกะกะเป็นส่วนเกิน ท่านว่าถ้าเลียงไม่ได้จริง ๆ ก็พยายามให้มันอยู่ในที่ทางอันเหมาะสมที่สุดเท่าที่จะทำได้

นี่เป็นตัวอย่างหนึ่งของศาสตร์และศิลป์ว่าด้วย"คอมโพสิชัน" ที่คนถ่ายภาพจะละเลยไม่ได้ทีเดียว "คนเขียนหนังสือที่ชอบถ่ายภาพ"อย่างผม จึงต้องฝึกฝนและเรียนรู้อีกหลายกระบวนการอย่างไม่รู้จบ

ถ่ายภาพไปคุยกับคนช้อนกุ้งไป ได้ความรู้ว่าเขาช้อนกุ้งขึ้นมาทำ"ปลา" ประเภทบีบมะนาวใส่พริกลงไปสดๆ ให้กุ้งดิ้นกระโดดกันอลหม่าน เป็นอาหารจานเด็ดที่มีลูกค้ามายืนรอน้ำลายหยดอยู่ข้างหลังภาพนี้หลายคนทีเดียว

แต่คนธาตุอ่อนอย่างผม เห็นแล้วต้องโบกมืออำลา ขอแค่ได้ถ่ายรูปก็อิ่มใจไปนานแล้ว ดีกว่าอ้อมท้อง แต่ต้องลำบากกายตอนเข้าห้องน้ำ...กลัวจริง ๆ !

□ กวีานพะเยา จ.พะเยา ๑๘.๓๐ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ไวต์ ๒๐-๓๕ ม.ม. ที่ระยะ ๒๘ ม.ม. , รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๓๐ วินาที □

๑๒. คนช้อนกุ้ง

๑๓. ภาพแทนคำ

ภาพแทนคำ

ภาพ "ซิลลูเอท" (silhouette) หรือภาพที่เห็นแต่เพียงเงาดำ เป็นภาพอีกประเภทหนึ่งที่นิยมถ่ายกันมาก เพราะสามารถนำไปใช้งานได้กว้างขวาง และยังสร้างความเพลิดเพลินให้ผู้ถ่ายอีกด้วย

...ภาพหนึ่งภาพแทนคำได้นับพัน...

นี่เป็นประโยคที่ถูกหยิบยกขึ้นมาพูดกันอยู่เสมอเพื่อบอกให้เราตระหนักว่า บางที"จินตนาการ"ของคนเรานั้น กว้างไกลเกินกว่าคำอธิบายภาพใดๆ นับหมื่นนับพันคำเสียอีก ดังนั้น ภาพบางภาพ แม้ไม่เห็นรายละเอียดหรือสีล้นชัดเจน แต่เงาดำนั่นก็ให้จินตนาการเอาได้ว่าเป็นต้นไม้ เป็นคน หรือเป็นตึกรามบ้านเรือน

ความจริงคนไทยสมัยก่อนคุ้นเคยกับภาพ "ซิลลูเอท" กันมาตั้งแต่เด็กๆ สมัยที่ยังนิยมนอนในมุ้งกัน (ก่อนถึงยุคของมุ้งลวดและห้องแอร์) พ่อแม่แม่มักมีกลวิธีหลอกล่อให้ลูกๆ นอนหลับด้วยการใช้มือสร้างภาพเงาดำ หรือ "ซิลลูเอท" เป็นรูปหมา แมว ช้าง สารพัด ให้ไปปรากฏบนมุ้งทั้งสิ้น ด้านที่เปรียบเหมือน "หนังสือ" พร้อมๆ กับเล่นิทานประกอบให้ฟังจนลูกๆ เคลิ้มหลับไปอย่างเป็นสุข ดังตอนหนึ่งในบทเพลงอมตะที่ว่า...

"...ใครหนอ รักเราเท่าชีวิต ใครหนอ ใครกันให้เราซึ้งใคร ใครหนอ ชักชวนดูหนังสื่จ
รู้แล้วละก้อ อย่ามัวรังร้อ ทดแทนบุญคุณ... จะเอาโลกมาทำปากกา แล้วเอานามาแทนกระดาษ
เอาน้ำหมดมหาสมุทรแทนหมึกวาด ประกาศพระคุณไม่พอ..."

จุดสำคัญของ "หนังสื่จ" คือทำให้เด็กๆ รู้จักสร้างสรรค์จินตนาการด้วยตัวเองได้อย่าง
กว้างไกลไม่มีที่สิ้นสุด เราไม่อาจปฏิเสธได้ว่าโลกยุคใหม่ในวันนี้ มีการพัฒนา "มัลติมีเดีย" ไปไกลเสีย
จนเด็กๆ แทบไม่ต้องสร้างจินตนาการเองเลย เพราะเพียงกดปุ่มแล้วทั้งภาพและเสียงก็จะปรากฏชัดเจน
สิ่งที่ขาดหายไปในตัวเด็กยุคใหม่คือ "พลังสร้างสรรค์ทางจินตนาการ" แต่สิ่งที่เพิ่มพูนขึ้นมาทดแทนคือ
การเอาชนะ และ การคิดคำนวณผลกำไร "คำนวณ" ว่ากดปุ่มนี้จะได้ที่คะแนน กดปุ่มนี้จะเอาชนะเกม
ได้หรือไม่ จนมีคำกล่าววว่า ...

...ยิ่งโลกไร้พรมแดนเท่าไร คนก็นับวันจะ "คิดคำนวณ" มากกว่า "คิดคำนึง"

ผมจึงชอบถ่ายภาพ "ซิลลูเอท" โดยเฉพาะในยามอาทิตย์อัสดง คือเมื่อดวงอาทิตย์ลับ
ขอบฟ้าไปแล้วสัก ๑๐-๒๐ นาที เราจะได้สีส้มอันพิสดารของท้องฟ้า มาเป็น "จอหนัง" ที่สวยได้ไม่ซ้ำ
แบบกันเลยในแต่ละวัน

มันคือเสน่ห์อันเ้ายวน ชวนให้เราหยิบกล้องขึ้นมากดชัตเตอร์บันทึกภาพไว้
ครั้งแล้วครั้งเล่า อย่างมิรู้เบื่อหน่าย

□ อ่างเก็บน้ำเขื่อนลำปาว ภาพสีนู้ ๑๘.๑๐ น.

กล้อง Nikon FM2 เลนส์ไวด์ ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม. รูรับแสง F ๑๑ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒ ไม่ลายคราม

ธรรมชาติเป็นทั้งนักสร้างสรรค์ผู้ยิ่งใหญ่ และเป็นครูสอนศิลปะผู้มีรู้เบื่อหน่ายที่จะพร่ำสอนศิษย์ทุกชีวิตบนพื้นพิภพ

จิตรกร ประติมากร ประพันธ์กร คีตกวี หรือแม้กระทั่งนักถ่ายภาพ ล้วนมีธรรมชาติเป็น "อาจารย์ใหญ่"

ร่างที่ไร้ลมหายใจของนักโทษประหารผู้ก่อคดีอุกฉกรรจ์คนหนึ่ง ยังอาจเป็น "อาจารย์ใหญ่" ให้บรรดานักศึกษาแพทย์ได้ เมื่อเขาเจตนาอุทิศให้ไว้ก่อนตาย

แล้วโย ไม่ลายครามที่ลืมห่อนหนึ่ง จะพึงเป็น "ครู" ให้ช่างภาพผู้เฝ้าใจจะเรียนรู้ความลึกลับของธรรมชาติคนหนึ่งไม่ได้

บ่ายวันนั้น เราค่อนข้างเหน็ดเหนื่อยจากการเดินทางท่องเที่ยวในผืนป่าภูกระดึงตั้งแต่เช้าตรู่ แต่ที่น้ำตกเพ็ญพบ ไม่ลายครามที่ลืมห่อนตัวเป็นสะพานต้นหนึ่ง ทำให้ต้องหักใจไม่ยอมพักเหนื่อย แม้เราจะเริ่มออกอาการเปลี่ยน แต่ใจยังยึดให้คว่ำกลิ้งออกมาบนที่กภาพไม้ลืมห่อนนี้ไว้

ทั้งลวดลายที่ไม่มีศิลปินใครรังสรรค์ได้ทัดเทียม ทั้งโลเค้นและมอสที่เกาะตัวเต็มสีเขียวเพิ่มความขลังให้ไม้ลืมห่อนดาดาๆ กลายเป็น "ไม่ลายคราม" อันเลอค่า

นี่ถึง "คนลายคราม" ที่ผ่านพบมาในชีวิตการทำงาน บางคน"สูง"เพียงอายุงาน ชาวบ้านเรียก"แก่"เพราะอยู่นาน บางคน"อาวุโส"เพียงเพราะเกิดก่อน บางคนยิ่งแก่ยิ่งออกลายในทางลบ

แต่บางคน ยิ่งสูงวัย ยิ่งเหมือนไม้ลายคราม ทุกริ้วรอยบนพื้นผิว ล้วนหมายถึงประสบการณ์ล้ำค่า ที่พร้อมจะเป็นบทเรียนให้คนรุ่นหลัง เป็นพลังเสริมส่งคนรุ่นใหม่ให้ก้าวหน้าไปเพื่อชีวิต เพื่องาน เพื่อสังคมส่วนรวม

ถ่ายภาพไป คิดคำนึงไป ให้สังวรตนในวันข้างหน้า

ว่าจะเติบโตเป็น"ลายคราม" ดังพญาช้างสารผู้อารีต่อสรรพชีวิต

หากทางให้สัตว์เล็กสัตว์น้อยได้เดินตาม

หรือจะลายครามดั่งหมาป่าเขี้ยวลากดิน

ไม่หากทางแล้วยังขวางทางคนอื่น ?

□ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง จ.เลย ๑๔.๓๐น.

กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ มม. ที่ระยะมาร์โค ๑ : ๓.๕ , ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที รูรับแสง F ๕.๖ □

๑๔. ไม้ลายคราม

๑๕.
อัสตง
ใน
หมอกหนาว

อัสตงในหมอกหนา

ปรากฏการณ์สุริยุปราคาที่บ้านเรียก "ราหูอมจันทร์" เมื่อเดือนตุลาคม ๒๕๓๘ แทบจะ
สยบทุกความเคลื่อนไหวในประเทศไทย

ในขณะที่ประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่า ดูเหมือนไม่ยินดียินร้ายกับเรื่องนี้ ที่เขมรก็คึกคัก
กัน เฉพาะที่มหาปราสาทนครวัด นครธม จนถึงกับมีการร่ายรำระบำเทพอัปสร เช่นสรวงบุชราหุอม-
จันทร์กันเอิกเกริก แต่ชาวเขมรตามชนบททั่วไปยังก้มหน้าก้มตาหาอยู่หากินกันในภาวะที่ยังมีการสู้รบ
กันประปรายต่อไป ที่ใส่ใจหน่อยก็เอากะละมังใส่น้ำ แล้วดูสุริยุปราคาจากเงาสะท้อน อันนับเป็นวิธีที่
คลาสสิก เพราะนี่คือวิธีที่นักดาราศาสตร์แนะนำ ในเงื่อนไขที่ไม่มีแว่นตาดู

สรุปแล้วในภูมิภาคนี้ มีเมืองไทยเราตื่นเต้นเป็นที่สุด ขนาดทีวีทุกช่องระดมสรรพกำลัง
ถ่ายทอดกันทุกจุด ด้านหนึ่งสะท้อนถึงความตื่นตัวของสังคมไทยในวิทยาการด้านดาราศาสตร์ แต่ใน
อีกด้านหนึ่ง กรณี "สุริยุปราคาพีเวอร์" ก็สะท้อนให้เราตระหนักว่า ยิ่งสังคมมีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี
ยิ่งคนมีการศึกษาสูงขึ้นเท่าไร ก็ยิ่งมีคนวกกลับไปเชื่อในเรื่องไสยศาสตร์ มนต์ดำซึ่งหาคำอธิบายทาง
วิทยาศาสตร์ไม่ได้...มากขึ้นเท่านั้น

ก็ในบรรดาผู้คนที่ดินตระหนก ลูกขึ้นมาหา "ของดำ" แปะประกาศ มาเช่นไหว้พระราหูนั้น มีทั้งดาราหนังและคนที่มีการศึกษาสูงรวมอยู่ด้วยมิใช่หรือ ?

แต่...ถึงแม้สุริยคราสจะยิ่งใหญ่ปานใด ทว่าบายแก๊ๆ ของวันหนึ่งในเดือนสิงหาคม ที่อุทยานแห่งชาติภูเรือ จังหวัดเลย ที่ซึ่งได้ชื่อว่าหนาวที่สุดในประเทศไทย ขณะที่ดวงอาทิตย์เริ่มคล้อยต่ำลงเรื่อยๆ พลันก็เกิดมีลมพัดสายหมอกมาปกคลุม หรือพูดได้ว่ามา "คราส" ดวงอาทิตย์ไว้ จนในที่สุด หมอกหนาวที่ภูเรือก็พัดบังเจ้าแห่งจักรวาลนามว่า "พระอาทิตย์" จนมืดดวง

ผมกำลังยกกล้องหาไฟกัสถ่ายภาพดวงอาทิตย์กับต้นไม้เหงๆ ต้นหนึ่งอยู่พอดี จึงจับภาพตอนที่สายหมอกเริ่ม "คราส" ดวงอาทิตย์ไว้ได้ทัน เห็นเป็นแสงสีส้มเรืองเรืองขึ้นเหนือกิ่งไม้แห่งต้นนั้น อย่างที่พบเห็นได้ไม่บ่อยนัก ภาพนี้จึงเกิดขึ้นตามธรรมชาติโดยมิได้ใส่ฟิลเตอร์สีส้มเติมเข้าไปแต่อย่างใด

เพราะบางที ฟิลเตอร์หรือเครื่องประดับตกแต่งประดามี ก็ไม่อาจสร้างภาพประทับใจได้ เท่ากับที่ธรรมชาติรังสรรค์ไว้ให้

เหนือสิ่งอื่นใด ผมยังได้ประจักษ์ว่า...ในสากลโลกนี้ ไม่มีใครจะใหญ่ค้ำฟ้า พระอาทิตย์เจ้าสุริยา ยังอาจถูกสายหมอกที่อ่อนโยนแผ้วพลีบังเอาได้...

...แล้วเราเป็นใคร ผิดพลาดแล้วจึงเอ่ยปาก "ขอภัย" ไม่ได้ ?

□ อุทยานแห่งชาติภูเรือ จ.เลย ๑๖.๓๐ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๐๕ ม.ม. รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

ทางเลือกของกระดุมเงิน

บางครั้งความงามของภาพถ่าย ก็ไม่ได้เกิดจากกลดลลาย เรื่องราว หรือสีสันทันทีจุดฉาด
วิไลสมาหราเสมอไป บ่อยครั้งที่ความเรียบง่ายคือความงาม เหมือนคำกล่าว ...Simple but beauty...

อุทยานแห่งชาติภูกระดึง คืออุทยานสวรรค์ของไม้ป่านานาพรรณที่มีสีสันทันตุดตาอย่าง
กุหลาบแดง, ไฟเดือนห้า, ว่านมหาเมฆ หรือเอื้องป่าสารพัดชนิด

แต่เช้าวันนั้นผมพบว่า กระดุมเงินหนึ่งดอกที่แทงยอดแทรกตัวเข้าไปอยู่ในท่ามกลางสี
เขียวสดของสนสองใบ ก็เป็นความงามไม่ด้อยไปกว่าเอื้องม้าวังสีแดงสด หรือดอกดินที่เหลืองอร่าม
อยู่ตามทางเดิน

เส้นสายของใบสนที่แตกกระจายออกโดยรอบทุกทิศทาง เป็น "แพทเทิร์น" หรือแบบ
แผนที่มีความงดงามตามธรรมชาติโดยตัวของมันเองอยู่แล้ว

ทว่ายังมีสีขาวของดอกกระดุมเงินพุ่งตัวขึ้นมาแซมในจังหวะที่เหมาะสมเหมือนช่วยวาง
"คอมโพสิชั่น" ให้ภาพ เต็มเรื่องราวให้นิยายตอนนี้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ราวกับช่วยเติม "นางเอก"
ให้เรื่องมีรสชาดมีสีสัน

กระดุมเงินออกดอกสีขาวเป็นกระจุกกลมบนก้านยาว ขึ้นอยู่ทั่วไปในเขตป่าทุ่งบนภูกระดึง พบเห็นมากในเดือนพฤศจิกายน - มกราคม แต่ภาพนี้ถ่ายในเดือนสิงหาคม ซึ่งเป็นฤดูฝน ก็ยังมีกระดุมเงินให้เห็นอยู่ประปราย

กระดุมเงินอาจรู้ตัวว่าสีขาวของตนเองคงไม่อาจหาญไปเทียบกับสีสดใสของเอื้องนวลจันทร์, ดอกเอนอ้า, หญ้าข้าวก่ำ หรือเอื้องครึ่งแสงได้

แต่กระดุมเงินดอกนี้ก็รู้จักที่จะทำตัวให้น่ารัก เข้าใจเอาตัวไปอิงแอบสีเขียวสดของสนสองใบ ซึ่งจะช่วยขับสีขาวบริสุทธิ์ของมันให้โดดเด่นขึ้นมาได้

...จริงนะ คนเราเลือกเกิดไม่ได้ แต่เลือกที่จะ “เป็น” ได้..

□ อุทยานแห่งชาติภูกระดึง จ.เลย พ.ศ.๓๐ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ มม. ทุกระยะMacro รูรับแสง F ๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๑๖. ทางเลือกของกระดุมเงิน

สะพานชีวิต

**ประสบการณ์เดินทางผ่านสายน้ำนับไม่ถ้วนสาย ทำให้ผมพอจะจำแนกความแตกต่างทาง
อารมณ์เมื่อผ่านสะพานข้ามลำน้ำแต่ละประเภท**

สะพานเหล็ก ถ้าไม่ใช่สะพานรถไฟ ก็มักจะเป็นสะพานเก่าแก่แต่สมัยสงครามโลกครั้งที่สอง พบ
บ่อยๆ ตามชนบทในประเทศที่เคยเป็นเมืองขึ้นฝรั่งมาก่อน อย่างเวียดนาม ลาว กัมพูชา ข้ามสะพาน
ประเภทนี้แล้วได้บรรยากาศขรึม ซึ้ง และกลิ่นอายของขบวนการต่อสู้กู้เอกราชเมื่อครั้งก่อนศตวรรษก่อน
ที่มักชุ่มฉ่ำตึกกองทหารจักรวรรดินิยมตามสะพานข้ามแม่น้ำสายยุทธศาสตร์

สะพานปูน ถ้าไม่ใช่สะพานใหญ่ที่สร้างด้วยเทคโนโลยีอย่างสูง ก็มักให้อารมณ์แบบเขยๆ ที่อ้อๆ
ไม่มีลีลัน สร้างออกมาพิมพ์เดียวกันหมด

แต่หากเป็น สะพานไม้ ข้ามไปแล้วสัมผัสได้ถึงกลิ่นอายชนบท บรรยากาศแห่งน้ำใจไมตรี ภูมิ
ปัญญาพื้นถิ่น รวมไปถึงอารมณ์แห่งความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

**เพราะสะพานไม้มักสร้างขึ้นจากการร่วมแรงร่วมใจกันของชาวบ้าน กระทั่งบางที่อาจจะเป็น
“สะพานชีวิต” เพราะมันอาจจะเป็นเพียงเส้นทางเดียว ที่จะเชื่อมต่อกันในชุมชนนั้นๆ กับโลกภายนอก
อย่างสะพานไม้ข้ามลำน้ำของกาเรียของชาวมอญแห่งอำเภอสังขละบุรีแห่งนี้**

พวกเขาเป็นชาวมอญอพยพ ผู้พลัดพรากจากแผ่นดินถิ่นเกิด หลีกหนีภัยสงคราม ระหว่างกอง
กำลังกู้ชาติมอญกับทหารรัฐบาลพม่า มาพึ่งพระบรมโพธิสมภารพระเจ้าอยู่หัวของไทย ในราว ๔๐ ปี ที่

ผ่านมา จวบจนบัดนี้ กลายเป็นชนชาติที่ไม่มีประเทศ ไม่มีแผ่นดินของตนเองที่จะเรียกได้เต็มปากว่า "ปิตุภูมิ" หรือ "มาตุภูมิ" เพราะดินแดนมอญที่เคยรุ่งเรืองในอดีต ตกอยู่ในความครอบครองของพม่าทั้งหมด ชื่อ "ประเทศมอญ" ไม่ปรากฏอยู่ในแผนที่โลก กระทั่งมีบางคนกล่าวในที่ประชุมองค์การสหประชาชาติว่า "มอญคนสุดท้ายได้ตายไปแล้ว" !

ที่เหลืออยู่ คือเชื้อสายมอญที่อพยพมาแต่สมัยต้นรัตนโกสินทร์ อย่างนายอานันท์ ปันยารชุน ซึ่งเป็น "ชาวไทยรามัญ" หรือคนไทยเชื้อสายมอญ กับผู้พลัดถิ่นชาวมอญที่เพิ่งอพยพมาภายหลัง และยังมีฐานะเป็นเพียง "ผู้พลัดถิ่น" ซึ่งไม่มีสิทธิ์มีเสียงใดๆ ทั้งสิ้น แม้แต่การจะเดินทางไปไหนไกลๆ ก็ยังถูกจำกัด

แต่สะพานข้ามลำน้ำสาขานี้ เป็นเสมือนเส้นชีวิตของพวกเขาราว ๔,๐๐๐ คน ในการที่จะข้ามมาทำงานรับจ้าง มาซื้อหาสินค้าในชีวิตประจำวันหรือส่งลูกหลานมาเรียนหนังสือเพื่ออนาคตวันข้างหน้า

ภายใต้บาร์มีของหลวงพ่อดูตมะ สมณสงฆ์ชาวมอญผู้เปี่ยมบุญบารมี ทำให้ชาวมอญอพยพช่วยกันลงแรงกาย ใจ และทุนทรัพย์สร้างสะพานไม้แห่งนี้ขึ้น เป็น "สะพานชีวิต" ของพวกเขา แม้จะคดจะเอียงไปบ้าง แต่มันก็อาจจะเป็นสัญลักษณ์เดียว ที่สะท้อนความเป็น "ชนชาติมอญ" ให้โลกได้รับรู้ว่า...

...มอญกลุ่มสุดท้ายยังไม่ตาย !

□ สะพานของกาเรีย กาญจนบุรี ๑๘.๓๐ น.

กล้อง Nikon FM2 เลนส์ไวต์ ๒๐-๓๕ ม.ม. ที่ระยะ ๒๐ ม.ม., รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๓๐ วินาที □

บาปที่ไถ่ถอน

นับวัน "ช้าง" จะยิ่งได้รับความเห็นใจจากสังคม ช้างตกมันได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิต่างๆ ไม่ให้จบชีวิตด้วยการถูกยิง ช้างในสวนสัตว์กำลังถูกปลดโซ่ให้เดินในที่กว้างๆ ได้อย่างอิสระ

ทว่า เสี่ยงจากความรู้สึกนึกคิดของใครต่อใครอีกหลายคน ยังมุ่งตรงไปที่ "ช้างเร่ร่อน" บ้างถึงกับกล่าวประณามเจ้าของช้าง ที่พาช้างมาตระการกำล่ำบากในเมืองที่แออัด อับอ้าว และเสี่ยงต่อการถูกรถเฉี่ยวชน

ผมเคยรู้สึกเช่นนั้น กระทั่งเคยเขียนบทความว่า ช้างเร่ร่อนเหล่านี้ มีสภาพไม่ต่างอะไรกับ "ช้างขอลาน" แล้ววันหนึ่ง ผมก็รู้สึกผิดและละอายใจ เมื่อรู้ความจริงว่าทำไม...ช้างต้องออกไปเร่ร่อนรอนแรมในเมืองใหญ่

วันนั้นผมมีโอกาสดินทางไปที่บ้านตากกลาง อำเภอดำรงวิทยะ จังหวัดสุรินทร์ หมู่บ้านของชาวไทยภูเขาชนชาติกเลียงช้าง แหล่งต้นตอของช้างจำนวนมากที่เราเห็นเดินอยู่ในเมือง โดยเฉพาะที่กรุงเทพฯ

เจ้าหน้าที่มูลนิธิคนรักช้าง บอกเล่าความจริงบางอย่างให้ฟังว่า ชาวไทยภูเขาหรือชาวส่วยผูกพันกับช้าง พวกเขาเลี้ยงช้างเหมือนสัตว์เลี้ยงในบ้าน เหมือนชาวนาเลี้ยงควายไว้ไถนา ชาวส่วยเลี้ยงช้างไว้ออกรับจ้างลากไม้ รับจ้างแห่นาค ขนข้าวในไร่นา เป็นช้างแท็กซีให้นักท่องเที่ยวนั่ง ฯลฯ วิถีชีวิตหมุนเวียนไปตามฤดูกาลของงานแต่ละประเภท เกื้อกูลกันแบบคนเลี้ยงช้าง ช้างเลี้ยงคน โดยมีป่าธรรมชาติสองฝั่งแม่น้ำมูลเป็นแหล่งอาหารอันวิเศษสุดของช้าง

แต่วันหนึ่ง ราชการยกปืนปาริมูลให้เอกชนทำสัมปทานปลูกป่ายูคาลิปตัส ซึ่งไม่เพียงทำลายสภาพดิน แต่ใบยูคาฯไม่ใช่อาหารของช้าง ชาวบ้านพยายามต่อสู้หักท้วง ว่าผืนป่าธรรมชาติเอาไปให้สัมปทานไม่ได้ ก็กลายเป็นความขัดแย้งรุนแรงถึงขั้นผู้นำชาวบ้านถูกลอบทำร้าย

คนต่อสู้ถูกเถียง แต่ช้างกำลังจะอดตาย ลูกคนเลี้ยงช้างกำลังไม่มีข้าวสารกรอกหม้อ การออกตระเวนในเมืองให้คนล่อดท้องช้างเอาโชค ขายกล้วย ขายยาสมุนไพรร จึงเป็นทางออก ช่วยทั้งช้างและครอบครัวคนเลี้ยงช้างไม่ให้อดตาย และวิธีนี้ก็ไม่ใช่..การขอทาน จนกว่าจะมีทางออกที่ดีกว่านี้

.....

ผมเดินทางไปบ้านตากกลางในช่วงที่มิงานกฐิน ช้างที่ออกตระเวนจำนวนมากกลับมารับงานแท่งกฐิน รู้ความจริงอันน่าเจ็บปวดแล้ว ผมตระหนักว่า วันที่ช้างและคนเลี้ยงช้างชาวไทยถูกยัดได้กลับมา ยังแผ่นดินถิ่นเกิดเช่นวันนี้ คือวันที่พวกเขามีความสุข มีความเป็นตัวของตัวเองที่สุด แม้ว่าจะเพียงชั่วประเดี่ยวนั้นก็ตามที

อาทิตย์อัสดงวันนั้นช่างเป็นใจ ทอแสงสุดท้ายเป็นประกายสดใส นั่งรอในทิศทางที่เหมาะสม ครู่เดียวช้างก็กลับจากอาบน้ำในลำมูล ติดเลนส์ไว้ดองเองเกลือกที่กว้างพอจะเก็บช้างทั้งเชือกและประกายแห่งอัสดงคดไว้ในเฟรม ใช้ความไวชัตเตอร์ต่ำเพราะความมืดกำลังไล่หลังมา กลั่นหายใจอึดใจเดียว นิ้วแตะชัตเตอร์อ่อนโยนที่สุด ไม่ให้ตัวช้างหลุดโฟกัส แต่งวงช้างไหว ๆ มีชีวิต สง่างามสมเป็นสัตว์ใหญ่ที่เคยช่วยกู้ชาติบ้านเมือง มีบุญมีคุณ ไม่ใช่... "ขอทาน"

ถ่ายภาพนี้แล้วสบายใจ อย่างน้อยก็ไถ่บาปในใจออกไปได้บ้าง

□ บ้านตากกลาง จ.สุรินทร์ ๑๘.๓๐ น.

กล้อง Nikon F2 เลนส์ไวต์แองเกล ๒๐-๓๕ มม. ที่ระยะ ๒๐ มม. ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๕ วินาที รูรับแสง F ๓.๕ □

๑๘. บาบี่ไถ่ถอน

๒ ธิ อ

วันนั้นที่สนามบินเมืองพุกาม ประเทศพม่า

อีกนานกว่าจะถึงเวลาขึ้นเครื่อง เดินเรื่อยเปื่อยไปตามเสียงเพลงภาษาพม่าจากลำโพงปากแตร เดินไปจนพบต้นเสียงในงานแต่งงานของคู่บ่าวสาวชาวพุกาม

ถามเจ้าของงานที่มายืนรับแขกว่า จะขออนุญาตเข้าไปสังเกตการณ์ในงานได้หรือไม่ พ่อแม่เจ้าสาวออกปากเชิญด้วยน้ำใจไมตรี

บรรยากาศในงานเรียบง่าย จริงใจ ใครมาร่วมงานจะได้รับแจกพัดกระดาด ๑ อัน แต่สิ่งที่น่าสนใจ คือสาว ๆ ที่มาร่วมงาน โดยเฉพาะเธอคนนั้น...

ขณะที่สาวอื่นใช้คอสเมติกเติมหน้าทาปากแดง แต่เธอทาแป้งทหน้า - สมนไพรประหินผิว ตันตำรับของสาวพม่ามาแต่โบราณซึ่งกรรมวิธีเริ่มจากฝนเปลือกท่อนไม้หอมทะนาคาเอานี้ว้แตะน้ำหมาดๆ แล้วปาดผงทะนาคามาป้ายแก้ม จากนั้นเอาหวีเสียดเกลี่ยแต่งให้สวย ก่อนปาดแป้งที่สันจมูกอีกทีหนึ่ง เห็นแล้วบ่งบอกเอกลักษณ์ความเป็นพม่า (ที่ได้รับอิทธิพลจากมอญและอินเดีย) อย่างเห็นได้ชัด

ไม่ได้เข้าไปใกล้ถามชื่อเสียงเรียงนาม เกรงจะถูกแปลความหมายในทางไม่ดี

จึงแค่ยกกล้องแล้วค้อมหัว แสดงความหมายขออนุญาตถ่ายรูป สาวๆ ยิ้มให้กันอย่างเขินอาย แล้วหันมาพยักหน้า จึงกดชัตเตอร์ถ่ายภาพหมู่ของสาว ๆ ไว้ ก่อนขยับเลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ดึงเข้า

มาจนสุดที่ระยะ ๒๐๐ ม.ม. โคลสอัพเฉพาะใบหน้าเธอคนนั้น หมายถึงแค่เก็บรายละเอียดของผิวกายที่แต้มแต่งด้วยแป้งหน้าขาว

แต่ภาพที่ปรากฏในเฟรมชวนให้อิ่มเอิบระคนแปลกใจ รูปหน้าของเธอราวกับถอดมาจากภาพจิตรกรรมฝาผนังที่อาสนวิหาร - สุดยอดของพุทธศิลป์สกุลช่างพุกาม ตั้งแต่วังคิ้ว ดวงตา จมูก ริมฝีปาก โดยเฉพาะที่เรียวตาทั้งสองข้าง ดูอ่อนช้อยราวกับพระพุทธรูปไม่ผิดเพี้ยน จึงเข้าใจว่าจินตนาการของช่างเขียนและประติมากรโบราณ ก็มีรากฐานจากรูปลักษณ์และใบหน้าของผู้คนในท้องถิ่นนั้นนั่นเอง

ยิ่งเพ่งพิศแวตาที่สงบนิ่ง เรียวปากบางอันสงบสำรวมของเธอ ก็ชวนให้นึกถึงบุคลิกภาพของพุทธศาสนิกชนชาวพุกาม ในยุครุ่งโรจน์เมื่อราวหนึ่งพันปีที่แล้ว ตามหลักฐานของนักประวัติศาสตร์ ที่ว่าเหล่าเจดีย์ที่มีอยู่มากมายจนทำให้พุกามได้ชื่อว่า"แดนเจดีย์สี่พันองค์"นั้น...

"...ไม่ได้เกิดจากการเกณฑ์แรงงานคนมาสร้าง แต่เป็นศรัทธาที่บริสุทธิ์และสามัญง่ายๆ เจดีย์ตั้งอยู่บนฐานเตี้ยๆ ที่มีนาค และปลายยอดแหลมทำใหวดลเหมือนพุ่งไปบนท้องฟ้า เจดีย์แต่ละแห่งจึงแสดงลักษณะของชาวพุกาม คือทำนุถนอมอยู่บนพื้นอย่างเข้มแข็ง แต่วิญญานมุ่งตรงสู่สรวงสวรรค์..."

.....

สำหรับคนถ่ายภาพ ความอึดเอมใจไม่ใช่เพียงการได้ถ่ายภาพสวยงาม หากแต่ควรเป็นภาพที่มีเนื้อหา มีสาระเรื่องราวอยู่ในตัวเองด้วย เหมือนภาพสาวน้อยชาวพุกามคนหนึ่งที่ชวนให้เกือบลงคิดไปว่า...

....เธอหลงมิติหลุดออกมาจากภาพจิตรกรรมฝาผนังสมัยพุกาม...หรือ ?

□ เมืองพุกาม พม่า ๑๐.๓๐ น.
กล้อง Nikon F2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ที่ระยะ ๒๐๐ ม.ม. ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที , รูรับแสง F ๕.๖ □

"ปราชัย" อัน "เริ่งรีน"

มันเป็นการเดินเท้าที่ยาวไกลมากครั้งหนึ่งในชีวิต

ระยะทาง ๒๕ กิโลเมตร ภายใน ๘ ชั่วโมง บนอุทยานแห่งชาติภูกระดึง จากบ้านพัก "กุหลาบแดง" ผ่านสระโหนดาด สู่ น้ำตกโผนพบ , น้ำตกถ้ำใหญ่ , ผาหล่มสัก , ผาเหียบเมฆ ฯลฯ และอะไรต่อมิอะไร ที่ได้โผนพบและพานพบตามรายทาง จนยากจะจดจำได้หมดสิ้น

เส้นทางเดินชมธรรมชาติบนภูกระดึงมีลักษณะเป็นวงรอบ จึงไม่มีทางลัดให้คนที่รักธรรมชาติ แต่ช้เกียดเดิน หรือกลัวความลำบาก !

๑๕ กิโลเมตรแรกผ่านไปด้วยความรื่นรมย์ ทั้งน้ำตก เฝิร์น เอื้องป่า ต้นหม้อข้าวหม้อแกงลิง ดอกดิน และดอกหญ้า ทว่าหลังพักกินข้าวเที่ยงที่น้ำตกถ้ำใหญ่ เมื่อถอดถุงเท้ารองเท้าออกมาปลดทากที่คอยนิ้วเนี่ย อยู่อู้งตุงนั่งตลอดทาง นิ้วเท้าซ้ายก็เริ่มโอดครวญด้วยอาการพองจนเป็นตุ่มใสๆ ให้เห็น ขณะที่กล้ามเนื้อต้นขายังสงบปากสงบคำ ทั้งๆ ที่ถูกเกร็งจนสั่นระริกเมื่อตอนปีนน้ำตกวังกวางไปถ่ายภาพ

เริ่มกิโลเมตรที่ ๑๖ โดยมี "ผาหล่มสัก" จุดดูอาทิตย์อัสดงที่ดีที่สุดเป็นเป้าหมาย คราวนี้ทั้งสุภาษิต คำคม และคติพจน์ปลุกปลอบกำลังใจของใครต่อใคร เริ่มผุดพรายขึ้นในความคิด

ท่าน "ฮั่นชาน" แห่ง "ขุนเขาเยือก" มาเยือนก่อนใคร...

"...จงเริ่งรีน หากยังมีสิ่งบันดาลใจให้เริ่งเริ่ง หากทำชีวิตให้เบิกบานได้ ก็อย่าพลาดโอกาสนั้น แม้จะมีบางคนบอกว่าชีวิตยืนยาวนานร้อยปี แต่จะมีใครสักกี่คนที่มีอายุยืนยาวเพียงนั้น

...เราต่างอยู่ในโลกมาชั่วขณะหนึ่ง อย่ามัวแต่นั่งแสวงหาเงินทอง เพราะแม้ในท้ายที่สุดของตำราขงจื้อ ยังมีบอกไว้ถึงการจัดพิธีศพ..."

เริ่งรีนและบานเบิกอยู่ที่หน้าผาหล่มลึกได้พักใหญ่ การเดินทางไกลช่วงสุดท้ายก็มาถึง ซึ่งต้องใช้เวลาไม่ใหถึงที่พักค่ำมืดเกินไปนัก ในขณะที่ตมู่ใสๆ ที่นิ้วเท้า พองโตขึ้นมาเบียดเสียดสีกับรองเท้าให้แสนส้นต์เป็นกำลัง

คราวนี้ ท่านอดีตประธานาธิบดีจอร์จ วอชิงตัน แห่งสหรัฐอเมริกามาเอง...

"..ความปราชัย เป็นเพียงเหตุผลประการหนึ่งของความอดสาหะวีริยะ.." เช่นเดียวกับกวีนิพนธ์ท่านหนึ่งบอก... "...Great achievement born of struggle !..."

กว่าจะฝ่าวิบากกรรมมาถึงบ้านพักกุหลาบแดงได้ นาฬิกาก็บอกเวลาทุ่มเศษ ล้มตัวลงนั่งกับพื้น รับผิดชอบต่อแล้วปลดทาก ๕ ตัวสุดท้ายออก ตมู่พองใสๆ บางตมู่บวมเป่งราวกับจะปริแตกในไม่ช้า แต่ก็ยังไม่เท่าเล็บเท้าหัวแม่โป้ง ที่มีสีแดงของเลือดซึมอยู่ตามขอบ ทำท่าว่าคงหลุดร่อนออกมาในเร็วพลัน เห็นแล้วอยากหัวเราะทั้งน้ำตา...

ครานั้น ท่าน "โก้วเล้ง" แห่ง "มังกรหยก" ก็ทะยานออกมาจากพรตกระยาจก...

"...คนเรานั้น หากพอยืนมือออกไป ก็"ได้"มา แล้วชีวิตจะหาความหมายอันใดเล่า..."

.....

ภาพล้าธารสายน้อยข้างน้ำตกถ้ำใหญ่ หยิบขึ้นมาดูคราใด ก็ให้อิ่มเอมใจใน "รอยจำ" ๒๕ กิโลฯ บนภูกระดึง กับท่านอันชาน, จอร์จ วอชิงตัน และโก้วเล้ง ดูแล้วก็อยากเปลี่ยนบรรทัดแรกของบทบันทึกใหม่ว่า...

...มันเป็นความ"ปราชัย" อัน "เริ่งรีน" มากที่สุดครั้งหนึ่งในชีวิต !

๒๐.
ปราชัย
อัน
เริ่งริน

แรง ดลใจ

เย็นย่ำของวันที่หาดทุ่งวัวแล่น ไรเภา "ภคินี" เดินคลอเคลียพระเอก "ธำรงค์" ในวรรณกรรมอมตะเรื่อง "แผ่นดินของเรา" จากปลายปากกา "แม่นงค์"

ทว่าไม่ไร้ลึนซึ่งเรื่องราวแห่งแสงและเงาบนฟากฟ้า ทาบหาล้อรับลงบนผืนน้ำเบื้องหน้า ด้วยลักษณะการเดียวกันกับชีวิตที่ผกผัน แปรปรวน ขึ้นลงของนางเอกสาว-ภคินี

อันมีทั้งด้านที่สว่างเจิดจ้า ด้านที่มีดลลับอับแสง

และเงาสะทอนเป็นพรายน้ำดังภาพฝันในจินตนาการ

เพราะความที่มึลลึนและแสงเงาไม่เคยซำกัันสักวันเดียวนี้เอง ปรากฏการณ์แห่งท้องฟ้าจึงเป็นวัตถุดิบชั้นเยี่ยม ให้บรรดาศิลปินรังสรรค์ผลงานชั้นเลิศของพวกเขา

"วิสา คัญทัพ" กวีปัญญาชน รจนาร้อยกรองที่มี "วรรณทอง" ให้ผู้คนกล่าวขานเป็นตำนานนิรันดร์ตั้ง "สังขธรรม" ด้วยแรงดลใจจากท้องฟ้า

"...ไม่มีอำนาจใดในโลกหล้า

ไม่มีใครล้ำเลิศน่าเทิดทูน

เมื่อยืนหยัดต่อสู้ผู้กดขี่

เมื่อท้องฟ้าสีทองผ่องอำไพ

ผู้ปกครองต่างมาแล้วสาบสูญ

ประชาชนสมบูรณ์นิรันดร์ไป

ประชาชนย่อมมีชีวิตใหม่

ประชาชนย่อมเป็นใหญ่ในแผ่นดิน..."

แต่วันหนึ่ง เมื่อลูกผู้ชายอย่าง"ธงชัย ประสงค์สันติ"ออกหัก เขาก็ร้อยเรียงความปวดร้าวออกมาเป็นบทเพลง ดังมีฟ้าหลังน้ำตาเป็นเพื่อน

".. เขบอกว่าฟ้าร้องให้ออกมาเป็นน้ำฝน อยากรู้จักฟ้าที่เบื้องบน ต้องมาร้องไห้เพราะใคร
หรือฟ้าส่งสารคนอย่างฉันถูกหลอกเรื่อยไป ถูกเขาลวงเขาล้วงหัวใจ เอาไปต้มยำทำแกง..."

แต่บางที...การสร้างสรรค้งานด้วยแรงดาลใจจากฟ้า ก็ได้ผลงานออกมาในทางลบ เช่นหนังสือพิมพ์บางฉบับ รายงานข่าวบรรยายคดีในงานถวายพระเพลิงพระบรมศพ "สมเด็จพระยา" ที่มณฑลพิธีท้องสนามหลวง เมื่อต้นเดือนมีนาคม ๒๕๓๙ ว่า...

"...ด้วยบุญญาบารมีแห่งพระองค์ท่าน บันดาลให้เกิดลำแสงสีขาว พุ่งวาบเป็นทางยาวจากขอบฟ้าทิศตะวันตก ตัดแสงอาทิตย์สีส้มนานนับนาที่ เป็นที่น่ายอัศจรรย์..." หรือ "...พลันแสงแดดที่แผดจ้า ก็ได้มลายหายไป มีก้อนเมฆจับตัวกันเป็นกลุ่มใหญ่ ลักษณะคล้ายวิมานทิพย์.."

ทั้งๆ ที่ ใครๆ ก็รู้ว่านี่คือปรากฏการณ์ธรรมชาติอันแสนจะธรรมดาของท้องฟ้าทั่วสากลจักรวาล และใครๆ ก็รู้ว่าบุญญาบารมีขององค์สมเด็จยานั้น หาใช่ "อิทธิปาฏิหาริย์" อันอัศจรรย์พันลึกจนจับต้องไม่ได้ ทว่าแท้ที่จริงคือ "ความดี" ของพระองค์ในการใช้เวลาทุกนาที่อย่างมีคุณค่า ด้วยการ "ทรงงาน" และการที่ทรงอบรมเลี้ยงดูพระราชโอรสและธิดาอย่างดีเยี่ยม เป็นแบบอย่างให้เราก้าวตามรอยพระบาท

...ไม่ใช่มีมวลกลุ่มหลงมกมายอยู่กับสีของท้องฟ้าและรูปลักษณ์ของก้อนเมฆ

นึกถึงท้องฟ้าที่สนามหลวงวันนั้น มาเห็นท้องฟ้าแปลกตาที่ทุ่งวู้วเล่นวันนี้ ก็เข้าใจว่า แล้วนับประสาอะไรกับ "ราไม่ไผ่" ต้นหนึ่งที่จะเชิงเทรา จะไม่ทำให้คนบางกลุ่มเกิด "แรงดาลใจ" ไปในทางพิสดารได้ปานนั้น ?

☐ ทอดทุ่งวู้วเล่น จ.ชุมพร ๑๘.๓๐ น.

กล้อง Hassleblad 500 CM เลนส์ ๕๐ ม.ม. , รูรับแสง F ๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที ☐

สายหมอกและเสียงระฆัง

เล่าขานกันว่า ก่อนหน้าที่พระยาเม็ญรายมหาราช จะสถาปนาอาณาจักรล้านนาที่ยิ่งใหญ่ขึ้น ณ เมืองเชียงราย-
เชียงใหม่ เมื่อราว ๗๐๐ ปีล่วงมาแล้ว ก่อนหน้านั้นราว ๓๐๐ ปี ได้มีอาณาจักรใหญ่แห่งหนึ่งเกิดขึ้นก่อนแล้ว
ณ บริเวณลุ่มแม่น้ำโขงและแม่น้ำกก ซึ่งเป็นพื้นที่จังหวัดเชียงรายปัจจุบัน เรียกกันว่า อาณาจักรโยนก หรือ
โยนกนาคนคร

ที่มาของชื่อชนชาติไท-ยวน หรือ ไทโยน ซึ่งมาจากคำว่า "โยนก" และชาวไท-ยวนนี้เองที่เป็นชนเผ่า
ดั้งเดิมของเวียงเชียงราย-เชียงใหม่ หรือที่เรียกกันว่า "ไท-ยวน คนเมือง"

หลักฐานที่ชี้ชัดให้เห็นถึงความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในอาณาจักรโยนก ก็คือพระธาตุดอยตุง อันถือ
กันว่าเป็น "ปฐมธาตุ" หรือพระบรมธาตุศักดิ์สิทธิ์แห่งแรกของดินแดนนี้ โดยกษัตริย์ราชวงศ์สิงหนวัติแห่ง
โยนกนาคนคร ได้สร้างขึ้นเมื่อราว ๑,๐๐๐ ปีมาแล้ว เพื่อประดิษฐาน พระบรมอัฐิพระรากขวัญเบื่องซ้าย
(กระดูกไหปลาร้า) แห่งองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ระหว่างการก่อสร้างพระสถูป ได้มีการทำธง หรือที่ชาวล้านนาเรียก "ตุง" ยาวถึง ๑,๐๐๐ วา ปักไว้บน
ยอดดอย เพื่อเป็นสัญลักษณ์ว่าพุทธศาสนาได้เผยแผ่และลงหลักปักฐานในดินแดนนี้แล้ว ปลายธงหรือตุง
ที่ต้องแรงลมปลิวไสวขึ้นไปในทิศทางใด ก็หมายถึงศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้แพร่กระจายไปไกลในทั่วทุกสารทิศ

จึงเรียกดอยแห่งนี้ว่า "ดอยตุง" และเรียกขานนามพระสถูปว่า "พระบรมธาตุดอยตุง"

ภาพลักษณ์ของพระบรมธาตุตอดยตุงที่เห็นกันจนคุ้นชิน คือภาพพระสถูปสององค์ที่โดดเด่นอยู่ตรงจุดสูงสุดของผืนดอยนี้

การหามุมใหม่ ๆ ในการมองพระธาตุศักดิ์สิทธิ์ จึงเป็นความปรารถนาของช่างภาพทุกคน ที่ตระหนักว่า "การถ่ายภาพ" มิใช่เพียงการเล่นกับเทคนิคหรือกลไก ทว่าแท้ที่จริง การถ่ายภาพ มีสัดส่วนของ "ศิลปะการสร้างสรรค์" เป็นองค์ประกอบสำคัญยิ่งกว่าเทคโนโลยี

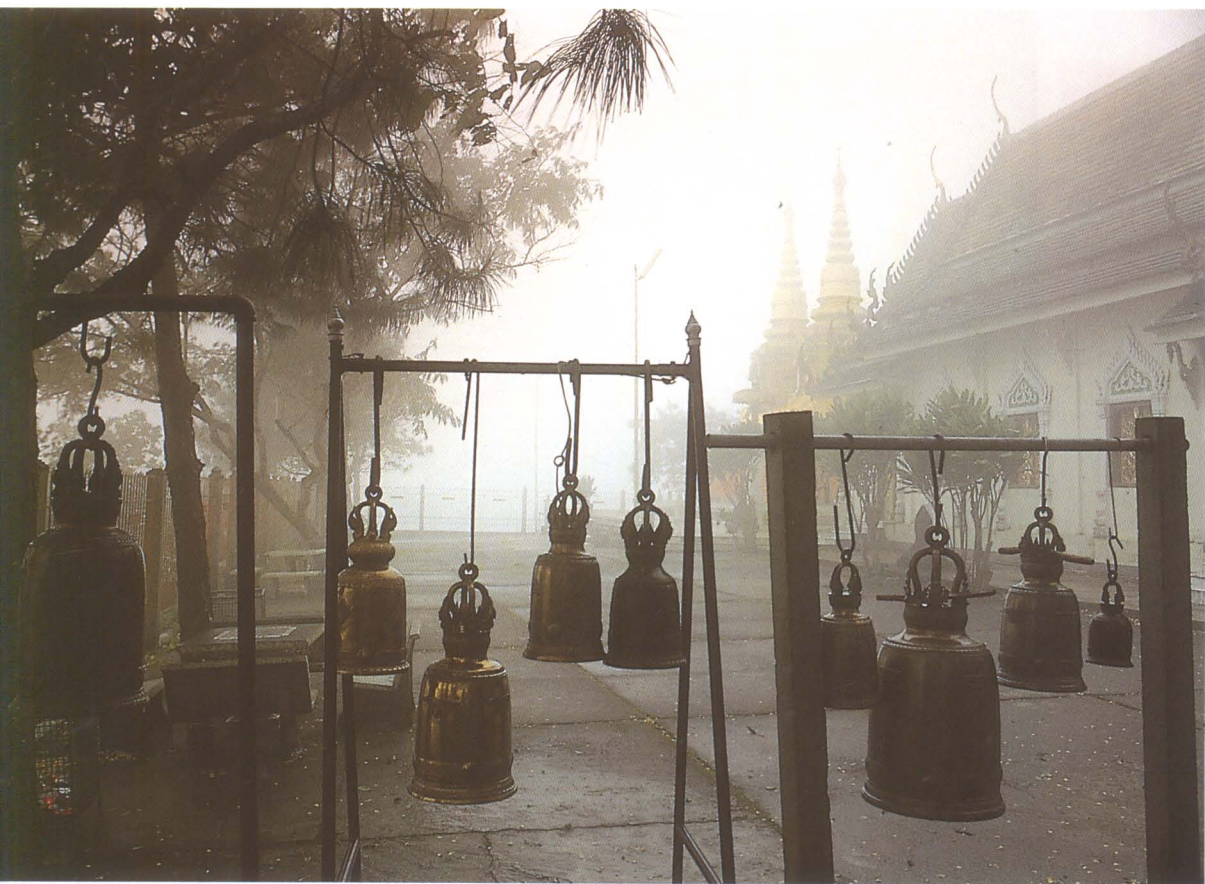
สายหมอกหนาวเข้าวันหนึ่งในเดือนตุลาคม เอื้ออำนวยให้เห็นมุมมองใหม่ๆ ของพระบรมธาตุตอดยตุง เมื่อเดินถอยห่างออกมาเพ่งพิจารณาพระสถูปในระยะไกล ผมจึงค้นพบวัตถุดิบที่จะใช้เป็น "โพร์กราวด์" ได้อย่างดีเยี่ยม

ชาวพุทธเชื่อว่าการตบะรังให้ดังกังวานไปไกล จะทำให้ได้อานิสงส์ผลบุญเสมอเหมือนการเผยแพร่หลักธรรมคำสั่งสอนให้แพร่หลายออกไปในหมู่มวลมนุษยชาติ

แสงอาทิตย์ที่เจิดจ้าถูกกลบเกลื่อนด้วยสายหมอก ทำให้ภาพพระสังบนราวแขวนกลายเป็นภาพ "ซิลลูเอ็ท" ที่มองเห็นเพียงโครงร่างว่าเป็นระฆัง แต่ไม่เห็นรายละเอียดที่อาจแย่งความสนใจของสายตาเราไปจากพระสถูปคู่ที่มองเห็นแต่ไกล ใส่ฟิลเตอร์ครึ่งชมพูอ่อนที่หน้าเลนส์ เพื่อไม่ให้ส่วนที่เป็นท้องฟ้า มีแต่ความขาวโล่งจนเกินไป

จากนี้แล้ว โดยไม่ต้องมีใครมาตบะรังจริงๆ ขณะที่ถ่ายภาพนี้ บรรยากาศแห่งสายหมอกและความสงบงาม ก็ทำให้เสียงระฆังแห่งศรัทธาในพุทธศาสนา ดังก้องอยู่ในโสตประสาทผมตลอดเวลา... แม้จนถึงวันที่หยิบภาพนี้ขึ้นมาดูอีกครั้ง

□ พระธาตุตอดยตุง เขียนราย ๗.๔๕ น. กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ ที่ระยะ ๕๐ ม.ม. ความไวชัตเตอร์ ๑/๓๐ วินาที รั้วแสง F ๘ สวมฟิลเตอร์ครึ่งชมพู Marumi GC-Wine □

๒๒. สายหมอกและเสียงระฆัง

๒๓.

ถาจะเหลือ
แต่เพียง
ภาพ ?

ถ้าจะเหลือแต่เพียงภาพ ?

"...ผมตัดสินใจแล้วนะ ผมจะซื้อเกาะนี้ไว้..."

ชายหนุ่มกล่าวโดยไม่สับสนใครสักคน ในมือถือแก้ววิสกี้ไว้นั่น ตามองตรงไปที่เกาะเล็กๆ

เบื้องหน้า

"...ก็ดีแล้วนี่..."

หญิงสาวประซัด ชายตามองหนุ่มคนรักอย่างไม่หวั่นไหว มือถือแก้ววิสกี้ไว้นั่น

"...แต่..ผมจะเก็บมันไว้อย่างนี้แหละ..."

รอยยิ้มปรากฏที่มุมปากหญิงสาว พลันที่ได้ยินการตัดสินใจอย่างผิดความคาดหมายของชายหนุ่ม ภาพตัดกลับมาที่โลโก้สินค้า ก่อนที่จะเห็นภาพหนุ่มสาวยกแก้ววิสกี้ลงคอ

.....

ภาพยนตร์โฆษณาวิสกี้ยี่ห้อหนึ่ง ได้รับความสนใจจากสังคมด้วยคำคมหักมุมตอนโคลแมกซ์ว่า...อำนาจที่แท้จริง คืออำนาจที่ใช้อย่างสร้างสรรค์...

จากตัวอย่างที่ชายหนุ่มนักธุรกิจตัดสินใจซื้อเกาะไว้ แต่ไม่เอาไปทำรีสอร์ทอย่างที่ตั้งใจ เพราะสงสารเด็กๆ "ชาวเล" ตาดำๆ

แต่โฆษณาที่มีความเป็น "มายา" อยู่ไม่น้อย เพราะเกาะที่ใช้เป็นโลเคชั่นในการถ่ายทำ คือ หมู่เกาะสุรินทร์ ในทะเลอันดามัน ตรงรอยต่อระหว่างจังหวัดพังงากับกระบะทอง ซึ่งในความเป็นจริง ไม่มีใครมีสิทธิ์เอาเงินเป็นล้านๆ ไปซื้อเกาะนี้ไว้ดูเล่นเป็นการส่วนตัวได้ เพราะนี่คือ "เขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล" ซึ่งเป็นสมบัติของแผ่นดินและมนุษยชาติ

หมู่เกาะสุรินทร์คือแหล่งดูประการังน้ำตื้นที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งของโลก และเป็นที่พักพิงของชาวเลเผ่ามอแกน ซึ่งได้รับอนุญาตให้ตั้งบ้านเรือนชั่วคราวสำหรับหลบพายุฝนในฤดูมรสุม เพราะเป็นชนพื้นถิ่นที่พักพิงอยู่ที่นั่นมานาน ก่อนที่จะมีการกำหนดเป็นเขตอุทยานแห่งชาติทางทะเล

ทุกๆ ปีในช่วงเทศกาลที่มีวันหยุดต่อเนื่องกันหลายวัน ปัญหาที่เกิดขึ้นคือมีนักท่องเที่ยวแห่กันไปเที่ยวเกาะแห่งนี้ จนบางครั้งเกินกว่าที่เกาะเล็ก ๆ จะรับไหวได้

ภาพนี้ถ่ายในช่วงสายของวันที่ไม่มีนักท่องเที่ยวพลุกพล่านมากนัก เงามไม้ที่สะท้อนทาบลงบนผิวน้ำใสดังกระจก ส่องสะท้อนความบริสุทธิ์ของหมู่เกาะแห่งนี้

ผมประทับใจภาพนี้ คิดถึงเสียงเพลงของเด็กๆ ชาวเลที่อยู่ที่นี่ แต่ผม (และใครๆ) ไม่มีสิทธิ์แม้แต่ "คิด" ที่จะซื้อเกาะนี้ไว้เป็นส่วนตัวเหมือนอย่างหนึ่งโฆษณา

ผมรักภาพนี้ แต่ก็ห่วงใจลึก ๆ ว่า ถึงรุ่นลูกรุ่นหลานของเรา มันจะเหลือแต่เพียง "ภาพ" เท่านั้นหรือเปล่า ?

□ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ พังงา ๑๐.๓๐ น.
กล้องNikon FE2 เลนส์ไว้ต์ ๒๐-๓๕ ม.ม., รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

คนย้อนแสง

ลำธารสายเล็กๆ สายนี้ อยู่บนเส้นทางสู่อุทยานแห่งชาติเกริงกระเวีย กาญจนบุรี แดด ยามบ่ายสาดลงมาอาบหาผิวหน้าเป็นประกาย มองตามแสงไปตรงๆ ก็ดูสวยดี แต่ไม่แตกต่างไปจาก ลำธารสายอื่นๆ ที่เคยเห็นมาเท่าใดนัก

ลองเดินอ้อมต้นไม้ใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านโอบคลุมลำธาร แล้วมองย้อนแสงขึ้นไป กลับได้ภาพ มุมใหม่ที่นาตื่นตาตื่นใจ มีแสงเงาทอดทาบลงไปในสายน้ำที่กำลังไหลริน และโดยเฉพาะสีเขียวอ่อน ของใบไม้ยามสะท้อนแสง ดูแล้วสบายตาเหมือนภาพมีมิติ ไม่แบนราบ

นึกทบทวนไปเล่นๆ ว่า ตั้งแต่จับกล้องถ่ายภาพอย่างจริงจังมา บ่อยครั้งที่ประทับใจกับ ภาพย้อนแสง หลายครั้งที่ภาพย้อนแสงให้ความรู้สึกที่ดีกว่าภาพถ่ายตามแสงไปตรงๆ

นึกย้อนหลังไปเพลินๆ ว่า ชีวิตตั้งแต่เริ่มคบหาสมาคม มีเพื่อนมีฝูง มีผู้คนมากมายผ่าน เข้ามาในชีวิต หลายครั้งที่โลกสอนให้เรารู้จักมองคนในมุมมองแบบ "ย้อนแสง"

เพราะบุคลิกลักษณะภายนอกของคน ไม่ต่างไปจากภาพที่มอง "ตามแสง" ไปตรงๆ ถ้า รู้จักที่จะมองคนแบบ "ย้อนแสง" บ้าง บางทีเราจะค้นพบ "ตัวตน" หรือ "อัตตา" ที่แท้จริงที่ซ่อนอยู่ใน ตัวคนนั้น

ใครที่ดูหนังฮอลลีวู้ดเรื่อง "The Accidentel Hero" คงจำได้ว่าดาราเจ้าบทบาท อย่างดัสติน ฮอฟแมน แสดงเป็นหนุ่มใหญ่ที่ชีวิตไม่เป็นโล้เป็นพาย ครอบครัวก็ล้มเหลว ปรัชญาประจำใจของเขา คือการมีชีวิตไปวันๆ ไม่แยแสเรื่องของคนอื่น ใครจะเป็นยังไงก็ช่างเขา สังคมส่วนรวมจะเป็นยังไง ก็ไม่ใช่เรื่องของฉัน

แต่อยู่มาคืนหนึ่งซึ่งฝนตกหนัก แก่เกิดไปรถเสียอยู่ข้างๆ สนามบิน แล้วได้พบเห็นอุบัติเหตุ เครื่องบินเสียหลักไถครูดลงบนรันเวย์ จวนเจียนที่เครื่องจะระเบิดโดยยังมียกคนติดอยู่ข้างในนับร้อย ทั้งๆ ที่ไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับ เพราะจะรีบเอาของขวัญไปฉลองคริสต์มาสให้ลูกชาย แต่เมื่อได้ยินเสียง ร้องขอความช่วยเหลือ แก่ก็อดสำหวั่งเข้าไปกระแทกประตูเครื่องให้เปิดออก ช่วยชีวิตคนได้มากมาย ครั้นมีหน้อยคนหนึ่งร้องไห้บอกเก่าว่า พ่อของเธอบาดเจ็บติดอยู่ข้างใน ถ้าไม่ช่วยก็มีหวังตายแน่ แก่ก็ตัดสินใจวิ่งเข้าไปช่วย ทั้งๆ ที่ปากก็บ่นว่าไม่อยากยุ่ง

เรื่องยังดำเนินไปอีกอย่างสลับซับซ้อน แต่ที่ตัดตอนมาเล่าให้ฟังก็เพราะบทบาทของดัสติน ฮอฟแมนในหนังเรื่องนี้ บอกให้เราตระหนักถึงการพิจารณาคนอย่างมีเหตุผล มองคนให้รอบด้านทั้งแบบ"ตามแสง" และ"ย้อนแสง" ไม่ด่วนตัดสินใจยกย่องเชิดชูใคร หรือตำหนิประณามใครอย่างผิวเผิน เพียงเพราะคนอื่นเขาบอกมา เหมือน"นายพิก"ในวรรณกรรม"คำพิพากษา" ของนักเขียนซีไรท์ - ชาติ กอบจิตติ ภารโรงชื่อๆ ชื่อ"พิก"คนนี้ ตายไปเพราะ"ปาก" คนที่พิพากษาเขาอย่างเข้าใจผิดและไม่รู้จักจริง นั่นเอง

เรื่องการมองคนแต่เพียงด้านเดียวเช่นนี้ คนไทยได้รับบทเรียนมามากแล้ว จากการมองแต่มุม "ตามแสง" แล้วประเมินคุณค่าของพระสงฆ์บางรูปอย่างผิด ๆ ...ใช่ไหม ?

□ อุทยานแห่งชาติเกริงกระเวีย กาญจนบุรี ๑๕.๒๐ น.

กล้อง Nikon FM2 เลนส์ไวต์ ๒๐-๓๕ ม.ม. ที่ระยะ ๒๔ ม.ม. , รูรับแสง F ๑๑ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒๔. คนย้อนแสง

ทางสามแพร่ง

ทางเดินในชนบทอันสงบงาม แวดล้อมด้วยทุ่งหญ้าและแมกไม้เขียวขจี เสมือนเป็น “ภาพฝัน” อันงดงามในใจมนุษย์ ทว่าถ้ามันเป็น “ทางสามแพร่ง” ที่คนเดินก็ยังไม่รู้ทิศทางและจุดหมาย บางที่ “ฝันหวาน” ก็อาจกลายเป็น “ฝันร้าย” ได้เหมือนกัน

บ่ายวันหนึ่งในชนบทซานกรุงเยรูซาเล็ม ผมชมภาพนี้แล้วกดชัตเตอร์บันทึกไว้ในแผ่นฟิล์ม ด้วยความรู้สึกเพียงแค่ว่าเป็นทิวทัศน์ที่สวยงามเหมือน “ภาพฝัน” ภาพหนึ่ง

กระทั่งปีต่อมา ในเดือนตุลาคม ๒๕๓๘ โลกช็อกกับข่าวการตายของนายยิตซัค ราบิน นายกรัฐมนตรีอิสราเอล ผู้มีบทบาทในการสร้างสันติภาพในตะวันออกกลาง และผู้ลงนามในสนธิสัญญาสงบศึกกับองค์การปลดแอกปาเลสไตน์

เขาเป็นยิวที่เกิด ณ เมืองเยรูซาเล็ม เคยนำทัพยึดเมืองเยรูซาเล็มในสงครามยิว-อาหรับ แล้วที่สุดก็ต้องมาตายเพราะเยรูซาเล็ม เมื่อชาวยิวหัวรุนแรงคนหนึ่ง ลอบยิงเขาด้วยความคับแค้นใจ ที่ราบินยอมประนีประนอมแบ่งพื้นที่บางส่วนของเยรูซาเล็มให้ชาวปาเลสไตน์ คัดรู้คู่อาฆาต

วันที่เขาถูกยิง คือวันที่ชาวอิสราเอลหรือยิวผู้สนับสนุนเขานับล้านคน ออกมาชุมนุมฉลองสันติภาพและร่วมกันขับขับเพลงแห่งสันติพร้อมๆ กับนายราบิน

ข่าวรายงานว่าเลือดที่หลั่งด้วยแรงระเบิดของกระสุนปืน ซึมเปื้อนกระดาดาจดเนื้อเพลงสันติภาพที่พับไว้ในกระเป๋าเสื้อของเขา !

หลังทราบข่าวชวนรันทด ผมหยิบรูปที่ถ่ายไว้ปีหนึ่งแล้วขึ้นมาดู คราวนี้"ภาพฝัน" อันงดงาม กลับดูหมองคล้ำเหมือน "ฝันร้าย" ของชาวยิว ชาวปาเลสไตน์ และชาวโลก !

เยรูซาเล็มเป็นนครศักดิ์สิทธิ์ที่มีอายุเก่าแก่ถึง ๓,๐๐๐ ปี เป็นเมืองที่มีคนในศาสนาต่างๆ อย่างน้อย ๓ ศาสนา คือ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ และศาสนายิวหรือจูดาย อ้างว่าศาสนาของตนถือกำเนิดขึ้นที่เมืองนี้ มีตำนานและเรื่องเล่าต่างๆ ที่เกี่ยวพันสามศาสนานี้ให้อิรุงตุงนังกันดั่งเขาวงกต เป็นเหตุให้มีการทำสงครามแย่งชิงเมืองนี้กันมาตลอด ๓,๐๐๐ ปี จนมีคำกล่าวว่า...กำแพงแห่งเยรูซาเล็มนั้น อาบชุ่มไปด้วยเลือดของนักรบแห่งสามศาสนา...

ครั้งแล้วครั้งเล่า ที่มีความเพียรพยายามสร้างสันติภาพและความปรองดองขึ้นในดินแดนศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ แต่ก็ครั้งแล้วครั้งเล่า ที่ขบวนการสันติภาพประสบความล้มเหลว เป็นเหตุให้มีคนแล้วคนเล่า เอาชีวิตมาสังเวยเพื่อเยรูซาเล็ม

การตายของนายยิตซัค ราบิน เท่ากับขบวนการสันติภาพได้ก้าวสู่"ทางสามแพร่ง" อีกครั้งหนึ่งแล้ว มันคือ "ฝันร้าย" ของชาวยิวและปาเลสไตน์เียนตาต่างๆ ผู้ไม่รู้โอ้โหน่โหน่ แต่ต้องเอาเลือด เนื้อและชีวิตมาสังเวยอย่างไม่มีที่สิ้นสุด ในเมื่อการก่อการร้าย การลอบสังหารระหว่างคนหัวรุนแรงทั้งสองฝ่าย ยังดำเนินต่อไปอย่างไม่มีทีท่าว่าจะยุติ

ยากเหลือเกินที่จะมีใครมาแก้อาถรรพ์คำสาปให้พวกเขาหลุดพ้นจาก "ทางสามแพร่ง" อันเลวร้ายนี้ได้ ยากเหลือเกินที่จะหาคำตอบว่า..... ทำไม ศาสนาไม่สามารถทำให้คนปรองดองกันได้ ?

□ ชมบทพากษ์กรุงเยรูซาเล็ม อิสราเอล ๑๕.๓๐ น.

กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๘๐ ม.ม. รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

กว่าจะสำนึก

บนความสูงกว่า ๑,๐๐๐ เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง ของดอยผาตั้ง ชายแดนไทย-ลาว เขตอำเภอเวียงแก่น จังหวัดเชียงราย ผมพบแมวตัวนี้ในสายวันหนึ่งกลางฤดูหนาว มันกำลังนอนผึ่งแดดอยู่บนต้นนางพญาเสือโคร่ง หรือที่รู้จักกันในชื่อ "ซากุระเมืองไทย"

ยกกล้องขึ้นดิ่งเลนส์ซูมบันทึกภาพไว้เล่นๆ ด้วยความรู้สึกว่าแมวมันช่างเสาะหาที่นอนสบาย เป็นแมวบนดอยเสียจริงๆ คือเป็นแมวบนที่สูง ก็ต้องนอนสูงไว้ก่อน

มารู้ความจริงทีหลังว่า แมวคงไม่ได้ไปหาที่นอนสูงๆ แต่มันขึ้นต้นไม้เพื่อกิจกรรมบางอย่างในชีวิตความเป็น"แมว" คือขึ้นไปไต่ไปตะกุกเพื่อลับคมเล็บของมัน ตามสัญชาตญาณเดิมที่เป็น"สัตว์ป่า" มาก่อน อย่างที่มีคำกล่าวหาว่า...พระเจ้าส่งแมวลงมาให้มนุษย์ได้สัมผัส ได้ใกล้ชิดวิญญานไพรของสัตว์ป่าโดยเฉพาะ...

ด้วยเหตุนี้ แม้วแมวจะกลายเป็นสัตว์เลี้ยงของมนุษย์ แต่มันก็ยังมีวิญญานความเป็น"นักล่า"หลงเหลืออยู่ ซึ่งก็สอดคล้องกับความต้องการของคน คือเลี้ยงแมวไว้เป็นเพื่อน และช่วยจัดการกับหนูที่เพ่นพ่านอยู่ในครัวด้วย จะต่างกับสุนัข ที่ดูเหมือนพระเจ้าจะส่งมันลงมาให้เป็นเพื่อนแท้ เพื่อนยากของมนุษย์แต่สถานเดียว

เมื่อยังมีสัญชาติญานสัตว์ป่า แมวกก็ต้องหาที่ลับคมเล็บไว้ตะปบเหยื่อ ใครที่เลี้ยงแมวไว้ในบ้าน จึงมักมีปัญหาว่าเจ้าแมวมันจะตะกุกหงายหลังลื้อพึมพำเสียกระจุยกระจาย ใครเลี้ยงไว้นอกบ้าน ก็จะได้เห็นมันวิ่งเล่นบนต้นไม้ เหมือนแมวบนดอยตัวนี้

ลองนึกดูว่า ขนาดแมวซึ่งโดยสายพันธุ์ของมัน ได้ถูกแปรเปลี่ยนจากสัตว์ป่ามาเป็นสัตว์เลี้ยง นานหลายพันปีมาแล้ว (มีหลักฐานว่าตั้งแต่สมัยอียิปต์ เมื่อ ๔,๐๐๐ ปีก่อน) ถึงวันนี้ มันก็ยังมี "วิญญาณป่า" หลงเหลืออยู่...

แล้วสัตว์ป่าที่ถูกพรากจากป่ามาจองจำอยู่ในกรงแคบๆ กลางเมืองใหญ่ มันจะเป็นอย่างไร ?

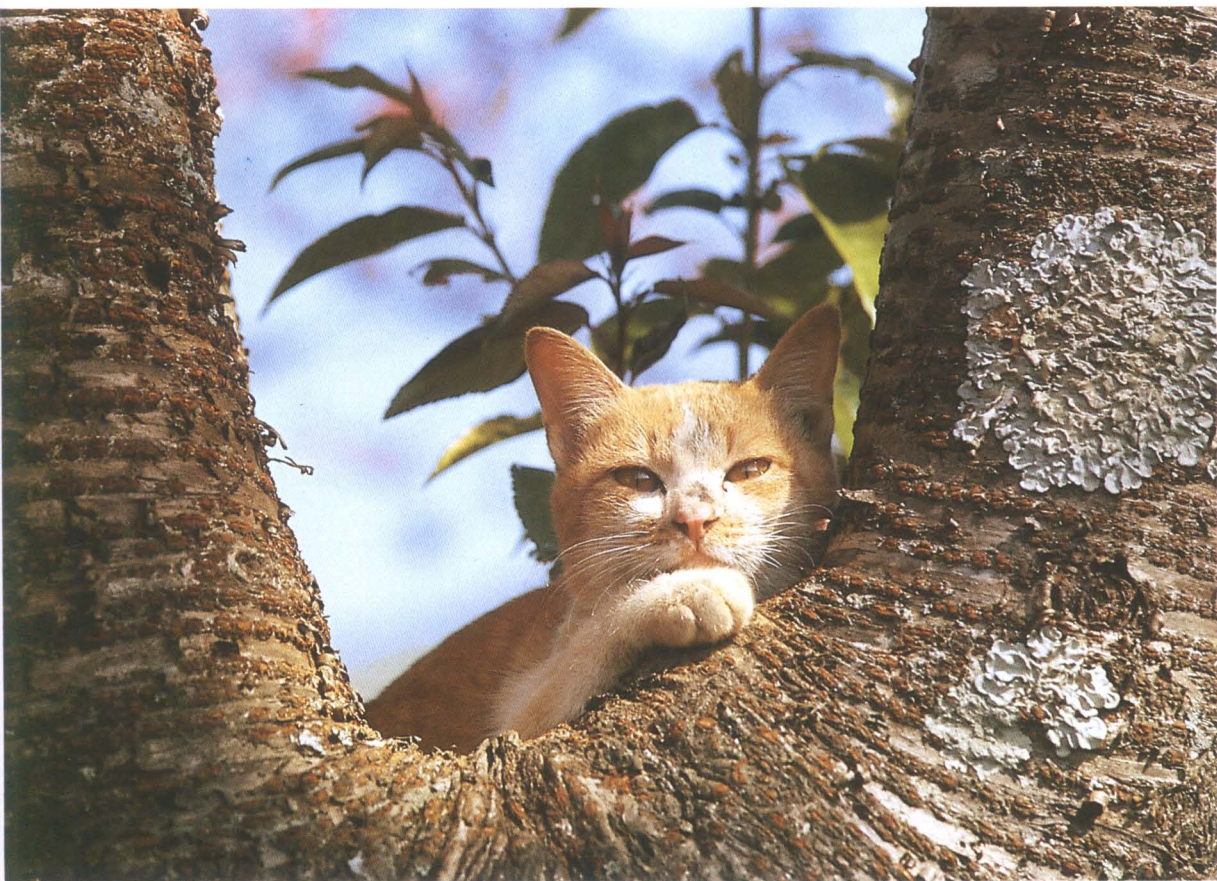
เคยมีข่าวทั้งทางทีวี.และในหน้าหนังสือพิมพ์ ว่าตำรวจเข้าจับกุมสาวเจ้าของบ้านคนหนึ่ง ซึ่งเลี้ยงสัตว์ป่าไว้ในบ้านเต็มไปหมด ไม่ว่าจะเป็นลิง หมี แม้กระทั่งเสือ ที่สำคัญคือมีทั้งลูกเสือและแม่เสือ เธอให้การว่าซื้อสัตว์ป่าเหล่านี้มาจากสวนจตุจักร ในราคาค่อนข้างแพง อย่างเสือตัวหนึ่งราคาเกือบแสนบาท ซื้อมาเลี้ยงไว้เพราะไม่รู้ว่าเป็นสิ่งผิดกฎหมาย

นับเป็นคำให้การที่"ตลปตะแลง"ได้ไร้ยางอายที่สุดในรอบปี เพราะเด็กป.๔ ยังรู้ว่าเป็นขบวนการค้าสัตว์ป่าข้ามชาติ และที่เธอให้สัมภาษณ์ทีวี.ได้จ้อยๆ โดยไม่มีท่าทางตื่นตระหนกเลย ก็เพราะเธอรู้ว่าถูกจับสัก ๑-๒ ชั่วโมง ก็จะมีคนมาประกันตัวออกไป

คิดแล้วน่าจะจับเจ้าหล่อนไปปล่อยไว้กลางป่าดูบ้าง จะได้รู้ว่ามันมีปัญญาเอาตัวรอดอยู่ได้สักกี่วัน ถึงจะมีสำนึกว่าสัตว์ปามันทรมาณเพียงใด ที่ถูกจับมาอยู่ในกรงกลางกรุง !

□ ดอยผาตั้ง เชียงราย ๙.๓๐ น.

กล้อง Nikon FM2 เลนส์ซูม ๘๐-๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๕๐ ม.ม. , รูรับแสง F ๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที □

๒๖. กว่าเจ้าสำนึก

๒๗. คำถามจากถนนสวย

คำถามจากถนนสวย

ผมไม่เคยเห็นถนนสายไหนสวยเท่านี้มาก่อน ถนนสายอยุธยา - สุพรรณบุรี ดวงอาทิตย์กลมโตเหมือนไข่แดง หล่นมาอยู่ตรงสุดสายปลายตา มีเสาไฟฟ้าเรียงรายถี่เป็นเส้นนำ ทิศนวิสัยมองไปแทบไม่มียานยนต์หรือสิ่งมีชีวิตใดมากีดขวางเอาเสียเลย

เหล่านีรรวมกันเป็นเหตุผลให้เย็นวันนั้น ต้องหยุดรถก่อนจะหักพวงมาลัยเลี้ยวซ้ายกลับกรุงเทพฯ แล้วคว่ำกล้องติดเลนส์ซูมมาบันทึกภาพไว้ อย่างน้อยก็ ๕-๖ เฟรม ไม่ได้มีความหมายอะไรมากไปกว่านี้ คือเพียงรู้สึกครื้นครึกใจ...ถนนอะไรสวยชะมัด ?

วันต่อมาหยิบรูปนี้มาพิจารณาแล้วหัวเราะกับตัวเอง คิดเลยเถิดไปถึงสมญานามของอังกฤษสมัยก่อน ครึ่งที่ยังเป็นมหาอำนาจนักล่าอาณานิคม เล่าขานว่าเป็น "อาณาจักรที่ดวงตะวันไม่เคยตกดิน" เหตุเพราะไปล่าเมืองขึ้นไว้ทั่วโลก อาทิตยอัสดงที่เกาะอังกฤษ แล้วก็ไปโผล่ที่ออสเตรเลีย อินเดีย พม่า อัฟริกาใต้ ฯลฯ อันล้วนเป็นดินแดนในอาณัติอังกฤษทั้งสิ้น

บาร์มีของคุณบรรหาร ศิลปอาชา ในจังหวัดสุพรรณบุรี ก็ละม้ายคล้ายความเกรียงไกรของเจ้าอาณานิคมอังกฤษสมัยนั้น ไปหมู่บ้านไหน ตำบลใดในเมืองขุนแผน ต้องมีอะไรสักอย่างติดชื่อ "บรรหาร-แจ่มใส" โรงเรียน โรงพยาบาล สถานีอนามัย สวนสาธารณะ กระทั่งหอคอยกลางเมือง

ดูเผินๆ ก็น่าอิจฉาคนสุพรรณฯ ที่มีผู้แทนที่เอาใจใส่ท้องถิ่นขนาดนี้ แต่ต่อมาได้รับรู้ข้อมูลอะไรบางอย่าง ก็ชักเอะใจ ว่าควรจะอิจฉาดีไหม ?

เพราะสาธารณูปโภคจำนวนมากที่เสริมส่งให้คนสุพรรณฯสะดวกสบาย ดูง่ายๆ จากถนนสายนี้นั้น เกิดจากความสามารถของคุณบรรหารและคณะ ในการดึงงบประมาณแผ่นดินมาลงที่เมืองนี้มากมายเป็นพิเศษ ฟังเดินๆ ก็ไม่แปลกอะไรอีก ก็ส.ส.ควรทำหน้าที่เช่นนี้อยู่แล้ว

คนจังหวัดอื่นอย่างหนองบัวลำภู ร้อยเอ็ด ฯลฯ เสียอีก ที่ต้องหันกลับไปมองส.ส.ของตนว่าทำไม...ไม่ดึงงบมาได้อย่างที่คุณบรรหารทำ

แต่ข้อมูลที่ได้รับก็ยังมีอีกว่า คุณบรรหารอาศัยเคยเป็นช่างรับเหมามาก่อน แล้วยังผูกขาดเป็นส.ส.ต่อเนื่องยาวนาน อีกทั้งชนะเลือกตั้งแบบยกทีมทุกครั้ง จึงมีความสามารถพิเศษ ดึงงบประมาณและอะไรต่อมิอะไรมาได้มากมายพะเรือเกวียน มากเสียจนขณะที่คนอีกหลายจังหวัดยังไม่มีรถไฟนั่ง แต่คนสุพรรณฯ มีรถด่วนสฟรินเตอร์ นั่ง

ยังไม่ต้องพูดถึงโครงการมอเตอร์เวย์ โครงการสร้างโรงละครแห่งชาติ สาขาสุพรรณบุรี โครงการสร้างศูนย์ราชการ และอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งถ้าเกิดขึ้นจากเงินบริจาคของ "บรรหาร - แจ่มใส" ก็คงไม่ต้องตั้งคำถามให้หงุดหงิดใจว่า...คุณบรรหารและคณะเป็นส.ส.ของปวงชนชาวไทย หรือเฉพาะคนของสุพรรณฯ และ...ประเทศไทยคือจังหวัดสุพรรณฯ เท่านั้นหรือ ?

น่าจะเปลี่ยนชื่อจังหวัดเป็น "บรรหารบุรี" ให้รู้แล้วรู้รอด !

□ ถนนสายอยุธยา-สุพรรณบุรี ๑๘.๒๐ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ ๘๐ - ๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๘๐ ม.ม. รูรับแสง F ๔.๕ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

แดदनายใต้ชายคา

เวลาเที่ยงแดดจัดๆ เป็นห้วงยามของวันที่คนถ่ายรูปกลัวที่สุด

เพราะแดดแข็งส่องตรงหัว ไม่เกิดเงา ไม่มีมิติในภาพที่ถ่าย ทั้งยังเป็นช่วงที่อากาศร้อนที่สุด
อย่างที่คุณโบราณเขาเรียก"แดदनาย" ให้หลบเข้าร่มไว้เป็นดี มิเช่นนั้นก็ถูกแดดเผา พาลจะเป็นหวัดแดด
แล้วลูกกลมเป็นไข้ไปได้

ถ้าหลีกเลี่ยงได้ คนถ่ายรูปจึงมักไม่ถ่ายภาพวิวทิวทัศน์ หรือโบราณวัตถุสถานกลางแจ้ง
ตอนแดदनาย

แต่มาได้หมายความว่าถ่ายอะไรไม่ได้เสียเลย โดยเฉพาะกิจกรรมที่เกิดขึ้นใต้ชายคาบ้าน
อย่างภาพสองพ่อลูกที่บ้าน "หนังนายโต" ในตลาดบก เมืองโบราณ

ความร้อนแรงของแดดยามเที่ยง ที่ส่องตรงลงมากระทบพื้น ได้สะท้อนกระจายเป็นรัศมี
แผ่เข้าไปใต้ชายคาบ้าน กลายเป็นเสมือน "รีเฟล็กซ์" หรืออุปกรณ์สะท้อนแสงอย่างดีที่ธรรมชาติ
ประทานให้เรา โดยไม่ต้องไปซื้อหาในราคาแพง เหมือนอย่างที่คุณถ่ายภาพยนตร์ หรือถ่ายภาพ
แฟชั่นนิยมใช้ เพื่อให้ใบหน้าพระเอกนางเอกหรือนางแบบไม่มีดจนเกินไป อีกทั้งรีเฟล็กซ์ยังช่วยเพิ่ม
ความนุ่มเนียนบนใบหน้าได้อีกด้วย

ยิ่งเนื้อหาภาพที่เราจะถ่ายเป็นเรื่องเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่ของชาติเช่นเรื่องหนังตะลุง
ที่นับวันจะสูญหายไปกับกาลเวลา แดดเหลืองที่สะท้อนมาทาบหาบ้านไม้ทรงไทยของนายโต ซึ่งเป็น

นายหนังตะลุงจากพัทลุงแดนใต้ ก็ยิ่งทำให้ภาพมีความขลัง มีบรรยากาศของการย้อนยุค สู่อดีตอันรุ่งเรืองของศิลปการแสดงอันเป็นเอกลักษณ์ของปักษ์ใต้

แต่เงื่อนไขสุดท้ายที่ผลักดันให้ผมยกกล้องขึ้นกดชัตเตอร์ในเที่ยงวันนั้น ทั้งๆ ที่ห้องร้องเรียกหาถ้วยเตี๋ยเราเจ้าอร่อยแล้ว ก็คือสองพ่อลูกที่เติมชีวิตชีวาให้สถานที่

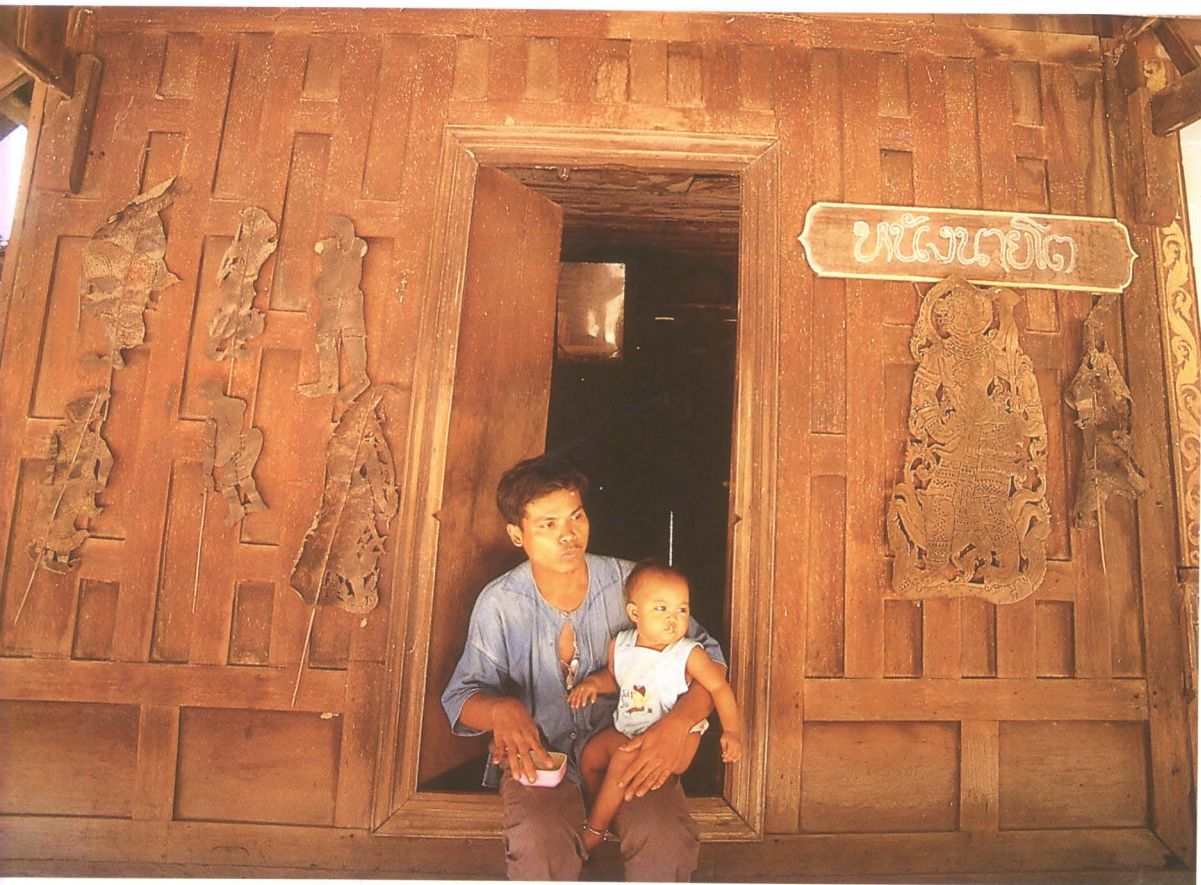
ตั้งคนรุ่นเก่าที่กำลังจากลาไป กับคนรุ่นใหม่ คลื่นลูกใหม่ที่กำลังเคลื่อนเข้ามาแทนที่ มาดำรงรักษาภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของบรรพชนไทยให้ยั่งยืนต่อไป

โบราณวัตถุสถานต่างๆ ใน "เมืองโบราณ" นั้น แม้ว่าจะเป็นการจำลองขึ้นมาจากของจริงจากทุกภูมิภาคของสยามประเทศ แต่ก็จำลองได้อย่างใกล้เคียงมาก และก่อตั้งขึ้นมานานจนของโบราณจำลองในที่นี้ กลับกลายเป็น "ของโบราณ" จริงๆ อันเปี่ยมด้วยชีวิตชีวา อย่างบ้าน"หนังนายโต"

ที่แดดนายกับสองพ่อลูกช่วยเติมชีวิตวิญญาณให้อย่างไม่น่าเชื่อ

□ เมืองโบราณ สมุทรปราการ ๑๒.๓๐ น.

กล้อง Nikon FM2 เลนส์ไวต์ ๒๐-๓๕ ม.ม. ที่ระยะ ๒๘ ม.ม. , รูรับแสง F ๕.๖ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๒๘. แด่นายใต้ชายคา

แดดผิตากผ้าอ้อม

ถ้าแดดยามเช้าเปรียบเหมือน "พลังใหม่" ที่สาดส่องออกมาปลุกชีวิตชีวาให้พรรณพืชและสรรพสัตว์ แดดยามเย็นก็เป็นเสมือน "ของขวัญ" ที่พระอาทิตย์ประทานให้มนุษย์ ได้มีแสงสว่างสำหรับการพักผ่อนหลังตรากตรำงานหนักมาตลอดวัน

แสงที่ไม่สาดลงมาตรงหัวเหมือนแดดยามเที่ยง ลดความร้อนแรงเกรี้ยวกราดลงได้มาก เหลือไว้เพียงความอบอุ่นไล่พื้นผิวโลกอย่างนุ่มนวล ไม่แผดจ้าจนแสบตา ทว่าก็ไม่มีดครึมจนมองอะไรไม่เห็น

อาการแบบจะมีดก็ไม่มีด จะสว่างก็ไม่สว่างเช่นนี้ คนโบราณท่านจึงเรียก "แดดผิตากผ้าอ้อม" เป็นสำนวนกึ่งคติคำเตือนว่า ถ้าจะตากผ้าอ้อม หรือตากอาหารใดๆ ก็ให้รีบตากเสียแต่หัววัน ตกเย็นเช่นนี้ไม่มีใครเขาตากอะไรกันแล้ว เพราะมันเป็นเวลาของผีที่จะเอาผ้าอ้อมออกมาตาก ซึ่งแท้ที่จริงก็คือแดดเย็นไม่ได้ให้ความร้อนสำหรับฆ่าเชื้อโรคเหมือนแดดสาย, บ่าย, เที่ยง

อีกประการหนึ่งก็คือเตือนให้ลูกผู้หญิงรู้ว่า เมื่อแดดผิตากผ้าอ้อมสาดส่อง คือเวลาที่จะต้องเข้าครัว เตรียมอาหารมื้อค่ำให้ลูกผู้ได้แล้ว

สำหรับคนถ่ายภาพ แดดผิตากผ้าอ้อมเป็นช่วงเวลาที่ดียิ่งที่สุดช่วงหนึ่งของวัน

ถ้าจะถ่ายภาพชีวิตในชนบท ก็จะเป็นเวลาที่ผู้คนกลับจากท้องไร่ปลายนา ครอบครัวยุบ

พร้อมหน้า พ่อ-แม่-ลูก หมู่บ้านมีสี่ส้น มีชีวิต ไม่เหงาหงอยเหมือนนยามบ่าย แต่ถ้าเป็นในเมืองใหญ่ แดดเย็นเป็นเวลาที่เราจะได้ออกมาอีกครั้ง ความเคลื่อนไหวจะเกิดขึ้นทั้งจากนกและคน เด็กและผู้ใหญ่ ถ่ายภาพอะไรก็จะออกมาในบรรยากาศอบอุ่นนุ่มนวล

โคลสอัพหน้าเด็กๆ หรือสาว ๆ ก็จะไม่หยีตา ถ้าถ่ายทิวทัศน์มุมกว้าง ก็มีมิติแห่งแสงเงา ช่วยให้ภาพดูลึก ไม่แบนราบ สีสันเปล่งออกมาอึดเต็ม ไม่แข็งกระด้างเหมือนแดดบ่าย

อย่างฝูงนกพิราบ บินลงมาจับกลุ่มกินข้าวโพดที่เด็กๆ โปรยปรายให้ เป็น "โฟร์กราวด์" ที่เสริมส่งให้สวนลุมพินีวันนั้นดูอบอุ่นสบายตา ชวนให้นึกถึงมงคล ๓๘ ประการ ข้อหนึ่งที่ว่า...

...การอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี เป็นมงคลแก่ชีวิต...

ช่างภาพมืออาชีพบางคน ขยันตื่นแต่เช้า ถ่ายภาพด้วยแสงเช้าอันสดชื่น จนถึงสายๆ ก็พักผ่อน กระทั่งบ่ายแก่ๆ จึงเริ่มงานอีกครั้ง จนแดดผิตากผ้าอ้อมหลบลไป เป็นปัจจัยหนุนช่วยให้ถ่ายภาพได้สวย

สำหรับผม แดดผิตากผ้าอ้อมจึงไม่น่ากลัว หากแต่เฝ้ารอให้แดดส่องมาไวๆ

□ สวนลุมพินี กรุงเทพฯ ๑๗.๔๕ น.
กล้อง Nikon FM2 เลนส์ ๘๐ - ๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๑๕๐ ม.ม. รูรับแสง F ๔.๕ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

อดีต ปัจจุบันอนาคต

เป็นเวลาบ่ายคล้อยแล้ว ขณะที่เรากำลังมุ่งหน้ากลับไปยังที่พัก ณ ชายหาดแห่งหนึ่งทางใต้สุดของเกาะบาหลี่ เกาะของชุมชนชาวฮินดูในประเทศอินโดนีเซีย

พลันเมื่อรถวิ่งผ่านวัดเล็กๆ แห่งหนึ่งในชนบทชานเมืองเดนปาซาร์ สายตาเกือบทุกคู่บนรถเหมือนถูกแรงดึงดูดให้จดจ้องไปยังขบวนแถวอันยาวเหยียดขบวนหนึ่ง ผมตัดสินใจขอให้พนักงานขับรถจอดแวะเข้าข้างทางสักสิบนาที

ที่นี่ เมื่อประตูเปิดออกก็เหมือนผึ้งแตกรัง เกือบทุกคนวิ่งไปพร้อมกับกล้องถ่ายรูปในมือนับรวมได้มากกว่าสิบกล้อง ยังไม่นับฝรั่ง ญี่ปุ่น นักท่องเที่ยวจากรถคันอื่นๆ ที่กระหืดกระหอบวิ่งมาดูพร้อมกล้องในมือเช่นกัน

แดดอ่อนๆ ชับความสดใสของสีเหลือง แดง เขียว ชมพู น้ำเงิน ฯลฯ ของเสื้อ สร้อย ผ้าคาดเอว ดอกไม้ กล้วย มะม่วง แอปเปิ้ล ชมพู ออกมาอย่างน่าตื่นตาตื่นใจ ขบวนแถวที่นับจำนวนคนไม่ถ้วน ยาวเหยียดเป็นเส้นนำสายตาไปข้างหน้าอย่างดูเหมือนไม่มีที่สิ้นสุด เสียงฆ้อง กลอง ที่ตีนำขบวนดังสลับเสียงลั่นซัดเตออร์กันซุลมุน

นี่คือขบวนแถวของสตรีชาวบาหลี่ ผู้ทุน "ตุกัน บันดาร์" หรือเครื่องบัตพลี ไปเช่นสรวงบุชาเทพเจ้าฮินดู อันได้แก่ พระศิวะ พระนารายณ์ พระพรหม เป็นอาทิ ณ ศาลาสถาบันประจำหมู่บ้าน เชื่อกันว่า เครื่องบัตพลียิ่งสูง ครอบครัวยิ่งรวยก็ยิ่งได้บุญ บางทีแทบไม่น่าเชื่อเลยว่า สิ่งที่เกิดทับอยู่

บนศีรษะของสตรีเหล่านี้ มีน้ำหนักถึง ๒๐ กิโลกรัม แต่ความจริงคือเคยมีการชั่งน้ำหนักดูแล้ว บาง
สำหรับหนักกว่านั้นด้วยซ้ำ !

นี่ไม่ใช่การแสดงที่จัดโชว์นักท่องเที่ยว ไม่ใช่สิ่งที่เพิ่งเกิดในช่วงปีสองปี แต่นี่คือสิ่งที่
ดำเนินสืบเนื่องกันมาบนเกาะแห่งศรัทธาเกาะนี้ หลายร้อยปีมาแล้ว ชาวฮินดูบาทลิจำรงเอกลักษณ์ใน
การนับถือเทพเจ้าของพวกเขาไว้อย่างเหนียวแน่น ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร แต่ขบวนแถวนี้
ไม่เคยสั่นลง ความสูงของสำหรับเครื่องบัตพลีก็ไม่เคยลดลง ลี้นของเสื้อผ้า ดอกไม้ และผลไม้ยังไม่
เคยจืดจางลง

ผมพิสูจน์ความจริงข้อนี้จากการค้นคว้าดูจากรูปภาพบาทลิจั้งในอดีตและปัจจุบัน รวม
ถึงได้สัมผัสด้วยตาตนเองอีกหลายครั้ง พบความจริงว่าสิ่งที่เพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ กลับเป็นจำนวนนัก
ท่องเที่ยว ผู้เดินทางลัดฟ้ามาจากดินแดนอันสูงส่งทางเทคโนโลยี ทว่า ไม่เคยพบเห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจาก
"พลังแห่งศรัทธา" อย่างยิ่งใหญ่ ยาวเหยียด และหนักอึ้ง (บนศีรษะ) เช่นนี้มาก่อน ไม่เคยพบว่า จะ
มีใคร ที่ว่างจากการงานเมื่อไหร่ ก็จะมานั่งกลัดกระหงใส่เครื่องเช่นไหว้ หรือนั่งประดิดประดอยสำหรับ
บัตพลีอย่างวิไลมาหารา เจกเช่นชาวบาทลิจั้นนี้เลย

ภาพที่ประจักษ์ตาในเย็นวันนั้น ทำให้เกิดคำถามในใจผมว่า จริงหรือไม่ ที่เทคโนโลยียิ่ง
ก้าวไกล ผู้คนยิ่งหันกลับมาค้นหาความงามดงามอลังการของอดีต

ถ้าเช่นนั้น ใครกันแน่ที่ล้าหลัง ระหว่างชาวบาทลิจิผู้ยังเทินเครื่องบัตพลีไปทำบุญ กับผู้
คนในสังคมไซเบอร์สเปซ ผู้ก้าวล้ำหน้าไปสู่โลกอนาคต...

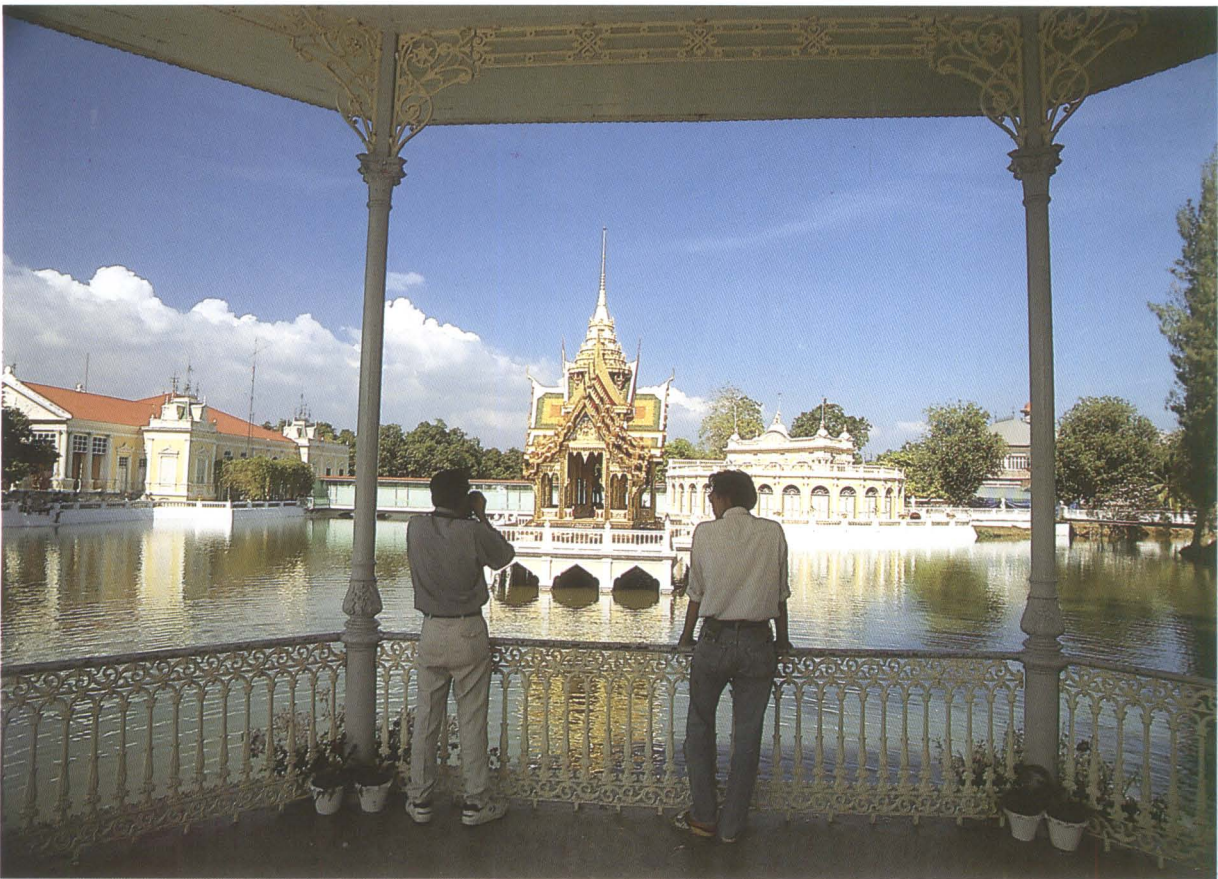
ทว่า แห้งแล้งกันดารซึ่งน่าเลื่องแห่งจิตใจ และสิ้นไร้วิญญาณของความเป็น
ผู้"ให้" เสียเหลือเกิน !

□ เกาะบาทลิจิ อินโดนีเซีย ๑๗.๑๕ น.

กล้อง Nikon FE2 เลนส์ไวต์ ๒๐-๓๕ ม.ม. ที่ระยะ ๓๐ ม.ม. , รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๓๐. อดีต ปัจจุบันอนาคต

อ ล ั ง ก า ร

มีคนตั้งคำถามลงใจผมว่า คิดว่าตนเองถ่ายภาพสวยหรือไม่ ?

ผมบอกเขาว่า ถ้าตอบอย่างไม่ถ่อมตัว ก็คือผมไม่คิดว่าตนเองถ่ายภาพสวย เคยได้รางวัลประกวดถ่ายภาพก็ในระดับมือสมัครเล่นเมื่อราวๆ ๑๐ ปีมาแล้ว หลังจากนั้น ยิ่งถ่ายภาพก็ยิ่งรู้ว่า "ทาง" ของผม ไม่ใช่ "มือประกวด" เพราะเนื้อแท้แล้วถึงอย่างไรก็ยังเป็น "คนเขียนหนังสือ" มากกว่า "นักถ่ายภาพ"

ตั้งแต่ได้รางวัลครั้งแรกแล้ว จึงไม่ได้ส่งภาพเข้าประกวดกับเขาอีกเลย

แต่ถ้าผลงานภาพของผมจะมีประโยชน์อยู่บ้าง ก็คงเพราะเป็นภาพที่สอดคล้องกับบทความสารคดีที่ผมเขียนมากกว่า หมายถึงว่าอารมณ์หรือบรรยากาศของภาพ เป็นไปในทิศทางที่เสริมส่งล้อรับกันกับเนื้อหาสาระ

แน่นอนว่า ในสถานที่หนึ่งๆ อาจมีหลายอารมณ์ในตัวเอง เช่น เคยรุ่งเรือง แล้วเดี๋ยวนี้ร่วงโรย, เคยต่ำต้อย แต่วันนี้สูงส่ง แล้วแต่ว่าผู้มาเยือนสถานที่นั้นๆ จะมองในมุมไหน

ในแต่ละแห่งที่ผมสัญจรไปถึง จึงมักให้เวลาในการถ่ายภาพหลายๆ บรรยากาศ

เช่น พระราชวังบางปะอิน ในยามอรุณรุ่ง ยามบ่าย หรือยามอัสดง ให้ได้อารมณ์ภาพที่แตกต่างกัน เมื่อกลับมาเขียนบทความในอารมณ์ไหน ก็เลือกใช้ภาพให้สอดคล้องกันไป

ผมเพิ่งมองพระที่นั่งไอศวรรย์ทิพยอาสน์ พระที่นั่งกลางสระน้ำในพระราชวังบางปะอิน ในยามบ่าย จากมุมมองผ่านกรอบชายคาศาลาริมน้ำ ด้วยความรู้สึกว่านี่ภาพสะท้อนของสยามประเทศในยุคทองแห่งพระพุทธเจ้าหลวงรัชกาลที่ ๕ ซึ่งเป็นยุคของการรับเอาอารยธรรมตะวันตกมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศ ขณะเดียวกัน พระองค์ก็ทรงต้องยืนยันในเกียรติยศและศักดิ์ศรีความเป็นไทย เพื่อปกป้องเอกราชของชาติให้พ้นจากการครอบงำของนักล่าอาณานิคม

แสงตะวันยามบ่ายในฤดูหนาว ขั้วสีทองขององค์พระที่นั่งฯ เปล่งประกาย ประกาศความเป็นชาติที่มีเอกลักษณ์ทางศิลปวัฒนธรรมของตนเองตั้งนานาอารยประเทศ โดยมีพระที่นั่งวโราสถิตมานอาคารสไตล์ยุโรปอันงามสง่าเป็นแบ็คกราวด์อยู่ด้านหลัง เสมือนตัวแทนของการรับเอาศิลปะตะวันตกมาผสมผสานในงานสถาปัตยกรรม กรอบชายคาของศาลาริมน้ำ ช่วยให้เกิดมุมมองแบบ"พานอรามา" หรือภาพที่มองเห็นได้อย่างกว้างขวาง อลังการสมพระเกียรติยศและพระปรีชาชาญขององค์พระปิยมหาราช อันทรงเป็นที่รักยิ่ง

**มีคนสองสามคนยืนดูอยู่ในกรอบภาพ ก็ยิ่งทำให้ภาพนี้มีชีวิตชีวายิ่งขึ้นไปอีก
เช่นนี้กระมัง คือ "ภาพถ่ายสารคดี" ในความหมายของผม**

□ พระราชวังบางปะอิน อยู่ธยา ๑๕.๓๐ น.
กล้อง Nikon FM 2 เลนส์ไวต์แองเกิล ๒๐-๓๕ ม.ม.ที่ระยะ ๒๘ ม.ม. , ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที รูรับแสง F ๘ □

พระราชปณิธาน

สีลม...สาทร ศูนย์กลางเศรษฐกิจ (และศูนย์กลางรถติด)

แทบไม่น่าเชื่อเลยว่า เมื่อราว ๘๐ ปีก่อน บริเวณนี้คือปารกทางด้านทิศใต้ติดริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยาของกรุงเทพมหานคร มีบันทึกว่าเจ้าสัว เจ้าภาษีเงินและเจ้าของกิจการเรือโดยสารกรุงเทพฯ - สิงคโปร์ สมัยรัชกาลที่ ๕ ได้กว้านซื้อที่ดินอันเป็นปารกนี้ไว้ แล้วค่อยๆ พัฒนาด้วยการขุดคลอง เอาดินมาถมเป็นถนน ผ่านที่ดินอันรกร้างผืนนี้

ที่ซึ่งบัดนี้ พ.ศ.นี้ มีการกำหนดมาตราวัดเพื่อการซื้อ-ขายกันเป็น"ตารางนิ้ว" ทุกตารางนิ้วของสีลม - สาทรวันนี้คือเงิน คือลมหายใจของธุรกิจการค้าระดับประเทศ คือที่ซึ่งตึกสูงกรีทาทัพเข้ามาแทนที่ในทุกอณูของอดีตปารกดินร้าง

ทว่า บริเวณหัวถนนสีลม สาทร ในกาลต่อมา พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ ได้พระราชทานที่ดินอันเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ ณ ตำบลศาลาแดงจำนวน ๓๖๐ ไร่ ให้เป็นสวนสาธารณะแห่งแรกของประเทศไทย แล้วพระราชทานนามตามสถานที่ประสูติแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าว่า "สวนลุมพินี" โดยมีพระราชปณิธานแน่วแน่ว่า...

"...ที่นี้ต้องให้เป็นวนะสาธารณะอย่างเดียว จะไปทำอื่นไม่ได้ นอกจากจะได้รับอนุญาตจากฉันและกุลทายาทต่อๆ ไปเท่านั้น...."

ไม่แน่ใจว่าเวลานั้น (ราว ๗๐ ปีล่วงมาแล้ว) ล้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ ทรงคาดคะเนว่าสีลมและสาทร จะมีสภาพอย่างไรในภาพนี้หรือไม่

แต่เย็นวันหนึ่งในราวปลายเดือนมีนาคม แสงสุดท้ายของวันอันอบอุ่น ที่สาดเข้ามายัง ตึกกรมบนถนนสีลม ทำให้ผมตระหนักถึงสายพระเนตรอันยาวไกลของพระองค์ ทรงอาจไม่คาดเดาว่า สีลม สาทร จะกลายเป็น"ป่าคอนกรีต"ถึงขนาดนี้ แต่ทรงตระหนักว่ากรุงเทพฯ จะต้องเติบโตไป อย่างแน่นอน ทว่ามนุษย์ไม่อาจมีเพียงบ้านและที่ทำงาน กรุงเทพฯ ก็ไม่อาจมีเพียงตึกกรม ถนนหนทาง มนุษย์ต้องการการพักผ่อน กรุงเทพฯ ก็จึงต้องมีสวนสาธารณะไว้เป็น "ปอด" ของประชาชน

พระราชปณิธานอันแน่วแน่ของพระองค์ จึงปกป้องพื้นที่สีเขียวไว้ให้ชาวกรุงเทพฯ ได้ หายใจบ้าง มิเช่นนั้น ป่าคอนกรีตจะรุกคืบเข้ามาครอบครองทุกตารางนิ้วของสวนลุมพินี อย่างที่ไม่มี อะไรจะต้านทานพลังอำนาจของเงินตราได้

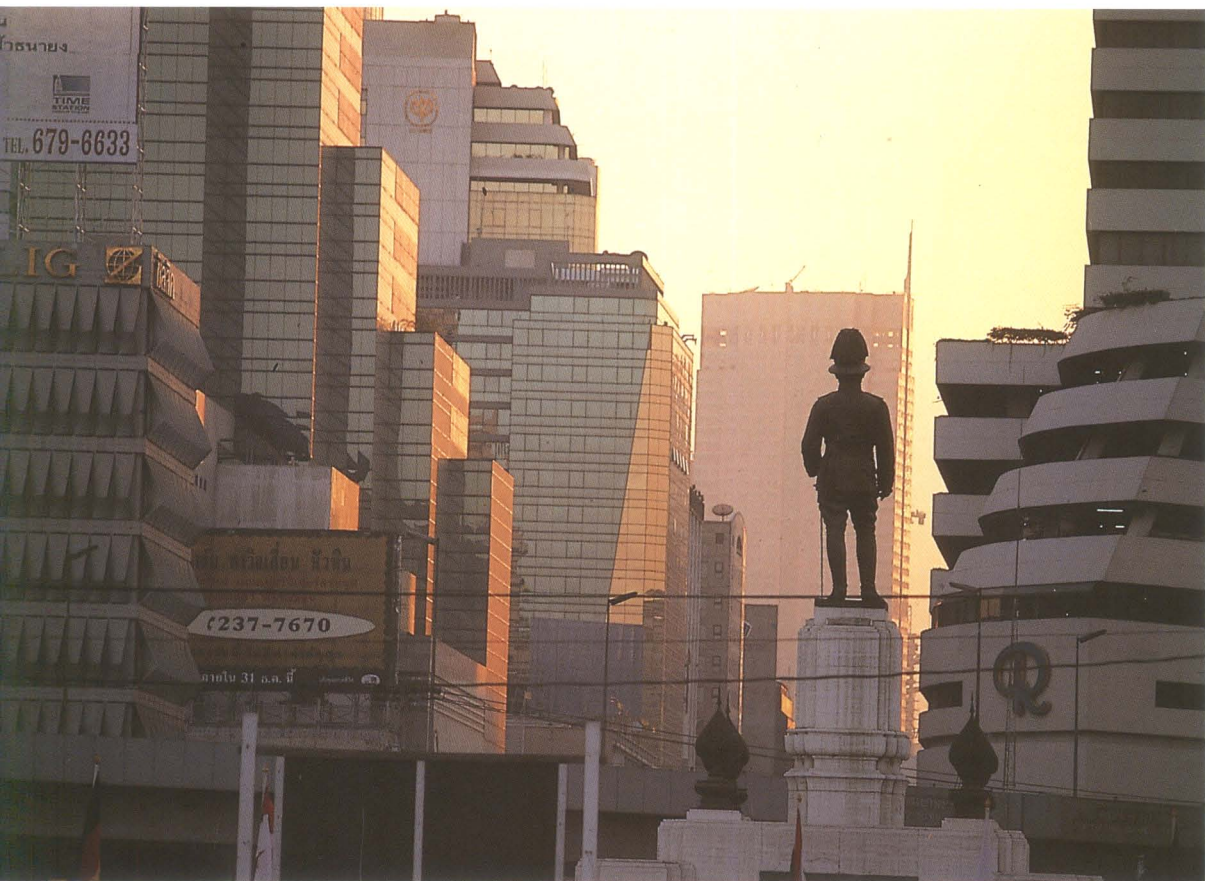
แสงสุดท้ายของเย็นวันนั้น สาดเข้ามาทางด้านข้างของถนนสีลม ตกกระทบที่ผิวตึกกลุ่มนวน โฉมเจดีย์เป็นชั้นเป็นเชิงระหว่างตึกต่อตึก ซึ่งรายล้อมและผุดขึ้นเผชิญหน้ากับพระบรมราชานุสาวรีย์ แห่งล้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ ที่ประดิษฐานอยู่ด้านหน้าสวนลุมพินี ทรงประทับยืนเสมือนหนึ่งจะทรงยืนยัน พระราชปณิธานของพระองค์ ว่าแม้ยุคสมัยจะเปลี่ยนไปเพียงใดก็ตาม...

แต่สิทธิการมีส่วนสาธารณะ คือสิทธิขั้นพื้นฐานของมวลมนุษยชาติ !

เนกเซนที่ศาสตราจารย์ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ปุชนิยบุคคลของชาติท่านหนึ่ง กล่าวไว้ว่า...
"ผมจำเป็นต้องมีเวลาสำหรับเพลิดเพลินกับครอบครัว มีสวนสาธารณะที่เขียวชอุ่ม สามารถมีบทบาท และชมศิลปะ วรรณคดี นาฏศิลป์ ดนตรีและวัฒนธรรมต่างๆ...ได้พอสมควร ผมต้องการอากาศบริสุทธิ์ สำหรับหายใจ น้ำบริสุทธิ์สำหรับดื่ม..."

มนุษย์มีอาจมีลมหายใจเป็นเพียงงานและเงิน...เท่านั้น !

□ สวนลุมพินี - สีลม กรุงเทพฯ ๑๘.๑๕ น.
กล้อง Nikon FM2 , เลนส์ ๘๐ -๒๐๐ ม.ม. ที่ระยะ ๒๐๐ ม.ม., ความไวชัตเตอร์ ๑/๓๐ วินาที รูรับแสง F ๕.๖ □

๓๓. เมืองหลัง

เบื้องหลัง

นี่คงไม่ใช่ภาพพระเมรุมาศ ในการพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี...ที่สวยเท่าใดนัก

มีสายยางรดน้ำต้นไม้พาดกลางสนามหญ้า มีธงพลาสติกใบใหญ่ใส่ขยะเกาะเกาะตามู่มุมขวา ทว่า...มีองค์ประกอบภาพบางอย่างที่น่าสนใจ คือมีคนสวนของกทม. นั่งพักอยู่ตรงโคนต้นไม้มุมซ้ายของภาพ มีไม้กวาดด้ามยาววางพาดอยู่ข้างๆ แสงสุดท้ายของดวงตะวัน ตกกระทบหมวกปีกกว้างของเขาอย่างอ่อนโยน ต้นไม้เล็กสองต้นที่เป็น "โพธิ์กราวด์" ถูกจัดวางไว้ในตำแหน่งที่เสริมส่งให้องค์พระเมรุมาศโดดเด่นยิ่งขึ้น กิ่งก้านของมันไม่"รก" หรือ"โล่ง" จนเกินงาม

เหล่านี้ทำให้ภาพมีชีวิต มีความหมาย ทำให้สายยางกับธงขยะ ไม่กลายเป็นองค์ประกอบภาพที่รบกวนอีกต่อไป เพราะเมื่อนำมารวมกันแล้ว ภาพก็บอกเล่าให้รู้ถึงการตระเตรียมความพร้อมก่อนพระราชพิธีจะเริ่มขึ้นอย่างสมพระเกียรติองค์ "สมเด็จพระย่า" มากที่สุด

ไม่อาจปฏิเสธได้ว่า เบื้องหลังความสำเร็จของพระราชพิธี เบื้องหลังความสง่างามอลังการของพระเมรุมาศ นอกจากฝีมือช่างและสถาปนิกแล้ว ยังมีคนสวน คนงาน คนกวาดขยะ...รวมอยู่ด้วย

ได้มีโอกาสเข้าไปบันทึกภาพพระเมรุมาศอย่างใกล้ชิด ช่วงก่อนวันพระราชพิธีหนึ่งวัน ผมพบว่าคนสวนจากพระตำหนักดอยตุง และพนักงานกวาดจากกทม. ยังทำหน้าที่ของพวกเขาอยู่จนกระทั่งเหลือเวลาไม่กี่ชั่วโมงก่อนพระราชพิธีจะเริ่มขึ้นในเช้าตรู่ของวันที่ ๑๐ มีนาคม

"...หนึ่งเดือนเต็มแล้วครับ..." คนสวนซึ่งเป็นชาวเขาจากดอยตุง ผู้นำไม้ดอกเมืองหนาว มาประดับรอบพระเมรุมาศเพื่อ "แม่ฟ้าหลวง" ของพวกเขาบอกเล่าถึงระยะเวลาที่จากฝันดอยอันเหน็บหนาว มาปฏิบัติหน้าที่ในเมืองใหญ่ที่แออัดและอบอ้าวด้วยฝุ่นควันจากท่อไอเสียรถยนต์ ในขณะที่มือถือสาย ยางรดน้ำให้เดซี , เยียบีร่า , ไวโอเล็ต ฯลฯ อย่างทะนุถนอมจนงานที่สุดท้าย

แล้วจากนั้น เพียงช่วงสายของวันที่ ๑๑ มีนาคม พลันที่พระราชพิธีฯ ณ ท้องสนามหลวง จบสิ้นลงไม่กี่ชั่วโมง ผมพบว่า เศษกระดาดที่เกลื่อนกลาดจากผลงานของคลื่นมหาชนนับแสนเมื่อคืน วันที่ ๑๐ ได้อันตรธานหายไปด้วยฝีมือเจ้าหน้าที่กม. อย่างไม่น่าเชื่อ !

.....

นี่จึงไม่ใช่ภาพพระเมรุมาศที่งดงามที่สุด ทว่ามีความหมายที่สุดภาพหนึ่ง สำหรับสามัญชน คนสวน คนกวาดขยะ ที่พึงจะทำอะไรให้ "สมเด็จย่า", "แม่ฟ้าหลวง" ของพวกเขาได้

ดูภาพนี้ที่ไร ไม่เคยหงุดหงิดกับถุงขยะที่เกะกะตาอยู่ตรงมุมซ้าย เพราะรู้ว่าในไม่ช้า คนกม. ผู้แข็งขันก็จะหยิบเก็บมันไป

แต่ที่น่าหงุดหงิดใจรำคาญตา คือตึกสูงที่เสียดฟ้าขึ้นขนานพระเมรุมาศ เป็น "หัตถะอุจาด" อย่างไม่รู้จักกาลเทศะ

...จะมีใคร "หยิบเก็บ" มันออกไปได้ !

(คำว่า "ไม่รู้จักกาลเทศะ" ในที่นี้ หมายถึงตึกดังกล่าว สร้างผิดเทศบัญญัติว่าด้วยเกาะรัตนโกสินทร์ และกำลังมีปัญหากฎหมาย)

□ มณฑลพิธีท้องสนามหลวง กรุงเทพฯ , ๑๗.๔๕ น. - ภาพโดย ศิริพร บุญถนอม
กล้อง Minalta Maxam 5000, เลนส์ ๓๕ - ๑๐๕ ม.ม. ที่ระยะ ๓๕ ม.ม. ความไวชัตเตอร์ ๑/๑๒๕ วินาที รูรับแสง ๕.๖ □

เส้นนำสายตา

ราวปี ๒๕๓๐ ผมเข้าทำงานประจำที่กองบรรณาธิการ"อนุสาร อสท." ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ความทรงจำที่ตึงามเรื่องหนึ่ง นอกจากการได้มีโอกาสเดินทางไปทำสารคดีทั่วเมืองไทยแล้ว คือการได้ทำงานร่วมกับนักถ่ายภาพระดับแนวหน้า อย่างคุณสุรจิต จามรมาน , คุณดวงดาว สุวรรณรังสี และ คุณอภิรักษ์ บัวหนักดี

จึงถือเป็นเวลาทองของผมที่จะเรียนรู้ ฝึกปรือ และเพิ่มพูนประสบการณ์ในการถ่ายรูป โดยมีท่านเหล่านี้เป็น "ครู"

บทเรียนหนึ่งที่ได้ติดตัวมา คือเรื่อง"เส้นนำสายตา"

องค์ประกอบหนึ่งที่จะช่วยให้ภาพไม่แบน เพราะมีมิติด้านลึกอันเกิดจาก "เส้น" ที่ช่วยนำสายตาคนดูให้มองลึกเข้าไปในภาพนั้นๆ

นักถ่ายภาพทั้งหลายจะใส่ใจแสวงหาเส้นที่วุ่นในภาพของตน

มิถุนายน ๒๕๓๙ เกือบ ๑๐ ปีเต็ม หลังเรียนรู้อวิชจาก "ครู" ผมมายืนอยู่เบื้องหน้าระเบียงแก้ววัดมหาธาตุ อารามหลวงคู่เมืองเพชรบุรี บ่ายวันนั้นมีชั่วโมงเรียนวิชา"พุทธประวัติ" ของพระและสามเณรอยู่พอดี โดยมีพระพุทธรูปสกุลช่างเมืองเพชรหลายสิบองค์เรียงรายเป็น "แบ็คกราวด์"

อย่างดีเยี่ยม สีสันของจิวรพระ , พรหมพู่พื้น , แก้วพลาสติก ก็ช่างเป็นใจ เปล่งประกายออกมาทวยทำให้กดชัตเตอร์กล้องบันทึกภาพไว้

กดภาพแรกไปตรงๆ ทางด้านข้าง ได้พระพุทธรูปอยู่ในเฟรมลัก ๖-๗ องค์กร ซึ่งก็ยังดูธรรมดา ๆ เกินไป ไม่มีอะไรน่าตื่นเต้น แล้วพลันนึกถึงคำครู ...

เลยลองเดินเบี่ยงไปทางด้านหน้าชั้นเรียน แสดงคารวะด้วยการยกมือไหว้หลวงพ่อบุเป็น "พระอาจารย์" แล้วยกกล้องขึ้นดูภาพที่ปรากฏบนเฟรม

ใช่เลย ! พระพุทธรูปที่เรียงรายนับไม่ถ้วนองค์กลายเป็นเส้นนำสายตาชั้นเยี่ยม ทำให้ภาพดูลึกไปไกลสุดสายตา เมื่อรวมกับสีสันและอาภักิรียาของพระและเณร ก็ก่อให้เกิดองค์รวมแห่งบรรยากาศของ "แดนสุขาวดีแห่งพุทธศาสนา" ภาพสะท้อนของ "พริบพรี" หรือเพชรบุรี เมืองเก่าแก่แต่สมัยทวารวดีเมื่อราวพันปีก่อนได้อย่างดี

ในใจนี้ขอบพระคุณทั้ง "ครู" และ "พระอาจารย์"

□ วัดมหาธาตุ จ.เพชรบุรี ๑๔.๓๐ น.
กล้อง Nikon FE2 เลนส์ไวต์ ๒๐-๓๕ ม.ม. ที่ระยะ ๓๕ ม.ม. , รูรับแสง F ๘ ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที □

๓๔. เล่นนำสายตา

๓๕. เอกภาพบนความต่าง

เอกภาพบนความต่าง

เมื่อแรกเริ่มถ่ายภาพใหม่ๆ วันไหนว่าง ผมก็ควักกล้องออกเดินท่องเที่ยวไปตามท้องถนน ใช้ตลาดสะพานลอย ตึกกรม สวนสาธารณะ เป็นห้องเรียน โดยมีฟิล์มกับหนังสือฝึกถ่ายภาพเบื้องต้นของคุณหอม เชื้อวิวัฒน์ เป็นครู

วันหนึ่ง บนสะพานลอยยานยศเส ก็มองลงไปเห็นแผงขายรองเท้าในตลาดนัด ใช้เลนส์ซูมดึงภาพเข้ามาใกล้ ฟังดูรองเท้าฟองน้ำที่ถูกแม่ค้าจับเข้าแถวเรียงไว้อย่างเป็นระเบียบ ทว่าสีของรองเท้าอันหลากหลาย ก่อให้เกิดสิ่งที่เรียกว่า "ฟอร์ม" และ "เรื่องราว" ที่น่าสนใจ

...ไม่ต่างไปจากผู้คนในสังคม

คุณจะได้พบกับรถไฟไฟฟ้าใต้ดิน และไม่พอใจอย่างรุนแรงกับรถลอยฟ้า, คุณจะเห็นว่าเชื่อก็คือตัวทำลายป่า หรือว่าเชื่อกันช่วยกันน้ำท่วม, คุณจะชื่นชมคุณสมภารเพราะตรงไปตรงมา หรือจะนิยมคุณชวนเพราะสมถะ คุณจะเห็นพุทธ คริสต์ หรือ อิสลาม, คุณจะเห็นไทยอีสาน หรือเป็นเจ้าปนลาว ฯลฯ

...ล้วนเป็นเสรีภาพอันชอบธรรมของปัจเจกชน

ทว่าเมื่อมาอยู่รวมกันในสังคม วิถีทางประชาธิปไตยยังบอกเราว่า ทุกคนต้องยอมรับและปฏิบัติตามเสียงส่วนใหญ่ ต้องมีระเบียบวินัยในการดำรงชีวิต มีกฎหมายต้องเคารพ มีหน้าที่ที่แต่ละคนพึงกระทำในฐานะเป็นสมาชิกของสังคม

... เหมือนรองเท้าหลายสีที่แม่ค้าต้องจัดวางให้เป็นระเบียบด้วย จึงจะดึงดูดใจลูกค้า

ดีกว่ามีแต่รองเท้าสีเดียวเหมือนกันหมด หรือมีรองเท้าหลายสี แต่วางกองไว้เลพลาดพาด จนดูลายตา (แล้วพาลไม่ซื้อเสียด้วย)

สังคมไทยโชคดีที่พระมหากษัตริย์ของเราแต่โบราณ มีน้ำพระราชหฤทัยกว้างขวาง เอื้อเพื่อแก่
ทุกเชื้อชาติ ให้เสรีภาพในการนับถือศาสนาได้ตามใจ วันนี้ เมืองไทยจึงก้าวหน้าไปด้วยพลังขับเคลื่อนของ
คนไทยลุ่มเจ้าพระยา คนไทยเชื้อสายแขก จีน มอญ อันหลากหลายความเชื่อ ทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม

ยิ่งหันไปมองเพื่อนบ้าน - อินโดนีเซีย ยิ่งเห็นได้ชัด ประเทศนี้มีเกาะมากมายถึง ๑๗,๐๐๐ เกาะ
(เฉพาะที่มีคนอาศัยอยู่ ๓,๐๐๐ เกาะ) มีชนเผ่าต่างๆ หลากหลายถึงกว่า ๒๐๐ ชนเผ่า มีภาษาพูดต่าง
กัน ๑๐๐ กว่าภาษา วันหนึ่งมาเข้าแถวรวมเป็นหนึ่งเดียวกันได้ ต้องยกย่องผู้นำที่มีความสามารถ
อย่างท่านอดีตนายกรัฐมนตรีซูการ์โน บิดาแห่งเอกราชและการรวมชาติอินโดนีเซียเป็นอย่างยิ่ง

คำขวัญประจำชาติของดินแดนหมื่นเกาะ จึงมีอยู่ว่า ...บิเนกา ตุงกัล เอกา... แปลความว่า...
เอกภาพบนความแตกต่าง ย้ำให้ทุกคนสำนึกว่า แม้จะต่างกัน แต่เราอยู่ร่วมกันได้

.....

บางที รัฐบาลที่มาจกหลายพรรคการเมือง ก็เหมือนรองเท้าบนแพง คือทำให้ได้คนที่มีความ
สามารถหลายๆ ด้าน จากแต่ละพรรค มาทำงานเพื่อชาติบ้านเมืองร่วมกัน แต่มีข้อเสีย คือแตกแยก
ได้ง่าย ไม่ค่อยยอมเรียงแถวให้เป็นระเบียบ ยิ่งรองเท้าบางคู่ ใส่แล้วต้องร้องยี้ เพราะแฉกกัดคนใส่
อย่างโอหัง

รองเท้าพรรคนั้น ถ้าไม่เชี่ยทิ้งไป ก็มีหวังคนใส่ต้องตัดตีนตัวเองแทน !

□ ย่านยศเส กรุงเทพฯ ๙.๓๐น.

กล้อง Nikon FE2 เลนส์ซูม ๓๕-๑๐๕ ม.ม. ที่ระยะ ๘๐ ม.ม. ความไวชัตเตอร์ ๑/๖๐ วินาที รูรับแสง F ๕.๖ □

ผลงานรวมเล่ม

ธีรภาพ โลหิตกุล

๑. คีนส์ฟงไฟรและสายน้ำ รวมผลงานสารคดีธรรมชาติและชีวิตสัตว์ จากนิตยสารไฮ-คลาส ช่วงปี ๒๕๒๗-๒๕๒๙ ในนามปากกา“อิสราชน” พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๓ ครั้งที่ ๒ กันยายน ๒๕๓๔ โดยสำนักพิมพ์เดินทอง (หนังสืออ่านนอกเวลา สำหรับนักศึกษาชั้นปีที่ ๑ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภาคเรียนที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๓๔)

๒. ซอกแซกสเปน - โปรตุเกส สารคดีท่องเที่ยวในดินแดนยุโรปใต้ ในนามปากกา“ทาบริ” พิมพ์ครั้งที่ ๑ - มกราคม ๒๕๓๓ โดยสำนักพิมพ์เดินทอง ครั้งที่ ๒ - พฤศจิกายน ๒๕๓๘ โดยสำนักพิมพ์สามสี

๓. สีสันบนรอยทาง เบื้องหลังการถ่ายทำสารคดีในดินแดนอาณานิคม “อินโดจีน” พิมพ์ครั้งที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๓๔ ครั้งที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๓๕ ครั้งที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๓๖ โดยสำนักพิมพ์ดอกหญ้า (หนังสืออ่านนอกเวลา สำหรับนิสิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา ๒๕๓๔)

๔. แม่น้ำเจ้าพระยา บันทึกเบื้องหลังงานถ่ายทำสารคดี “แม่น้ำเจ้าพระยา” พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๖ ครั้งที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๓๗ ครั้งที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๓๗ โดยสำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม

๕. สายน้ำและความทรงจำ (ภาคแรก) รวมผลงานสารคดีจากคอลัมน์“สายน้ำและความทรงจำ” นิตยสาร“แพรว” ช่วงปี ๒๕๓๖ พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๗ ถึง ครั้งที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๓๘ โดยแพรวสำนักพิมพ์

๖. ความทรงจำที่ลำน้าหอม (ชุด“สายน้ำ” ภาคสอง) พิมพ์ครั้งที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๓๗ และครั้งที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๓๙ โดยแพรวสำนักพิมพ์

๗. สายน้ำตะวันออก (ชุด“สายน้ำ” ภาคสาม) พิมพ์ครั้งที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๙ และครั้งที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๓๙ โดยแพรวสำนักพิมพ์

๘. บันทึกผู้มาเยือน (ชุด“สายน้ำ” ภาคสี่) พิมพ์ครั้งที่ ๑ มีนาคม ๒๕๓๙ และครั้งที่ ๒ ตุลาคม ๒๕๓๙ โดยแพรวสำนักพิมพ์

๙. อินโดจีน ยุค “Wind of Change” (ลีลันบนรอยทาง-ภาคต่อมา) สารคดีสะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง ในเวียดนาม ลาว กัมพูชา พม่า เชียงตุง หลัังไฟสงคราม พิมพ์ครั้งที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๓๗ โดยสำนักพิมพ์ ณ บ้านวรรณกรรม

๑๐. คืนไร้จันทร์บนสวรรค์แห่งอารุ รวมผลงานสารคดีสัญจรจากนิตยสารออส. พร้อมเบื้องหลังการทำงาน พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๓๘ โดยสำนักพิมพ์สนุกอ่าน

๑๑. คนไทในอุษาคเนย์ อัลบั้มภาพวิถีชีวิตและวัฒนธรรมชนเผ่าไทหรือไต ในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ พิมพ์ครั้งที่ ๑ โดยสำนักพิมพ์ผู้จัดการ มกราคม ๒๕๓๙

๑๒. กว่าจะเป็นสารคดี เทคนิคการเขียนบทสารคดีโทรทัศน์จากประสบการณ์ พิมพ์ครั้งที่ ๑ เมษายน ๒๕๓๙ ครั้งที่ ๒ ธันวาคม ๒๕๓๙ โดยสำนักพิมพ์มรรณพ

๑๓. กบฏเกือก เมื่อเลือดอิระวดีกรุ่น รวมผลงานสารคดีบันทึกเชิงประวัติศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๓๙ โดยสำนักพิมพ์มติชน

๑๔. กบฏกริชบาทลี อยู่อย่างยิ่งใหญ่ ตายอย่างมีเกียรติ รวมผลงานสารคดีบันทึกเชิงประวัติศาสตร์ ชุดที่สอง พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๐ โดยสำนักพิมพ์มติชน

๑๕. แรงคลใจ มุมมองโลกและชีวิตจากภาพถ่ายและการเดินทาง พิมพ์ครั้งที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๔๐ โดย กองทุนห้องสมุดศาลาเจ้าปรีดิ์ วัดชลประทานรังสฤษฎ์

".....เพราะแท้ที่จริง การถ่ายภาพเป็นเรื่อง "ใจ" กับ "สมาธิ" ยากเหลือเกินที่ใครสักคนหนึ่งซึ่งกำลังวุ่นวาย วอกแวก ลับสน ซึ่เรียด แล้วจะนึกอยากจับกล้องขึ้นมาถ่ายภาพ คนจะถ่ายภาพจึงต้องปล่อยวางภาระทั้งทางจิตใจและการงานไว้เสียก่อน จากนั้นจึงจะมีสมาธิเพละเลเลินไปกับการสร้างสรรค์ และค้นหามุมมองใหม่ๆ องค์กรประกอบภาพแปลกๆ แสงเงาเฉียบๆ เพื่อให้ได้ภาพในบรรยากาศใหม่ๆ ที่ไม่ซ้ำกันเลย

การถ่ายภาพจึงไม่ใช่เป็นเพียง "อาชีพ" หรือ "หน้าที่" หากยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะนำพาเราไปสู่การค้นหาตัวตนข้างใน เป็นบันไดสู่ "สมาธิ" และเป็นประตูสู่ "ปัญญา" ที่คิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ให้ชีวิต ให้โลกและสังคมอยู่เสมอ

ผลงานภาพถ่ายของคนๆ หนึ่ง จึงอาจกล่าวได้ว่าเป็นมุมมองโลกและชีวิตผ่านเฟรมกล้องและสายตาของคนๆ นั้น อันเกิดจาก"แรงดลใจ"จากเรื่องราวและสถานที่ที่ผ่านพบ....."